

Die Aard van Leerderafwesigheid in 'n Plattelandse Skool

Louisa Engelbrecht

Tesis ingelewer ter gedeeltelike voldoening aan die vereistes
vir die graad Magister in Opvoedkundige Ondersteuning
in die Fakulteit Opvoedkunde aan
die Universiteit Stellenbosch

Studieleier: Dr Lorna Dreyer

Desember 2016

VERKLARING

Deur hierdie tesis elektronies in te lewer, verklaar ek dat die geheel van die werk hierin vervat, my eie, oorspronklike werk is, dat ek die alleen outeur daarvan is (behalwe in die mate uitdruklik anders aangedui), dat reproduksie en publikasie daarvan deur die Universiteit Stellenbosch nie derdepartyregte sal skend nie en dat ek dit nie vantevore, in die geheel of gedeeltelik, ter verkryging van enige kwalifikasie aangebied het nie.

Louisa Engelbrecht

Desember 2016

NAAM

DATUM

TOEWYDING

Vir my man, Sarel,
my seuns, Bentley en Douglas,
my dogters, Nazli, Chante en Whitney
en die leerders wat die studie moontlik gemaak het.

ERKENNING

Hiermee erken ek graag die volgende persone vir hul waardevolle bydrae tot hierdie tesis.

- My Vader in die Hemel, vir Sy krag en sterkte deur die verloop van die studie.
- My studieleier, Dr. Lorna Dreyer, vir haar leiding en motivering.
- My eggenoot Sarel, vir sy volgehoue vertrouwe en finansiele ondersteuning.
- My kinders, Bentley, Chante, Nazli, Douglas en Whitney vir hul aanmoediging en onderskraging.
- My kerkfamilie vir hulle emosionele en geestelike ondersteuning deur moeilike tye.
- Die skool en leerders wat deelgeneem het aan die studie.

OPSOMMING

Leerderafwesigheid, wat 'n komplekse probleem is in plattelandse skole, was die fokus vir 'n intensiewe ondersoek. Hierdie ondersoek na leerderafwesigheid is 'n volgehoue proses om die voorkoms, simptome en karaktertrekke van leerders te verstaan. Ten spyte van die Departement van Basiese Onderwys se duidlike riglyne oor die belangrikheid van gereelde skoolbywoning wat ook die ouers, skool en leerders se verantwoordelikheid insluit, bly leerders nog steeds afwesig vanaf die skool. Die klem van hierdie studie het ook spesifiek geval op die sosio-ekonomiese en kulturele karaktereenskappe van die plattelandse skool en die gemeenskap waar leerderafwesigheid die wesenlike probleem is. Hierdie plattelandse leerders en gemeenskappe ervaar verskeie uitdagings, soos byvoorbeeld leerderafwesigheid, lae akademiese uitslae en dissiplinêre probleme.

Die basiese interpretatiewe kwalitatiewe navorsingsparadigma is gebruik binne die bio-ekologiese teoretiese raamwerk. Doelbewuste steekproewe is gedoen by die skool en die data is by wyse van agt semi-gestruktureerde individuele onderhoude, een fokusgroeponderhoud en visuele tekeninge ingesamel. Die versamelde data is geanaliseer volgens die inhoudsanalise. Na aanleiding van die data-analise en kodering het daar vier hoof kategorieë na vore gekom.

Die vier hoof kategorieë is eerstens, omgewings faktore wat die kind se woonbuurt, skool se ligging en dwelmafhanklikheid insluit; tweedens, persoonlike faktore wat die kind se ouers en portuurgroep insluit; derdens die gesinsuitdagings wat die gesins-dinamika en ekonomiese faktore insluit en laastens die skoolaangeleenthede, naamlik boelie, kurrikulum en ouerbetrokkendheid.

Die bevindinge was dat leerderafwesigheid deur verskillende sisteme soos die gesin, skool en gemeenskap beïnvloed word. Die fisiese, ekonomiese en sosiaal-maat-skaplike kwessies waarbinne die kind funksioneer, speel 'n deurslaggewende rol in die leerders wat probleme ervaar met leerderafwesigheid. Die plattelandse konteks, waar gesinne in armoede leef en op plase werk as seisoenwerkers, het 'n groot impak op die leerders se belewenis van skoolbywoning.

ABSTRACT

Learner absenteeism, which is a complex problem in rural schools, was the focus for this intensive study. The research about learner absenteeism is a continuous process to understand the appearance, symptoms and characteristics of learners. In spite of the Department of Basic Education's clear guidelines about the importance of regular learner attendance, which include the responsibility of the parents, the school and the learner, learners are still absent from school. The focus of this study is the socio-economic and cultural characteristics of the rural school and community where learner absenteeism is the actual problem. These learners from rural communities experience many different challenges, for example learner absenteeism, low academic results and disciplinary problems.

Basic interpretative qualitative research was used in the bio-ecological theoretical framework. Purposeful sampling was done at the school and the data was collected by means of eight semi-structured individual interviews, a focus group interview and visual drawings. The collected data was analysed using content analysis. Following the data analysis and coding four main categories emerged.

The four main categories found in this study are firstly, environmental factors which include the child's neighborhood, location of the school and drug dependency; secondly, personal factors that include the child's parents and peers; thirdly, family challenges including the family dynamics and economic factors and finally there were school issues, namely bully curriculum and parent involvement.

Clear findings emerged: learner absenteeism is influenced by various systems such as the family, school and community. The physical, economic and social issues, within which the child functions, figure prominently in the learners who experience problems with learner absenteeism. The rural context, where families live in poverty and on farms as seasonal workers, has a huge impact on the learners' experience of school attendance.

INHOUDSOPGAWE

VERKLARING.....	i
TOEWYDING.....	ii
ERKENNING	iii
INHOUDSOPGAWE	vi
Lys van figure	ix
Lys van tabelle.....	ix
HOOFSTUK 1	1
KONTEKSTUALISERING EN ORIËTERING VAN DIE STUDIE.....	1
1.1 INLEIDING EN AGTERGROND TOT DIE NAVORSING	1
1.2 PROBLEEMSTELLING EN NAVORSINGSVRAE	2
1.3 TEORETIESE RAAMWERK VAN DIE STUDIE.....	3
1.4 NAVORSINGSPARADIGMA	5
1.5 NAVORSINGSONTWERP	6
1.6 NAVORSINGSMETODOLOGIE	7
1.7 STEEKPROEF	7
1.8 DATA-INSAMELING	8
1.9 GELDIGHEID EN BETROUBAARHEID	9
1.9.1 GELDIGHEID	9
1.9.2 BETROUBAARHEID	9
1.10 ETIESE ASPEKTE	9
1.11 BEGRIPSOMSKRYWINGS/ KONSEPVERKLARINGS	10
1.12 INDELING VAN HOOFSTUKKE.....	11
1.13 SAMEVATTING	11
HOOFSTUK 2.....	12
LITERATUURSTUDIE	12
2.1 INLEIDING	12
2.2 TEORETIESE PERSPEKTIEWE.....	12
2.2.1 SISTEEMPERSPEKTIEF	12
2.2.2 EKOSISTEMIESE PERSPEKTIEF	13
2.3 INKLUSIEWE ONDERWYS	15
2.4 KONSTEKTUEEL-ANALITIESE PERSPEKTIEF VAN DIE KIND IN PLATTELANDSE SKOLE	16
2.5 VEERKRAGTIGHEID (<i>RESILIENCE</i>) EN RISIKOFAKTORE	18
2.6 BELEIDSRAAMWERKE.....	19

2.6.1	SUID AFRIKAANSE SKOLEWET EN LEERDERAFWESIGHEID.....	19
2.6.2	WES-KAAPSE ONDERWYSBELEIDSRAAMWERK TEN OPSIGTE VAN LEERDERAFWESIGHEID	20
2.7	LEERDERAFWESIGHEID	21
2.7.1	LEERDERAFWESIGHEID IN DIE SUID-AFRIKAANSE KONTEKS.....	21
2.7.2	DEFINISIE VAN LEERDERAFWESIGHEID	22
2.7.3	SKOOLWEIERING	22
2.7.4	SKOOLVERLATING	23
2.8	FAKTORE WAT LEERDERAFWESIGHEID BEÏNVLOED	24
2.8.1	INDIVIDUELE EN PERSOONLIKE EIENSKAPPE.....	24
2.8.2	GESINSDINAMIKA EN GESINSGEWELD	24
2.8.3	DIE IMPAK VAN MIV/VIGS.....	25
2.8.4	TIENERSWANGERSKAPPE	25
2.8.5	SUBSTANSIEGEBRUIK: ALKOHOL EN DWELMS	26
2.9	VOORKOMINGSTRATEGIEË VIR LEERDERAFWESIGHEID.....	27
2.9.1	DIE INKLUSIEWE LEEROMGEWING	27
2.9.2	DIE INKLUSIEWE KLASKAMER	28
2.9.3	OUERBETROKKEHEID	29
2.9.4	SKOOL- EN GEMEENSKAPSINTERVENSIES	29
2.9.5	ADMINISTRATIEWE MAATSTAWWE OM LEERDERAFWESIGHEID TE HANTEER	30
2.10	SAMEVATTING	30
HOOFSTUK 3.....		31
NAVORSINGSONTWERP EN -METODOLOGIE.....		31
3.1	INLEIDING	31
3.2	NAVORSINGSPARADIGMA EN -ONTWERP	31
3.3	STEEKPROEF	33
3.4	DATA-INSAMELINGSMETODES.....	34
3.4.1	LITERATUURSTUDIE	34
3.4.2	INDIVIDUELE ONDERHOUD	35
3.4.3	FOKUSGROEPONDERHOUD	35
3.4.4	VISUELE METODES	35
3.5	DATA-ANALISE	36
3.6	GELDIGHEID EN BETROUBAARHEID	37
3.6.1	GELDIGHEID	37
3.6.2	BETROUBAARHEID	37
3.7	ETIESE ASPEKTE	38
3.8	SAMEVATTING	39

HOOSTUK 4.....	40
NAVORSINGSBEVINDINGE	40
4.1 INLEIDING	40
4.2 DATA-ANALISE EN -INTERPRETASIE	40
4.3 DIE KONTEKS VAN DIE NAVORSING.....	40
4.3.1 BIOGRAFIESE INLIGTING VAN DEELNEMERS	41
4.3.2 KORT BESKRYWING VAN ELKE LEERDER.....	41
4.4 BEVINDINGE	44
4.4.1 PERSOONLIKE FAKTORE	46
4.4.2 GESINSUITDAGINGS.....	47
4.4.3 OMGEWINGSFAKTORE.....	48
4.4.4 SKOOLAANGELEENTHEDE.....	49
4.5 INTERVENSIE	50
4.5.1 LEERONDERSTEUNINGSKOÖRDINEERDER.....	50
4.5.2 SKOOLMAATSKAPLIKE WERKER.....	51
4.5.3 INTERVENSIES VIR LEERDERAFWESIGHEID	51
4.6 SAMEVATTING	56
HOOFSTUK 5.....	57
BESPREKING VAN BEVINDINGE, AANBEVELINGS EN SAMEVATTING	57
5.1 INLEIDING	57
5.2 BESPREKING VAN BEVINDINGE.....	58
5.2.1 PERSOONLIKE FAKTORE	58
5.2.2 GESINSUITDAGINGS.....	59
5.2.3 OMGEWINGSFAKTORE.....	61
5.2.4 SKOOLAANGELEENTHEDE.....	62
5.3 AANBEVELINGS EN INTERVENSIES.....	63
5.3.1 PERSOONLIKE FAKTORE	63
5.3.2 GESINSUITDAGINGS.....	64
5.3.3 OMGEWINGSFAKTORE.....	64
5.3.4 SKOOLAANGELEENTHEDE.....	65
5.4 VOORSTELLE VIR VERDERE NAVORSING	66
5.5 SAMEVATTING	67
LYS VAN VERWYSINGS.....	
ADDENDUM A.....	76
ADDENDUM B.....	78
ADDENDUM C	82
ADDENDUM D	83

ADDENDUM E.....	84
ADDENDUM F	87

Lys van figure

Figuur 1.1 Die bio-ekologiese model	4
Figuur 3.1 Die navorsingsontwerp.....	32
Figuur 3.2 Die proses van data-analise.....	36
Figuur 5.1 Hoofkategorieë van bevindinge.....	57

Lys van tabelle

Tabel 4.1 Biografiese inligting.....	41
Tabel 4.2 Kodering.....	45
Tabel 4.3 Intervensies vir leerderafwesigheid.....	52
Tabel 4.4 Intervensies vir agterstande in die kurrikulum.....	55

HOOFSTUK 1

KONTEKSTUALISERING EN ORIËTERING VAN DIE STUDIE

1.1 INLEIDING EN AGTERGROND TOT DIE NAVORSING

Enorme kwellings oor leerderafwesigheid is tans die fokus van 'n intensiewe ondersoek in alle skole in Engeland (Reid 2006). Dit word ook beskou as 'n hoë prioriteit in beleidsontwikkeling om leerderafwesigheid te verlaag in alle skole. Ten spyte van vele pogings bly leerderafwesigheid 'n komplekse probleem (Malcolm, Wilson, Davidson & Kirk, 2003:4.). Volgens Williams (2001:2) staar leerderafwesigheid in publieke skole in die Verenigde State ook massiewe probleme in die gesig. Die beleidsmakers het 'n sterk verklaring uitgereik dat leerder-aanwesigheid nie 'n keuse is nie, maar 'n noodsaaklikheid. Gardener (2012:1) is van mening dat ondersoek na leerderafwesigheid 'n volgehoue proses is om die voorkoms, simptome en karaktertrekke van leerders te verstaan. Dit sluit ook in die identifisering van intervensies vir afwesigheidspatrone en die toepassing en assessering van die effektiewe ondersteuningsintervensies.

Die Departement van Onderwys in Suid-Afrika is ook baie ernstig oor leerder-afwesigheid. Die onlangse beleid en prosedures van die (Wes Kaapse Onderwys Departement van Onderwys se Beleid op leerderbywoning, 2011:9) het duidelike riglyne oor die belangrikheid van gereelde skoolbywoning wat ook die ouers, skool en leerders se verantwoordelikhede ten opsigte van skoolbywoning insluit. Die Suid-Afrikaanse Skolewet (Republiek van Suid-Afrika. Departement van Onderwys, 1996) het in werking getree op 1 Januarie 1997. Die aanhef verklaar dat die wet 'n hoë gehalte van progressiewe onderwys aan alle leerders sal voorsien sodat daar 'n stewige fondasie gevestig kan word vir al ons kinders se talente en bekwaamhede. Sodoende sal gemeenskappe demokraties getransformeer kan word, asook, die regte van alle leerders, ouers en opvoeders sodoende gehandhaaf kan word. Ingevolge die Suid Afrikaanse Skolewet (Republiek van Suid-Afrika. Departement van Onderwys, 1996) is skoolonderrig verpligtend vir alle leerders vanaf die ouderdom van sewe jaar tot die laaste dag van die jaar waarin die leerder die ouderdom van vyftien jaar of graad nege bereik. Indien die leerder ingeskryf is by 'n skool en afwesig is, moet daar ondersoek ingestel word na die omstandighede vir die afwesigheid en toepaslike stappe moet gevolg word.

In my vorige betrekking as opvoeder was ek bevoorreg om vir nege-en-twintig jaar skool te hou by Kanonkop Pimêre Skool in Groenvlei (skuilnaam). Groenvlei is 'n gemarginaliseerde plattelandse dorpie met minstens sewe duisend agt honderd inwoners volgens die

Sensusopname van 2011 (Drakenstein Munisipaliteit, 2011). Volgens die Social Change Assistance Trust (2003), 'n organisasie in Suid Afrika wat navorsing gedoen het in Groenvlei, is daar min infrastruktuur en byna geen werksgeleenthede nie. Die dorp is omring met plase en landbou gronde. Tagtig persent van die mans werk in die stede en die vrouens werk op die plase. Die dorp het net een laerskool en een hoërskool. Die laerskool het 'n gemiddelde inskrywing van eenduisend leerders en die hoërskool het sowat sewehonderd leerders. Die twee skole akkomodeer al die leerders in die dorp en van die omliggende plase, asook die naburige dorpe. Die sosiale agtergrond waaruit die leerders kom, veroorsaak dat hulle uiters moeilike uitdagings in die gesig staar. Die afstande vanaf die punte waarvandaan vervoer verskaf word na die skole is redelik groot.

Volgens die primêre skool se statistiek vir kwartaal een van die skooljaar 2013, wissel die afwesigheid tussen sewe en tien persent van die een duisend leerders. Kopperud (2006:4) reken swak skoolbywoning en skoolverlating op 'n vroeë ouderdom het 'n negatiewe impak op die kwaliteit van die leerders se lewens, asook op dié van die breë gemeenskap. 'n Essensiële benadering waarmee leerder-afwesigheid hanteer moet word, is duidelike beleidswetgewing, sowel as effektiewe moniteringstelsels wat voorsiening kan maak vir die regte intervensie. Hierdie benaderings vir die bekamping van leerderafwesigheid behoort die leerder holisties te benader, met inganeming van die breër faktore wat tot die afwesigheid bydra. Die klem van hierdie studie sal ook spesifiek val op die sosio-ekonomiese en kulturele karakter eienskappe van die skool en die gemeenskap waar afwesigheid die wesenlike probleem is. Die doel van die studie is om 'n gedissiplineerde en standvastige leeromgewing waarin kwaliteit onderwys kan geskied, te ondersoek en dan ook te promoveer (Weideman, 2007:9).

1.2 PROBLEEMSTELLING EN NAVORSINGSVRAE

Die meeste skole wat veral die plattelandse leerders en gemeenskappe bedien, ervaar verskeie uitdagings, soos byvoorbeeld leerderafwesigheid, lae akademiese uitslae en dissiplinêre probleme. Daar is verskeie faktore wat 'n rol kan speel by leerderafwesigheid. Skole en opvoeders moet verseker dat skoolgaan sinvol vir leerders is en dat hulle die positiewe daarin kan sien. Volgens McCray (2006:2) is opvoeding die sleutelfaktor vir die voorspelling van sosiale mobiliteit waardeur leerders positiewe akademiese prestasies kan behaal. Wanneer leerders met hul skoolwerk agter raak, is dit baie moeilik en selfs dikwels onmoontlik om beheer oor hul studies te neem. Elke skool se konteks verskil, derhalwe is daar verskillende redes waarom leerders op so 'n baie vroeë ouderdom afwesig is uit die skool. Kisslinger (2006:1) beskou sulke leerders as hoë risiko leerders. Volgens Govender

(2005) het die leerderafwesigheid van kinders ouer as veertien in Suid Afrika tot veertig persent gestyg sedert 2000. Volgens United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) Wasted opportunities when school fails, 1998:9) is daar wêreldwyd sewe honderd en vyftig miljoen leerders wat jaarliks in graad 1 ingeskryf word. Die verwagting is dat een uit elke drie of vier van hierdie ingeskrewe leerders graad 5 sal voltooi.

'n Studie in dertig skole oor leerderafwesigheid in 2007 deur die Nasionale Onderwys Departement in Suid Afrika (Weideman, 2007:9) het bevind dat leerderafwesigheid tussen vyf en vyftien persent in skole voorkom.

Na aanleiding van Kanonkop Primêr se rekords van leerderafwesigheid van die afgelope tien jaar, wissel die getal leerders in die skool van eenduisend een honderd tot eenduisend twee honderd. Vir die afgelope vyf jaar, volgens die skool se bywoningsrol dui dit 'n gemiddelde afwesigheid van dertig leerders per week in al die grade aan. 'n Ondersoek na die faktore wat aanleiding gee tot leerderafwesigheid is belangrik vir hierdie studie.

Die navorsingsvraag word dus as volg geformuleer:

Watter faktore dra by tot leerderafwesigheid in 'n plattelandse laerskool?

Die doel van hierdie navorsing is dus om:

1. vas te stel watter faktore bydra tot leerder afwesigheid op die platteland,
2. vas te stel hoe leerders ondersteun kan word en
3. aanbevelings te maak ten einde voorkomend op te tree.

1.3 TEORETIESE RAAMWERK VAN DIE STUDIE

Daar is verskeie faktore wat 'n rol kan speel in die redes vir leerderafwesigheid wat nagevors moet word. Daarom is 'n bio-ekologiese teoretiese raamwerk (Bronfenbrenner, in Landsberg 2011:9) die geskikste vir die studie. Henning, Van Rensburg en Smith (2004:19) is van mening dat die interpretatiewe navorser fundamenteel begaan is oor die menings van die deelnemers en soek redes om die situasies te verstaan. Vervolgens is interpretatiewe navorsers nie soseer bekommerd oor die breë toepaslike wetgewing en reëls nie, maar soek eerder beskrywende, in diepte en verklaarbare analise van die situasie. Om spesifiek te wees, word daar vanuit hierdie raamwerk gefokus op die verstaan van individuele deelnemers se ervarings en persepsies in hulle unieke kontekste en agtergrond.

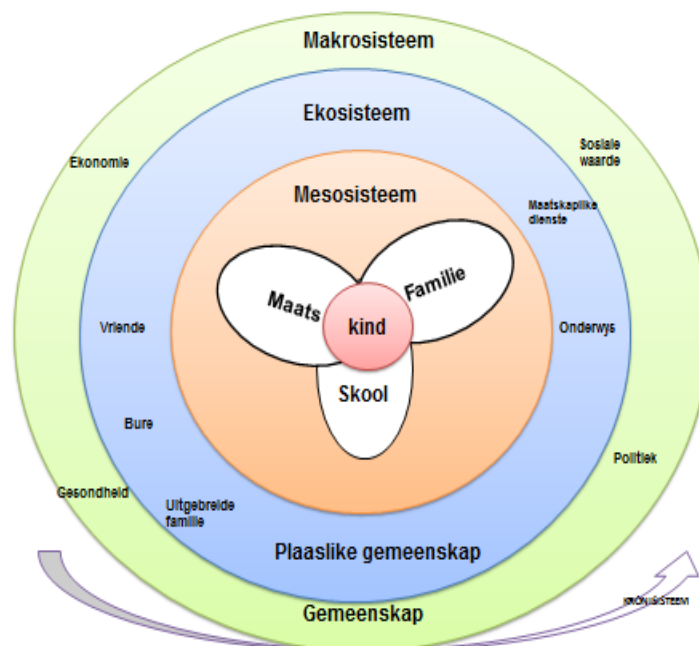
Vir hierdie studie word die bio-ekologiese perspektief gekies as teoretiese raamwerk omdat dit die geskikste model is vir die navorsing oor leerderafwesigheid. Volgens Landsberg

(2011:10) ondersoek hierdie model die verwantskap tussen mense en hulle omgewings. Die kinders word deur sekere stelsels in hul lewe beïnvloed, byvoorbeeld deur hul gesin, woonbuurt, opvoeders, skool, vriende en portuurgroep.

Vervolgens dui die bio-ekologiese perspektief aan hoe individue en groepe op verskillende vlakke in 'n sosiale konteks in 'n dinamiese, interafhanklike en interaktiewe verhouding verbind is. Volgens hierdie model ontwikkel die leerder binne verskillende sisteme en dit behoort in ag geneem te word wanneer kinderontwikkeling bestudeer word, naamlik:

- Persoonlike faktore (byvoorbeeld die temperament van die kind en/of die ouer).
- Prosesfaktore (byvoorbeeld die tipe interaksie wat binne 'n gesin of skoolkonteks plaasvind).
- Kontekste (byvoorbeeld gesinne, skole, of gemeenskappe).
- Tyd (byvoorbeeld veranderinge oor tyd in die kind).

In onderstaande Figuur 1.1 (Bronfenbrenner in Landsberg, word die bio-ekologiese model skematies voorgestel om die verskillende sisteme waarin die kind homself bevind, aan te dui.

Figuur 1.1 Die bio-ekologiese model. (Bronfenbrenner in Landsberg, 2011:11)

Volgens bogenoemde diagram ontwikkel die kind binne die interaksie van sisteme. Die mikrosisteem bestaan uit 'n reeks aktiwiteite, rolle en interpersoonlike verhoudings tussen die individu en die sisteme waarby die kind aktief betrokke is. Die familie, skool of portuurgroep waarin die kind hom bevind, is die strukture in die mikrosisteem. Gebeure in

hierdie sisteem het 'n direkte invloed op die individu. Die mesosisteem verwys na die verhouding wat die mikrosisteme met mekaar het en die interaksie met mekaar. Dit sluit die portuurgroep, skool en gesinsisteme in. Daar volgens kan die kind se gedrag byvoorbeeld beïnvloed word deur faktore of gebeure wat by die huis of skool plaasvind en andersom. Dit is ook moontlik dat die kind byvoorbeeld min ondersteuning by die huis ontvang, maar wel by die skool of by sy maats. Die teenoorgestelde kan ook gebeur en die moontlikheid is dat die kind onseker en onveilig voel. Dan is daar die eksosisteem wat die onderskeie werkplekke van die vader en moeder insluit. Hierdie eksosisteme, soos byvoorbeeld die ouers se werksomstandighede, kan ook 'n indirekte invloed op die kind hê. Die makrosisteem het betrekking op die dominante sosiale strukture en behels die kulturele waardes en oortuigings wat al die ander sisteme beïnvloed, of deur al die ander sisteme beïnvloed word. 'n Kind kan byvoorbeeld leer dat hy of sy respek vir ouer mense moet hê. Die makrosisteem word ook as die algehele sosiale sisteem beskou en word outomaties invloede na al die ander sisteme. Laastens verwys die na die ontwikkelingstydstraamwerk waarbinne die individu interaksie het met die onderskeie sisteme en die invloed wat die ontwikkeling het op die individu. Hierdie bio-ekologiese model is dus gebaseer op die interafhanklikheid en verhoudings tussen organismes en hul fisiese omgewings. Hierdie verhoudings word as 'n geheel beskou, waar elke deel ewe belangrik is en waar 'n verandering in die een 'n invloed in 'n ander sisteem beteken. Volgens Landsberg (2011:13) is 'n sleutelkomponent van Bronfenbrenner se model dat die kind 'n aktiewe deelnemer is aan sy of haar eie ontwikkeling en nie net deur die omgewing beïnvloed word nie. Dus sal hierdie model goed gebruik kan word in die studie.

1.4 NAVORSINGSPARADIGMA

Hierdie studie word binne die interpretatiewe navorsingsparadigma gedoen. Henning *et al.* (2004:20) beskryf 'n navorsingsraamwerk as 'n brug wat die navorser rig in die studie om te bepaal of te verduidelik hoe dinge met mekaar verbind is. Die uiteindelijke doel is om te verduidelik waarom dinge gebeur. Hierdie verklaringe bring duidelikheid om ons te help om die wêreld om ons te verstaan, dit wil sê hoe dit sin maak. Dit gee ook leiding oor hoe om op te tree en hoe om te voorspel wat moontlik volgende gaan gebeur.

Volgens Terre Blance, Durrheim (1999:29) is die kwalitatiewe interpretatiewe paradigma geïnteresseerd in die deelnemers se menings, verwagtinge en aspirasies. Die paradigma probeer ook interpreteer en verstaan wat die deelnemers se bedoeling is en om te probeer sin maak vanuit die deelnemers se stories. Dus is hierdie paradigma ook gepas wanneer die navorser werklik omgee vir alle deelnemers se gevoelens en perspektiewe. Verder

verduidelik Babbie en Mouton (2006:53) dat kwalitatiewe navorsers gewoonlik die innerlike menslike perspektief navors. Die doel is dus in hierdie navorsing om die leerders se gedrag van gereelde afwesigheid te verstaan en te beskryf.

Die verhouding tussen afwesigheid en sukses op skool verskyn reeds vroeg in 'n kind se skoolloopbaan. Die afwesigheid het ernstige gevolge, soveel so dat die kind uitgesluit word van leergeleenthede. Leerders bly dikwels afwesig van skool omdat hulle nie 'n duidelike visie het oor hulle toekoms nie en is dus nie gemotiveerd genoeg nie (National Forum on Education Statistics. 2009:1). Dus sal dit belangrik wees om beide die prosesse waardeur die sosiale realiteit opgebou is en die sosiale verhoudings waardeur mense aan mekaar verbind is, te beskryf en te analiseer (McMillan & Schumacher, 2001:396).

Die interpretatiewe kwalitatiewe navorsingsparadigma is gepas vir hierdie studie oor leerderafwesigheid. Die rede hiervoor is dat kwalitatiewe navorsers geïnteresseerd is wat daardie spesifieke interpretasies op 'n spesifieke tyd in 'n sekere konteks kon lei. Dit fokus ook op die mate waartoe individue in interaksie is met hulle huidige konteks en hoe hulle dit ervaar (Merriman, 2002:6).

1.5 NAVORSINGSONTWERP

Volgens Babbie en Mouton (2006:72) is 'n navorsingsontwerp die plan of bloudruk van hoe die navorsing gaan plaasvind. Om die navorsingsvrae te beantwoord het die navorser 'n konneksie nodig wat as 'n brug kan dien. Terre Blance en Durrheim (1999:29) beskryf die kritiese rol wat hierdie navorsingsontwerp speel as 'n brug tussen die navorsingsvrae en die uitvoering van die navorsing. Hierdie navorsing moet gesien word in vier belangrike stappe: Eerstens die beskrywing van die navorsingsvraag, tweedens die ontwerp van die navorsing, derdens die implimentering of uitvoering van die navorsing en laastens die opskryf van die navorsingsverslag.

In hierdie studie sal die kwalitatiewe narratiewe navorsingsontwerp gebruik word. Merriman (2002:4) verduidelik dat die narratiewe ontwerp besonders gewild is in kwalitatiewe navorsing en dat stories as data gebruik kan word. Die ondervindinge van mense is in 'n storieformaat wat 'n begin, middel en 'n einde het. Dieselfde storie onthul hoedat kultuur menings beïnvloed en hoe ontwikkelingsveranderinge die persoonlike identiteit verander. 'n Storie gee ook weer die gedeelde kultuur, geloofsoortuigings en agtergrond van 'n groep. Dus sal hierdie ontwerp gepas wees aangesien elke individu se storie asook die groep se storie belangrik gaan wees om die navorsingsvraag in hierdie studie te beantwoord.

1.6 NAVORSINGSMETODOLOGIE

Volgens Silverman (2000:89) is die metodologie in kwalitatiewe navorsing 'n algemene benadering om navorsingsontwerpe te bestudeer. Jou keuse van 'n metode sal 'n algehele navorsingstrategie reflekteer. Silverman (2000:89) meld dat die metodologie karakter gee aan die metode wat gebruik is en hoe elke metode gebruik word.

Kwalitatiewe navorsing maak gebruik van verskeie metodes, naamlik: observasies, onderhoude, transkripsies, dokumentasies en video opnames om navorsing te doen (Silverman, 2000:65). Patton (1987:90) meld drie benaderings tot kwalitatiewe onderhoude, naamlik informele gespreksvoering, 'n algemene onderhoudsgids en gestandaardiseerde oop vrae.

1.7 STEEKPROEF

Babbie en Mouton (2006:164) verduidelik dat 'n steekproef 'n proses is om deelnemers te selekteer. Hulle onderskei tussen 'n paar soorte steekproewe. Daar is die doelbewuste, sneeubalsteekproeftrekking en kwotasteekproefneming. Die geskikste steekproef vir hierdie studie is die doelbewuste steekproef. Die rede hiervoor is dat die aard en omstandighede van die navorsing oor leerderafwesigheid hom daartoe leen. Die doelbewuste steekproef is ideaal vir 'n kleiner opset en waar die deelnemers maklik geïdentifiseer kan word (Babbie & Mouton, 2006:166).

Eerstens sal ek 'n gesprek met die leerondersteuningskoördineerder organiseer om die seleksie van die steekproef te bespreek. Moontlike risikoleerders sal nie geselekteer word nie. Die ses leerders wat doelbewus geselekteer gaan word, sal leerders wees wie se ouers bewus is van die gereelde patroon van afwesigheid. Die spesifieke skool se leerondersteuningkoördineerder en die Onderwysdistrik se skoolmaatskaplikewerker sal ook doelbewus gekies word vir die spesifieke rede dat hierdie leerders gereeld bespreek en verwys word deur die skole. Toestemming vir die gebruik van die notules van personeelvergaderings is reeds toegestaan. Die volgende kriteria vir die insluiting van deelnemers sal as volg wees: 1) Die leerders moet in grade vier tot sewe wees. 2) Daar sal gekyk word na 'n gereelde patroon van afwesigheid (ten minste twee keer per week) in 'n maandelikse siklus gedurende 2013. 3) Die ouers moet bewus wees van die leerders se gereelde patroon van afwesigheid.

1.8 DATA-INSAMELING

Volgens Babbie en Mouton (2006:490) is daar verskeie metodes om data in te samel. Daar is die in diepte individuele onderhoude, fokus groep onderhoude, observasie, deelnemer observasie en persoonlike dokumente. Die in diepte individuele onderhoud is die proses waar die navorser eerder meer geïnteresseerd is in die proses van die onderhoud en waarom sekere dinge gebeur. Data sal dus ingesamel word deur middel van semi-gestruktureerde individuele onderhoude met die ses leerders. Daar sal ook 'n onderhoud gevoer word met die skool se leerondersteuningkoördineerder en die Onderwysdistrik se skoolmaatskaplike werker wat ook doelbewus gekies sal word. Die koördineerder is deel van die skool se leerondersteuningsspan en ook lid van die skool se bestuurspan.

Babbie en Mouton (2006:291-292) sê fokus groep onderhoude bied die voordeel van 'n groter interaksie oor dieselfde onderwerp. Op hierdie manier sal baie meer inligting ingesamel kan word as gewoonweg. Sodoende kan die navorsingsvrae beantwoord word. Ten einde triangulasie te bewerkstellig sal daar dus ook een fokusgroep onderhoud gevoer word. Die fokus groep onderhoud sal gelei word deur die temas wat uit die semi-gestruktureerde individuele onderhoude sal kom. In die geval waar daar onverwagte data geopenbaar word gedurende die onderhoudsproses sal die spesifieke gevalle na die skoolsielkundige en skoolmaatskaplike werker verwys word vir verder ondersteuning.

Elke leerder sal ook 'n A3-bladsy kry met kleurvolle kryt om te teken wat hulle doen wanneer hulle die dag afwesig is. 'n Gesprek sal dan gevoer word met hulle oor die tekeninge en hulle sal dan kans kry om te verduidelik wat hulle doen wanneer hulle nie by die skool is nie. Guillemin (2004) het tekeninge as 'n visuele navorsingsmetode in 'n studie met kinders gebruik om siektetoestande te verstaan. Sy argumenteer dat die aksie van tekening help met kennis-produksie met die visuele produk as 'n uitkomst. Sy argumenteer verder dat tekeninge 'n ryk en insiggewende visuele navorsingsmetode bied wat eksploreer hoe kinders en jongmense sin maak van hulle eie wêreld.

Die analise van kwalitatiewe data is nooit netjies en skoon nie (Babbie & Mouton, 2006:490). Volgens Henning, Van Rensburg en Smith (2004:103) is daar 'n basiese proses om die data te analiseer van 'n interpretatiewe studie. Hierdie proses is die hartklop van die navorsing en nie net eenvoudige data nie. Data wat ingesamel word tydens hierdie navorsing sal dus volgens die onderstaande diagramatiese voorstelling van die prosesering van die data geanaliseer word (Henning *et al.*, 2004:104).

1.9 GELDIGHEID EN BETROUBAARHEID

1.9.1 GELDIGHEID

Die geldigheid van kwalitatiewe navorsing word gevestig terwyl die navorsing plaasvind. Die navorser is gedurig besig om waardige bewyse tot die probleem te kry om sodoende insig te verkry om 'n egtheid weer te gee (TerreBlanche & Durrheim, 1999:63). Om die geldigheid van die ingesamelde data te verseker en om dit te evalueer behoort die navorsingsvrae oor leerderafwesigheid beantwoord te word. Geldigheid word eintlik bevraagteken as een enkele persoon die bron is van al die data.

1.9.2 BETROUBAARHEID

Die doel van kwalitatiewe navorsing, naamlik om te interpreteer en te verstaan, veroorsaak dat die kriteria vir geldigheid soms verskil. Volgens Babbie en Mouton (2006:520) kan betroubaarheid nie akkuraatheid verseker nie. Die vraag na betroubaarheid van 'n kwalitatiewe studie is om versigtig te wees met die vrae wat gevra word. Vrae behoort relevant te wees en duidelik te wees. Vir die studie van leerderafwesigheid sal die navorser seker maak dat volledige beskrywings van data- insameling en -analise dit moontlik sou maak vir die leser om die betroubaarheid van die bevindinge te beoordeel aan die hand van die data wat verkry was.

1.10 ETIESE ASPEKTE

Henning *et al.* (2004:73) verduidelik dat wanneer die onderhoudsplan gefinaliseer is, die proses van die etiese oorwegings begin. Eerstens sal toestemming van Wes-Kaapse Onderwys-departement (WKOD) verkry word asook van die betrokke openbare skool en die ouers van minderjarige leerders om die navorsing te doen. Dit beteken dat die deelnemers ten volle ingelig sal word oor die navorsing en waarvoor die onderhoude gebruik gaan word. Die deelnemers moet ook weet dat hulle privaatheid en sensitiwiteit beskerm sal word en wat met die informasie gaan gebeur nadat die gesprekke opgeneem is. Hierdie gesprekke sal slegs met toestemming van die deelnemers opgeneem word. Die deelnemers en hul ouers sal geskrewe toestemming verleen vir die onderhoude. Die doel van die studie sal aan die deelnemers en ouers verduidelik word en dat skuilname gebruik sal word om hul identiteit te beskerm.

Daar word ook te alle tye van die kwalitatiewe navorser verwag om die etiese oorwegings tydens die navorsingsproses te respekteer. Die etiese aspekte van kwalitatiewe navorsing word volgens McMillan en Schumacher (2001:421-422) beskou as die waarde ten opsigte van reg en verkeerd, behoorlik en onbehoorlik en goed en sleg. Hulle beskryf ook die etiese

beginsels wat belangrik is vir die navorser. Eerstens die beginsel van vertroulikheid, tweedens die beginsel van openlikheid, derdens die beginsel van bemagtiging, vierdens die beginsel van vryheid en vyfde die onderhandelingsproses ten opsigte van toeganklikheid, beperkinge en vertroulikheid van alle relevante inligting. Vertroulikheid sal verseker word deur gebruik te maak van skuilname en alle data se harde kopieë sal veilig in 'n geslote houer bewaar word en die elektroniese data sal op my persoonlike rekenaar gestoor word. Slegs ek en my studieleier sal toegang tot die data hê. Gedurende die studie moet ek altyd bewus wees dat ek met mense en kinders werk en sorg dat elke individu se regte beskerm word. Openlikheid en vryheid word verseker deur ingeligte toestemming van alle betrokke partye en die kennis dat hulle enige tyd van die studie kan onttrek. Die deelnemers behoort die vrymoedigheid te hê om enige tyd kommentaar te lewer oor hulle deelname of te onttrek vanaf die studie. Die navorser sal ook vooraf die doel, prosedure, voor- en nadele, risiko's, asook die meganismes wat in plek is om konfidensialiteit te verseker, deurgee. Verder sal daar ook verseker word dat daar ondersteuning vir die deelnemers is in die vorm van die betrokke onderwysdistrik se ondersteuningspan, indien daar enige ongemak of moontlike risikosituasies ontstaan as gevolg van die data-insameling.

1.11 BEGRIPSOMSKRYWINGS/ KONSEPVERKLARINGS

Afwesigheid: Volgens die *Verklarende Handwoordeboek van die Afrikaanse Taal* (Odendal, & Gouws, 2005) beteken afwesigheid: nie daar op die plek nie, nie teenwoordig nie, nie met jou aandag by wat gebeur of gesê word nie, verstrooid, toestand van weg wees, van nie teenwoordig, dit ontbreek. Vir die stude se doeleindes word die term nie teenwoordig nie gebruik.

Dissiplinêre koördineerder: Een van die Opvoeders by die skool wat verkies is om die dissipline by die skool te koördineer.

'n **Leerder** is enige persoon wat onderwys ontvang of wat verplig is om onderwys te ontvang ingevolge die Suid-Afrikaanse Skolewet (Republiek van Suid-Afrika. Departement van Onderwys, 1996).

Leerondersteuningskoördineerder: 'n Opvoeder by die skool wat die ondersteuningsproesesse van leer en onderrig koördineer en wat aangestel word deur die personeel van die betrokke skool.

Plattelandse dorp verwys na 'n onderontwikkelde gebied in vergelyking met 'n stedelike gebied.

Skoolbestuurspan: Dit sluit die skoolhoof, die adjunkhoofde en departements-hoofde van die skool in.

1.12 INDELING VAN HOOFSTUKKE

Hoofstuk 1: Hierdie hoofstuk bestaan uit die agtergrond wat die redes vir die leerderafwesigheid verskaf, die rasionaal van die studie en ook wat die navorsingsprobleem en vrae is.

Hoofstuk 2: 'n Bespreking van alle literatuur, internasionaal, nasionaal sowel as provinsiaal wat betrekking het op die navorsingsprobleem.

Hoofstuk 3: Die navorsingsontwerp word bespreek, asook die navorsings-metodologie wat gevolg gaan word in die studie om die navorsingsprobleem te ondersoek en antwoorde te kry.

Hoofstuk 4: Dit bevat die bespreking van die bevindinge van die data wat ingesamel en geanaliseer is. Daarvolgens word intervensies voorgestel.

Hoofstuk 5: In die finale hoofstuk word die hoofgevolgtrekkings van die studie opgesom, bespreek en geïnterpreteer sodat aanbevelings gemaak kan word vir moontlike verdere studies in die spesifieke veld.

1.13 SAMEVATTING

Die doel van hierdie hoofstuk was om die agtergrond van die studie in die konteks van 'n plattelandse skool te onthul. Hierdie hoofstuk bespreek ook breedvoering in watter teoretiese raamwerk die studie sal plaasvind.

Hoofstuk twee verskaf 'n literatuuroorsig verskaf ten einde die teoretiese begronding van die studie deur te gee.

HOOFSTUK 2

LITERATUURSTUDIE

2.1 INLEIDING

Hierdie hoofstuk gaan die teoretiese perspektiewe en konstrukte wat leerderafwesigheid in plattelandse skole beskryf, ondersoek. Dit is egter belangrik dat daar krities gekyk moet word na die verskillende aspekte van leerderafwesigheid in plattelandse skole. Leerderafwesigheid in plattelandse dorpe in die Wes-Kaap het groot opslae gemaak tydens die President se Stand van die Nasie toespraak in 2013 waartydens daar verwys word na die groot uitvalsyfer van veral leerders in plattelandse dorpe in die Wes-Kaap. Uit sommige hoeke is die verwysing na die uitvalsyfer van leerders in plattelandse dorpe as 'n politieke aanval teenoor die opposisie-beheerde provinsiale regering beskou. In hierdie studie is 'n literatuur- ondersoek geloods om veral na die kontekstuele faktore te kyk wat 'n groot invloed op leerderafwesigheid uitoefen. Volgens die Community Agency for Social Enquiry and Joint Education Trust (2007:52) is daar redelik min kennis oor leerderafwesigheid veral in plattelandse dorpe en daarom sal die konsep van leerderafwesigheid nou bespreek word.

2.2 TEORETIESE PERSPEKTIEWE

Teoretiese perspektiewe is die lens waardeur daar na verskynsels gekyk word. Dit is belangrik vir die studie van leerderafwesigheid om krities na die verskillende teoretiese perspektiewe en raamwerke te kyk. Jordaan en Jordaan (1998:31) noem dat baie teoretiese strominge hul studie van die mens beperk of reduceer tot slegs die een of ander ondersoekbare fragment van die mens, byvoorbeeld behaviorisme, psigoanalise (die magstryd tussen die identiteit, ego en superego) of (kognisies as verwerkte inligting). Hierdie benadering noem Jordaan en Jordaan (1998:31) reduksionisme. Dit, volgens hulle, verarm die verstaan van die mens wat ook die perspektief op die groter geheel kan benadeel. Daar bestaan 'n groter kennis en begrip van menslike funksionering en dit is juis die sisteembenadering wat die reduksionistiese benadering in die vyftigerjare aangespreek het.

2.2.1 SISTEEMPERSPEKTIEF

Sisteemteorie het sy oorsprong in die werk van die bioloog Von Bertalanffy (1971:47) wat geglo het dat gedeeltes deel vorm van 'n groter geheel. Voorstanders van die sisteem perspektief argumenteer dat menslike probleme faal om opgelos te word omdat daar te veel op die individu gefokus word en te min op die sisteme waarvan die individu deel is. 'n Sisteem, volgens hom is 'n komplekse sisteem van interaktiewe elemente binne-in. Volgens

Beckett en Taylor (2010:130) kan sisteme geslote of oop wees. 'n Geslote sisteem is een wat geen interaksie met die onmiddellike wêreld het nie terwyl 'n oop sisteem interaksie het met die wêreld buite die grense van die sisteem. Die sisteem het grense wat toelaat of besluit wat toelaatbaar is in die sisteem.

Sirkulariteit en terugvoerkanale is 'n kenmerk van sisteemteorie. Sirkulêre oorsaaklikheid verwys na verskillende oorsake wat 'n gevolg kan te weeg bring. Een oorsaak kan nie alleen 'n gevolg teweeg bring nie. In terme van sisteemteorie vind die oorsaak-en-gevolg-verhouding nie slegs in een rigting plaas nie.

Liniêre sirkulariteit teenoor sirkulêre sirkulariteit

Volgens Donald en Dawes (2007:49) is daar ander elemente ook betrokke by die verstaan van sisteme naamlik, dat daar weggesteekte doelwitte en waardes in 'n sisteem bestaan wat mekaar beïnvloed; daar bestaan subsisteme binne die sisteem wat baie keer oorvleuel; patrone van kommunikasie bestaan tussen subsisteme en tussen sisteme buite die subsisteme; rolle bestaan binne die sisteme en elkeen word verskillend gedefinieer. Sisteme buite die skool kan 'n groter invloed hê op leerderafwesigheid as die subsisteme van onderwyser en kurrikulum binne die skool. Dit is belangrik om daardie sisteme te verstaan om eindelik 'n groter geheelbeeld van byvoorbeeld leerderafwesigheid te verkry.

2.2.2 EKOSISTEMIESE PERSPEKTIEF

Die Biosistemiese perspektief beweeg volgens Donald en Dawes (2007:41) weg van die mediese beskrywing van kinders waar daar slegs gekyk word na die tekortkominge en inherente foute van die kind. Die ekosistemiese perspektief het sy oorsprong by Bronfenbrenner (aangehaal in Landsberg, 2011:10) wat beskryf dat 'n kind gevorm word

deur sy sosiale konteks. Daar bestaan volgens hom verskillende invloede en prosesse binne die sosiale konteks wat die kind se gedrag, karakter en algemene ontwikkeling beïnvloed. Hierdie sosiale konteks kan nie geïgnoreer word nie en moet krities geëvalueer word.

Die ekosistemiese perspektief, volgens Donald en Dawes (2007:41), is 'n samesmelting van die ekologiese en sosiale sisteemteorieë wat kyk na die menslike interaksie tussen individue en hul verskillende vlakke van die sosiale konteks. Die ekologiese teorie (Donald & Dawes, 2007:45) is gebaseer op die interafhanklikheid en verhoudings tussen verskillende organismes en hul fisiese omgewing. Die verhoudings word gesien as 'n geheel en elke deel word as belangrik beskou in die behouding van die verskillende siklusse in die totale sisteem. Die konsep word vergelyk met 'n spinnerak. Die spinnerak is 'n geheelsisteem en enigiets wat gebeur op enige plek op die web word gevoel op ander plekke. Daar bestaan verskillende vlakke in die sisteem en elkeen beïnvloed mekaar binne die totale ekologiese sisteem. Volgens hierdie teorie word die leerder wat met afwesigheid sukkel op die platteland dus geaffekteer deur invloede van die verskillende sisteme in die breër sosiale konteks van die platteland.

Bronfenbrenner (aangehaal in Landsberg, 2011:13) se bio-ekologiese model van kinderontwikkeling het vier basiese interaktiewe dimensies wat oorweeg moet word om kindergedrag en verskynsels te beskryf. Hierdie vier dimensies verwys na die persoonsfaktore soos die temperament van die kind; die prosesfaktore soos die interaksie binne die gesin; die kontekste, byvoorbeeld die gesin, skool, en plaaslike omgewing en laastens die tydskonteks wat verwys na die veranderinge wat oor tyd plaasvind in die omgewing. Volgens Bronfenbrenner (aangehaal in Landsberg, 2011:10) moet kinderontwikkeling gesien word binne vier sisteme naamlik die mikrosisteem, die mesosisteem, die eksosisteem en die makro-sisteem wat almal in interaksie is met die kronosisteem of tidsisteem (Jordaan & Jordaan, 1998:75; Newman & Newman, 2015:55).

Die mikrosisteem, volgens Bronfenbrenner (aangehaal in Donald & Dawes 2007:51), is sisteme wat verwys na die gesin, die skool en die portuurgroep met wie die kind deurlopend in interaksie is. Hierdie sisteme betrek patrone van daaglikse aktiwiteite, rolle en verhoudings. Dit is hierdie sisteme wat in ag geneem moet word wanneer daar na die verskynsel van leerderafwesigheid gekyk word. Die mesosisteem is 'n stel van mikrosisteme wat geassosieer word met mekaar. Dit wat gebeur by die huis of in die portuurgroep kan beïnvloed hoe hy/sy op skool presteer en ook omgekeerd. Hierdie sisteme kan ook negatief impakteer op die kind se prestasie of gedrag in die skool. Die eksosisteem sluit in al die

ander sisteme wat indirek op die kind se gedrag kan impakteer, byvoorbeeld die werkgewer van die ouers of die dinamika in die plaaslike gemeenskap.

Die makrosisteem verwys na die dominante sosiale strukture sowel as die oortuigings en waardes van die spesifieke sosiale strukture wat 'n invloed het. Hierdie sosiale strukture verwys na klas en ras wat 'n bepalende invloed op kinders het. Die leerder van 'n plaaswerker en die leerder van die werkgewer van 'n plattelandse dorp gaan 'n beduidende verskillende ervaring hê in terme van hul skoolloopbane. Die inkomste van plaaswerkers, soos in hierdie studie, speel 'n beduidende rol in die huisomgewing. In die plattelandse konteks is daar ook baie seisoenwerkers wat slegs inkomste vir 6 maande ontvang. Die ander ses maande is daar geen inkomste vir die familie nie en hulle gaan gebuk onder groot druk weens 'n tekort aan inkomste. Die Kronosisteem verwys na die interaksies tussen al die sisteme en hulle invloede oor die tydperk van al die ontwikkelingstadia van die kind. Tyler (1994:45-58) bevestig dat kindergedrag in 'n meer holistiese benadering gesien moet word en dat die konteks 'n interaktiewe invloed op mekaar uitoefen. Verder moet sisteme gesien word in interaksie met die breër sosiale konteks.

2.3 INKLUSIEWE ONDERWYS

In 2001 het die Department van Onderwys 'n beleidsraamwerk, die Onderwys Witskrif 6: Spesiale Onderwys: Die bou van 'n Inklusiewe Onderwys en Opleiding Sisteem (Republiek van Suid-Afrika, 2001), vrygestel. Die dokument was 'n respons op die post-apartheid toestand van spesiale onderwys en ondersteuningsdienste in onderwys en opleiding in Suid Afrika. Die probleem was dat slegs 'n klein persentasie van leerders met gestremdhede, gebaseer op 'n rasbasis, gespesialiseerde onderwys en ondersteuning ontvang het. Volgens Witskrif 6 (Republiek van Suid-Afrika, 2001: 5) het die onderwyssisteem van die apartheidsera gefaal in die doelwit om toepaslike dienste aan leerders met diverse behoeftes te bied. Die aanbeveling was dus dat die onderwyssisteem drasties moet verander na 'n inklusiewe sisteem waar alle leerders toegang tot onderwys en opleiding moet ontvang ongeag hul diverse behoeftes. Die aanbeveling is dat alle kinders tot hul volle potensiaal ontwikkel moet word sodat hulle kan deelneem aan die samelewing as gelyke burgers.

Volgens Witskrif 6 (Republiek van Suid-Afrika, 2001:7) behels inklusiewe onderwys die volgende, naamlik die erkenning dat alle kinders en jeug kan leer; die erkenning dat alle kinders en jeug ondersteuning nodig het; dat 'n helpende onderwyssisteem die behoeftes van alle leerders moet kan ontmoet; die erkenning en respek dat alhoewel verskille by

leerders bestaan daar op die ooreenkomste gebou gaan word; die erkenning dat leer meer is as net die formele skool en dat leer ook plaas vind in die huis en die gemeenskap; die bevordering van positiewe houdings, onderigmetodes, kurrikulum en dat leeromgewings alle behoeftes van leerders moet ontmoet; dat leerderdeelname in die opvoedkundige kultuur en kurrikulum maksimaal bevorder moet word en die ontbloting en vermindering van struikelblokke tot leer moet plaasvind.

Struikelblokke tot leer en ontwikkeling volgens, vereis 'n sisteembenadering tot die verstaan van die probleem en die ontwikkeling van die leerder. Die klem is nie op wat verkeerd is met die leerder nie, maar eerder op watter struikelblokke ervaar word deur die leerder – dit hou meestal verband met die sisteem – en hoe dit aangespreek kan word in terme van probleemoplossings, voorkomende en gesondheidsbevorderende strategieë (Engelbrecht & Green, 2007:53). Die volgende word as struikelblokke met 'n negatiewe impak op leer beskou: sosio-ekonomiese struikelblokke soos fondse en bronne; geweldsfaktore wat die leerder in 'n risikoposisie plaas; negatiewe houdings teenoor verskille; onbuigsame kurrikulum; ontoepaslike taal- en kommunikasiekanale en -vaardighede; ontoeganklike en onveilige geboue; tekort aan toepaslike transport; tekort aan ouer- bestrokkendheid; gestremdheid; ontoepaslike en onvoldoende voorsiening van ondersteuning; ontoepaslike en onverwante gebruik en ontwikkeling van menslike bronne en ontoepaslike beleid en wetgewing (Republiek van Suid-Afrika. Departement van Nasionale Onderwys, Witskrif 6. Spesiale Onderwysbehoefte: Bou van 'n inklusiewe onderwys en opleidingsisteem 2001:5-9). Die uitdaging is om die ondersteuningsisteem te verstaan, uitdaging te identifiseer en 'n plan van aksie te ontwikkel om hierdie struikelblokke aan te spreek (Engelbrecht & Green, 2007:19).

2.4 KONSTEKTUEEL-ANALITIESE PERSPEKTIEF VAN DIE KIND IN PLATTELANDSE SKOLE

Kinders se omgewings het sekere persoonlike en strukturele kenmerke wat hul ontwikkeling beïnvloed. Volgens Barbarin, Richter, De Wet en Wachtel (1998:15) verwys strukturele eienskappe na die demografie van die area waarin die kind woon, die fisiese struktuur, etniese samestelling van die gemeenskap, die aantal vroue-hoof huishoudings en die proporsie van mense wat onder die broodlyn leef. Die strukturele fisiese kwaliteite van die kind se konteks sluit in die tipe behuising byvoorbeeld sink, hout of baksteen; die kwaliteit van die toiletfasiliteite en die aantal en kwaliteit van die skole. Negatiewe strukturele eienskappe van die gemeenskap kan die positiewe emosionele uitkomst van kinders kniehalter.

Volgens 'n studie van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing (RGN) (2005:133) oor onderwys in die platteland is bevind dat opvoeding in die platteland ver agter is in vergelyking met onderwysontwikkeling in ander dele van die land. Die studie verwys na die armoede van onderwys in die platteland wat integraal verbind is met onvoldoende werkverskaffing, infrastruktuur, voeding, en ontspanning van die kwesbare groepe in die omgewing. Hierdie scenario het te make met onregverdige verdeling van grond volgens die Land wet van 1913 en 1936 (RGN, 2005:89) waarvolgens die meerderheid swart mense slegs 14 persent van die grond besit en die wit eienaars 68 persent van die grond. Die Bantu Onderwyswet van 1954 (RGN, 2005:140) het verder ongelykhede geskep deurdat swak en onvolledige onderwysdienste voorsien is aan veral landelike werkers. Alhoewel meer mense in stedelike gebiede woon, is daar nog steeds 'n wesenlike groot populasie van mense wat in landelike gebiede woon en 'n stryd voer met 'n geskiedenis van marginalisering en sosiale en politieke onderdrukking (RGN, 2005:140).

'n Goeie voorbeeld is die onluste en stakings van plaaswerkers in die De Doorns area tussen November 2012 en Januarie 2013 wat opnuut die fokus geplaas het op die beleweniswêreld van beide plaaswerkers en kinders op die platteland. Die kern van die saak in De Doorns was die gebruik deur plaaseienaars om buitelanders te gebruik teen 'n baie lae loon. Die spanning het verder vererger deurdat die plaaslike inwoners sonder gewerk gesit het en net op 'n dag besluit het om deur geweld en onluste plase aan die brand te steek. Verskeie ingrypings is deur nasionale en plaaslike departemente gemaak (Departement van Arbeid. mg.co.za/article/2014-12-15-r330-an-hour-de-doorns-child-labour-probed).

Een van die skokkende bevindings deur die Department van Maatskaplike Dienste (in die Departement van Arbeid) en Armoedeverligting se verslag oor De Doorns (2004) was die hoë vlakke van armoede en wanvoeding wat krisissvlakke in die De Doorns-omgewing bereik het. Dit het die Departement van Maatskaplike Dienste en Armoedeverligting genoodsaak om 'n nood koshulp uit te rol aan die gemeenskap van De Doorns. Die Department van Arbeid (mg.co.za/article/2014-12-15-r330-an-hour-de-doorns-child-labour-probed) het ook tydens hul ondersoeke bevind dat daar nog steeds van kinderarbeid gebruik gemaak word by sommige van die plase, ten spyte van die Wet op Basiese Kondisies vir Werknemings wat verbied dat kinders onder die ouderdom van 15 vir werk aanvaar moet word.

2.5 VEERKRAGTIGHEID (*RESILIENCE*) EN RISIKOFAKTORE

Kinderveerkrachtigheidsliteratuur (Slater & Bremner, 2011:616) daag sekere denke uit dat kinders wat in moeilike omstandighede grootword wanaangepaste en abnormale gedrag gaan ontwikkel. Volgens Garmezy (1993:127) kan kinders ontwikkel en sukses ervaar tenspyte van die aantal risiko's wat hulle beleef. Sulke kinders behaal sukses deur die aantal beskermende faktore wat kompenseer vir die risiko's wat in hulle lewens en omgewings teenwoordig is. Veerkrachtigheid is dus opgesluit in die beskermende faktore wat die kind help om positief aan te pas ten spyte van uitdagings wat die hy of sy beleef. Volgens Slater en Bremner (2011:629) verwys risikofaktore na katastrofiese gebeure soos oorloë en natuurlike rampe, gesinsuitdagings, ekonomiese uitdagings en blootstelling aan negatiewe omgewings soos arm gemeenskappe. Garmezy (1993:129) verwys na drie breë veranderlikes wat dien as beskermende faktore: persoonlike eienskappe van die kind, onder andere geslag, intelligensie en persoonlikheidseienskappe, gesinseienskappe soos warmte, kohesie en struktuur en eksterne ondersteuningsisteme soos die portuurgroep en die skool. Eksterne ondersteuningsisteme speel 'n toenemende betekenisvolle rol in die kapasiteit van veerkrachtigheid.

Volgens Donald, Lazarus en Lolwana (2007:189) is dit veral gesins-gebaseerde beskermende faktore wat deurslaggewend is in die bevordering van veerkrachtigheid. 'n Stabiele gesinslewe speel 'n sleutelrol in die lewens van kinders wat dit regkry om bo hul omstandighede uit te kan styg. Die volgende vier gesinseienskappe word as beskermende faktore beskou. Eerstens 'n omgee- en konsekwente verhouding met ten minste een stabiele ouer of versorger. Tweedens 'n gesin waar bekwaamheid bevorder word en waar kinders aangemoedig word om akademies te presteer. Derdens 'n gesin waar daar duidelike ouerleiding en monitering is en waar ondersteunende gesag bevorder word. Laastens word veerkrachtigheid bevorder wanneer 'n gesin 'n sterk, koherente en konsekwente waardestelsel navolg. Eksterne sosiale ondersteuningsnetwerke, met die klem op die positiewe netwerke wat in die gemeenskap bestaan, dien as 'n beskermende faktor.

Feldham en Masalha (aangehaal in Theron, Ungar & Liebenberg, 2015:1) beklemtoon dat kultuur die mees verwaarloosde onderwerp is in die studie van risiko en veerkrachtigheid. Liebenberg en Ungar (2009:20) het in 11 lande en veertien plekke kruis-kulturele navorsing oor veerkrachtigheid gedoen. In die studie van Theron, Ungar en Liebenberg (2015:52) word die konsep van Ubuntu beklemtoon wat veral in swart gemeenskappe 'n groot rol speel. Volgens Theron et al (2015:52) is Ubuntu 'n morele beginsel wat sosiale verantwoordbaarheid en soldariteit, waardes van sensitiwiteit en onselfsugtigheid en

toewyding tot diens bevorder. Ubuntu is 'n menslike manier van wees, 'n innerlike toestand, met die uiterlike manifestasie wat respek vir ander mense bepaal. Hierdie kulturele sisteme en praktyke help kinders om deel te wees, en te ervaar wat dit beteken om deel te wees van 'n gemeenskap ten spyte van die uitdagings wat hulle ervaar.

2.6 BELEIDSRAAMWERKE

2.6.1 SUID AFRIKAANSE SKOLEWET EN LEERDERAFWESIGHEID

Met die afskaffing van Apartheid in 1994 is die volle dimensie van die enorme taak om regstelling teweeg te bring met die sensusopname van 1996 openbaar. Ongeveer 25 persent van die kinders van die swart, bruin en Indiër- gemeenskappe het geen toegang tot skole gehad nie (Molta, Dieltiens & Sayed, 2012:111). 'n Nuwe grondwetlike bestel moes in werking gestel word om praktiese beleide in die onderwys in werking te stel wat toegang tot onderwys, gelykheid en kwaliteit moes verseker. Die nuwe Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika (Republiek van Suid-Afrika, 1996:11) het gestipuleer dat elke kind die reg het tot basiese onderwys.

Seksie 3 (1) van die Suid Afrikaanse Skolewet (Wet No. 84 van 1996:7) stel dit duidelik dat elke ouer of voog moet verseker dat elke leerder vir wie hul verantwoordelik is die hele skooltermyn moet voltooi vanaf die ouderdom van sewe jaar oud totdat hulle die ouderdom van 15 in graad 9 bereik. Lyfstraf is ook verban in skole en onderwysers sal onmiddellik afgedank word indien hulle hul skuldig maak aan lyfstraf (Suid-Afrikaanse Skolewet, 1996:111). Die ongelykheid in die Suid-Afrikaanse samelewing, waar armoede 'n groot aantal van die skole beïnvloed, het ook die klem begin lê op skoolbefondsing. Die Norme en Standaarde vir Skoolbefondsing (South African Schools act 84 of 1996, National Norms and Standards for School Funding 2004; 5-15) het meganismes vir volledige en gedeeltelike vrystelling van die betaling van skoolfooie voorsien. In 2004 is die Norme en Standaarde vir Skoolbefondsing aangepas om meer effektiewe implementering van die kwytskeldingsbeleid en om monitering te verseker. Die aangepaste skoolbefondsingsmodel het verder die voordeel dat weeskinders, leerders in pleegsorg, en kinders wat regeringstoelae kry, kwytgestel word van skoolfooie. In 2007 het 'n fundamentele verandering plaasgevind met die toetrede van die geen-skoolfooi-beleid. Skole in die laagste twee inkomstegroepe (kwintiele), wat 40 persent van skole in Suid-Afrika uitmaak, is as geen-skoolfooi-skole verklaar.

Die Department van Onderwys het tydens 'n studie in 2007 (Community Agency for Social Enquiry (CASE) en Joint Education Trust (JET) geïdentifiseer dat die leerderafwesigheid

tussen 5 en 15 persent in Suid-Afrikaanse skole voorkom. In 'n vergelykende studie met ontwikkelende lande is bevind dat leerderafwesigheid wissel tussen 6 en 8 persent. Die leerderafwesigheid in sommige Afrika-lande is soms so hoog soos 50 persent. In 2007 het die Department van Onderwys die Community Agency for Social Enquiry (CASE) en Joint Education Trust (JET) 'n studie geloods rakende leerderafwesigheid in Suid-Afrikaanse skole. Die doel van die studie was om die omvang van leerderafwesigheid in skole vas te stel, die redes waarom hulle afwesig is uit skole en om die sisteme wat rekord hou te monitor en leerderafwesigheid te verminder. Internasionale en plaaslike goeie praktyke van rekordhouding en monitering van leerderafwesigheid is gemonitor.

Volgens die Leerderafwesigheidverslag in Suid-Afrikaanse skole (Weideman, 2007:25-30 Learner Absenteeism in the South African Schooling System) word dit in drie kategorieë gegroepeer naamlik:

1. persoonlik, wat insluit siektes en leergeremdheid,
2. sosio-ekonomies, wat insluit vervoer, tekort aan ouerbetrokkenheid, disfunksionele gesinne, en
3. die impak van HIV/VIGS, dwelmmisbruik, tienerswangerskappe en skoolgebaseerde aspekte, naamlik verveeldheid van leerders, straf vir laatkom, boeliegedrag en geweld in skole.

2.6.2 WES-KAAPSE ONDERWYSBELEIDSRAAMWERK TEN OPSIGTE VAN LEERDERAFWESIGHEID

Die Wes-Kaapse Onderwysdepartement het op 1 Januarie 2011 die Nasionale Departement van Basiese Onderwys se beleidsdokument rakend Leerderafwesigheid en prosedures vir die hantering van bywoningsrekords aanvaar wat in die Staatskoerant van 4 Mei 2010 geplaas is. Die doel van die beleid is eerstens om stiptelikheid en gereelde bywoning van publieke skole te bevorder. Tweedens wil die dokument standaardprosedures vir rekordhouding, bestuur en monitering van leerderbywoning aan publieke skole voorsien. Die verantwoordelikhede van ouers, skoolbeheerliggame, skoolhoofde, klasonderwysers, en opvoeders van die Wes-Kaapse Onderwys Department (WKOD) word duidelik in die beleid uitgespel en alle rolspelers is ingelig oor hulle verantwoordelikhede om leerderteenwoordigheid te bevorder.

Volgens die WKOD se beleid van deregistrasie (WKOD-Beleid vir die bestuur van toelating en registrasie van leerders by gewone openbare skole: 2004:2) moet 'n kind vir meer as 10 aaneenlopende dae afwesig wees sonder dat daar enige kommunikasie plaasgevind het

teenoor die skool. Daar is egter redes, soos die besluit van 'n swanger leerder om nie skool by te woon nie of verlengde afwesigheid weens siekte. Deregistrasie beteken die permanente verwydering van die WKOD- skoolsisteem. Die redes vir die deregistrasie van die leerder verskyn op die Sentrale Onderwysbestuursinligtingstelsel (SOBIS) (Omsendskrywe 0121/2003: WCED policy on managing learner pregnancy in public schools: 2003:10). 'n Deregistrasie-sertifikaat wat aan die leerder verskaf. Leerders wat gereeld afwesig bly, word volgens die dissiplineringsprosedures, soos voorgeskryf word in die WKOD beleid van die bestuur van leerders. Skole het 'n verantwoordelikheid in terme van die Suid-Afrikaanse Skolewet (Seksie 3(5), 1998:5-6) om ondersoek in te stel waarom kinders afwesig is en ook om beide ouers en leerders te ondersteun sodat alle leerders verplig is om skool by te woon en sodat hulle ook terug kan keer na die skool toe.

2.7 LEERDERAFWESIGHEID

2.7.1 LEERDERAFWESIGHEID IN DIE SUID-AFRIKAANSE KONTEKS

Volgens Molta, Dieltens en Sayed (2012:29) is baie min studies in Suid-Afrika geloods wat spesifiek fokus op leerderafwesigheid. Die laaste studie, wat 'n literatuurstudie en 'n kwalitatiewe gevallestudie bevat het, is geloods deur die Departement van Onderwys in 2007 (Community Agency for Social Enquiry (CASE) en Joint Education Trust (JET). Molta *et al.* (2012:113) het bevind dat kinders wat op kommersiële plase woon meer uit die skool bly as kinders wat in formele of informele woongebiede in stede woon. Volgens Oosthuizen (2008:39) het baie versorgers van kinders wat skool verlaat, aangedui dat die koste van onderwys en opvoeding, algemene stress en die las van huishoudelike armoede van die grootste faktore is waarom hulle met leerderafwesigheid gesukkel het. 53,3 persent van die huishoudings in Suid-Afrika val benede die armoedegrenslyn van R470 per maand. Volgens Dieltens en Meny-Gilbert (2009:46-49) is baie leerders in die verlede gestraf weens die nie-betaling van skoolfondse. Baie se rapporte is weggehou van hulle of hulle is ontnem van sekere aktiwiteite in die skool.

Community Agency for Social Enquiry and Joint Education Trust (2007:52) het getoon dat die herhaling van 'n leerder in 'n graad 'n impak het op die leerder se skoolbywoning. Herhaling is baie hoog in graad 11 weens die druk wat uitgeoefen word op die matriekuitslae van skole. Internasionale navorsing (Molta *et al.*, 2012:113) het getoon dat daar 'n reeks van faktore is wat geassosieer word met die herhaling van 'n graad. Herhaling is die aanduiding dat 'n leerder nie die kurrikulum bemeester het nie. Die bemeestering van die kurrikulum kan 'n komplekse wisselwerking wees tussen die leerder se vermoë, kwaliteit

van instruksie en die omgewing wat bevorderlik is vir die leerder om te leer al dan nie. Die patrone van ras en taal speel ook 'n beduidende rol by die herhaling van 'n graad volgens Molta et al (2012).

2.7.2 DEFINISIE VAN LEERDERAFWESIGHEID

Vir die doel van die studie moet onderskeid getref word tussen verskillende konsepte. Leerderafwesigheid en stokkiesdraai word meestal verwar en as wisselvorme beskou.

Morris en Rutt (2004:12) verwys na leerderafwesigheid as 'n kollektiewe konsep wat verskillende vorme van leerderafwesigheid insluit. By leerderafwesigheid word onderskei tussen ongemagtigde afwesigheid en gemagtigde afwesigheid. Gemagtigde afwesigheid is wanneer die ouer die skool inlig oor die kind se afwesigheid. Ongemagtigde afwesigheid is wanneer daar geen kommunikasie plaasvind wanneer die kind afwesig is nie. Ongemagtigde afwesigheid verwys na wanneer die kind betrokke is by kinderarbeid, oormatige verantwoordelikhede by die huis het, of persepsies van die gemeenskap of skool het dat onderwys en opvoeding nie belangrik is nie. Daarteenoor beweer Kearney (2001) dat stokkiesdraai meer te doen het met eksterne faktore in die omgewing wat bydra tot die kind se afwesigheid. Die eksterne omgewing bied meer aanloklike en stimulerende aktiwiteite. Die Wes-Kaapse Onderwysdepartement het in 2005 'n stokkiesdraai voorkomingsprogram in Delft op die Kaapse vlakte geloods (<https://www.westerncape.gov.za/.../-counter-truancy-operation-delft-every-child-matter>) waar beamptes van Veilige Skole die leerders fisies by die huis gaan besoek het. Een van hulle bevindings was dat die afwesigheid van ouers by die huis en die hagleike omstandighede waarin die leerders leef, bydraende faktore is.

Atkinson, Hasley en Bedford (2000:36) onderskei ook tussen volledige afwesigheid en gedeeltelike afwesigheid. Volledige afwesigheid is wanneer die kind die volle dag afwesig is en gedeeltelike afwesigheid is wanneer die kind slegs 'n halfdag by die skool is. Die omvang van leerderafwesigheid in Suid-Afrika was aanvanklik kompleks omdat daar nie goeie rekordhouding in skole gehou was nie. Die studie oor leerderafwesigheid in Suid-Afrikaanse skole het die leemte in rekordhouding en monitering geïdentifiseer (Community Agency for Social Enquiry and Joint Education Trust (2007:22).

2.7.3 SKOOLWEIERING

Volgens Elliot (1999:25) en Heyne, King, Tonge en Cooper (2001:19) bestaan daar 'n algemene konsensus dat daar verskillende vorme van afwesigheid bestaan. Skoolweiering is wanneer leerders wat probleme het met skoolbywoning as gevolg van emosionele

probleme wat geassosieer word met stress en angs. Skoolweiering verskil van stokkiesdraai waar die kind geen angs of vrees vir die skool ervaar nie. Die stressors met die aanvang van skoolweiering sluit in siekte, skeidingsangs, paniekversteuring, egskeiding en traumatiese familiedinamika. Skoolweiering vind ook plaas as gevolg van skeidingsangs by kinders. Volgens die Diagnostiese Statistiese Handleiding vir Sielkundige Versteurings die vyfde weergawe (2005: 190-192) word skeidingsangs as gevolg gedefinieer: Skeidingsangs versteuring is 'n aanhoudende en oordrewe angs wat die kind beleef ver bo die verwagte ontwikkelingsvlak van die kind'. DSM (2005: 190-192). Die kind ontwikkel vrees wanneer die besef kom dat die kind gaan skei van die primêre versorger of van iemand vir wie die kind lief is. Daar ontwikkel dan 'n aanhoudende weiering om van die ouer af weg te wees. Gereelde klagtes van fisiese simptome soos byvoorbeeld maagkrampe word ervaar wanneer die kind sien dat hy of sy van die ouer of primêre versorger verwyder gaan word.

Slater en Brammer (2011:669) tref 'n onderskeid tussen akute en chroniese skoolweiering. Akute skoolweiering is wanneer dit voorafgegaan word deur ten minste drie jaar van deurlopende bywoning. Chroniese skoolweiering strek oor 'n tydperk en hou verband met hoër vlakke van depressie, neurose, afhanklikheid, ouer-geestesgesondheid en lae selfagting. Kearney (2001:3-24) argumenteer dat daar wel kategoriale onderskeidings, maar ook ooreenkomste bestaan tussen skoolweiering en stokkiesdraai, skeidingsangs en skoolfobie.

2.7.4 SKOOLVERLATING

Skoolverlating is die eindresultaat van tydelike en deurlopende leerderafwesigheid. Baie van die kinders verlaat die skool om op die straat te gaan woon. Hierdie redes volgens Donald en Dawes (2007:209) is kompleks. Swarts (aangehaal in Donald en Dawes, 2007:215) het drie kategorieë ontwikkel om hierdie verskynsel te verduidelik. Eerstens verwys hy na kinders wat "weggestoot" word deur hul ouers om in die straat te gaan bedel vir kos. Hierdie verskynsel het sy oorsprong in 'n ekonomiese behoefte wat bevredig moet word. Tweedens verwys hy na kinders wat "uitgegooi" word wat beteken hulle voel nie dat hulle ouers hulle meer nodig het nie en dat hulle nie by die huis behoort nie. Derdens verwys hy na kinders wat "weghardloop" omdat hulle voel daar word nie meer aan hul oorlewingsbehoeftes voldoen nie. Hierdie verskynsel verwys na die uitdagings van seksuele, emosionele en fisiese geweld wat kinders binne hul huise ervaar.

2.8 FAKTORE WAT LEERDERAFWESIGHEID BEÏNVLOED

Daar is verskillende bydraende faktore wat 'n rol speel in leerders se afwesigheid by skole. Vervolgens sal die bydraende faktore fokus op individuele en persoonlike eienskappe, sosio-ekonomiese faktore en skoolgebasserde faktore in die platteland.

2.8.1 INDIVIDUELE EN PERSOONLIKE EIENSKAPPE

Moseki in Weideman (2004:25) het bevind dat daar 'n geslagsdimensie ook is ten opsigte van die faktore wat bydra tot leerderafwesigheid. Jong dogters is al hoe meer die slagoffers van seksuele teistering en geweld by die skole veral wanneer hulle op pad is na die skool toe. Die omgewings het onveilig geword vir hulle en veral faktore soos bendegegeweld, skietery en verkragtings het 'n negatiewe invloed op hulle skoolbywoning.

2.8.2 GESINSDINAMIKA EN GESINSGEWELD

Wittenberg (2005:36) het bevind dat daar 'n positiewe korrelasie bestaan tussen 'n ouer of voog se betrokkenheid by leerderopvoeding en skoolbywoning. Die RGN se verslag (2005:57) het bevind dat indien daar meer volwassenes in die huis is, dit meer waarskynlik sal wees dat die kind by die skool sal wees. Dit is al hoe meer 'n bewys dat skoolbywoning van kinders beïnvloed word deur stabiele en funksionele huishoudings. Die Instituut vir Sekuriteitstudies se verslag in 2014 het bewys dat sedert 1999 vrouemoord deur lewensmaats in Suid-Afrika 6 keer groter as die globale gemiddelde is. Huishoudelike geweld sluit in verskillende vorme van geweld binne die huis, naamlik fisiese en seksuele mishandeling, ekonomiese mishandeling wat verwys na die onthouding van geld, emosionele, verbale en sielkundige mishandeling en ander beheerbare gedrag soos intimidasie, afpersing en vernietiging van eiendom.

Kitzmann, Gaylord, Holt en Kenny (2003:339-352) het in 'n meta-analitiese oorsig bevind dat huishoudelike geweld verreikende negatiewe gevolge het op kinders wat dit veral deurlopend waarneem en daaraan blootgestel word. Hierdie kinders word vasgevang in 'n spiraal van hopeloosheid en word selfs gekondisioneer om geweld as 'n oorlewingstegniek te gebruik. Hulle het verder bevind dat huishoudelike geweld die ouer se vermoë om ouerleiding toe te pas negatief beïnvloed en die kind ontvang 'n negatiewe siening van ouerleiding in die konteks van huishoudelike geweld. Die kinders ontwikkel posttraumatisiese stres en dit beïnvloed hulle prestasie en skoolbywoning.

2.8.3 DIE IMPAK VAN MIV/VIGS

Volgens UNICEF (2010:9) het die MIV/VIGS-epidemie 'n impak op alle sektore van die samelewing vanaf individue tot gesinne en gemeenskappe. Mense raak siek, kan nie gaan werk nie en verloor inkomste en gesinne spandeer geld op versorging en behandeling en verloor verdere inkomste. Die tradisionele ondersteuningsisteme is gebroke en is gedurig onder spanning want gesinne verloor hul ekonomiese, sosiale en kulturele oorlewingsvermoë. Dit is veral die arm gemeenskappe en gesinne wat die swaarste getref word omdat hulle minder het om te spandeer op voedsame kos, toepaslike huisvesting, onderwys en ander basiese behoeftes.

Die sosiale en ekonomiese prosesse van die MIV/VIGS-epidemie het veral 'n ernstige impak op die onderwyssektor (Thobela, 2009:179). Volgens UNICEF (2010:5-10) het Suid-Afrika die grootste aantal MIV-geïnfekteerde mense in die wereld. Volgens die verslag van die Country Progress Report on the Declaration of Commitment on HIV/AIDS in 2010 lewe 15 persent van die populasie tussen die ouderdomme van 15 en 49 met die MI-virus en dit beteken dat 5.7 miljoen mense met die MI-virus leef. Daar is omtrent 3,7 miljoen weeskinders in Suid-Afrika, waarvan die helfte van hulle se ouers aan MIV/VIGS-verwante siekte gesterf het en daar is baie kinders wat leef met ouers wat siek is en wat deur die kinders versorg word (Porter, 2002:2). Min of meer 150 000 van die kinders leef in kindgeleide gesinne. Baie van die kinders word aan erge trauma blootgestel wanneer hulle sien hoe hulle ouers sterf. Leerders wat geïnfekteer is met die MI-virus ervaar verskeie emosionele en fisiese probleme in die klaskamer. Stigmatisering en emosionele uittarting het verrykende gevolge vir kinders met die MI-virus. Alhoewel die MIV/VIGS-beleid van die Wes Kaapse Department van Onderwys (2003) die kinders met die MI-virus se regte beskerm, word hulle nog steeds uitgestoot deur die negatiewe stereotipering van leerders en onderwysers. Dit beïnvloed leerderafwesigheid.

2.8.4 TIENERSWANGERSKAPPE

Tydens die Hersiening van Tienerswangerskappe in Suid Afrika het Wilan (2013:34-37) bevind dat ongeveer 30 persent van tieners in Suid-Afrika onbeplande swangerskappe gehad het. Hulle argumenteer dat hoewel die syfer verlaag met verloop van tyd, is dit nog steeds onaanvaarbaar hoog. Alhoewel die Suid Afrikaanse Skolewet (1998:12) dit toelaat dat swanger leerders hulle skoolloopbaan kan voltooi en tienermoeders kan terugkeer na die skenk van geboorte, vind leerders dit nog steeds moeilik om gereeld skool by te woon. Een van die deurslaggewende faktore vir 'n swanger leerder om terug te keer of gereeld die skool by te woon, is die ondersteuning van die gesin en die finansiële ondersteuning vir

kindersorg. Aangesien baie jongmeisies geen ondersteuning het by die huis nie, word die hulle gedwing om die huis te verlaat. Volgens Morrel, Bhana en Shefer (2012:1-10) word baie meisies uitgesit uit die skool en teen baie word daar gediskrimineer of word hulle so gestigmatiseer dat hulle die skool verlaat. Panday en kollegas noem almal (2009:21) het bevind dat wanneer tieners 'n gevoel van verbondenheid by die skool ervaar en akademies suksesvol is, die kans dat hul swanger raak skraler is.

2.8.5 SUBSTANSIEGEBRUIK: ALKOHOL EN DWELMS

'n Studie wat geloods is in die vrugtebedryf in Suid-Afrika deur London (1999:1407-1414) het bevind dat die alkoholinnam en -gebruik nog steeds 'n groot uitdaging is in 'n post-apartheidera. Die dop-sisteem, 'n stelsel waar plaaswerkers nog gedeeltelik met alkohol betaal word, is nog steeds op sekere plase in werking. Volgens McLoughlin (2007:33-40) was dit gebaseer op die beskikbaarheid van groot volumes van goedkoop wyn, bekend as die papsak. Die probleem met die dopsisteem is dat dit 'n kultuur van alkoholmisbruik onder veral plaaswerkers geskep het. Hierdie kultuur is so gevestig in plattelandse gebiede dat dit 'n generasie van plaaswerkers en huishoudings vernietig het. Langtermyn alkoholmisbruik veroorsaak gesondheidsprobleme wat lei tot emosionele onstabiliteit, skade aan die lewer en vertraagde breinfunksionering. Die voorkoms van fetale alkoholsindroom by kinders tussen die ouderdomme van vyf en nege jaar op veral wynplase in die Wes-Kaap, word bereken as 68 tot 89.2 uit elke 1000, dus omtrent 8 persent (Donald, Lazarus & Lolwana, 2007:259). Hierdie syfer word as die hoogste in die wêreld beskou.

Fetale alkoholsindroom is deel van 'n groep toestande genaamd fetale alkohol spectrum-versteurings wat insluit alkoholverwante defekte, gedeeltelike alkohol-sindroom en alkoholverwante neuro-ontwikkelingsversteuring. Hierdie sindroom gebeur wanneer 'n moeder alkohol ingeneem het tydens haar swangerskap. Die kind word gebore met sekere kenmerkende afwykings soos die struktuur van die gesig, vertraagde groei, laer as die gemiddelde intelligensie, hiperaktiwiteit, impulsiewe gedrag, geheueprobleme en problematiese verstaan van tyd, geld, en wiskunde. Volgens Oliver (2013:402-405) is die hewige inname van alkohol tydens swangerskappe onder vroue 20 persent. Fetale alkoholsindroom kom algemeen voor in plattelandse gebiede. 'n Studie deur South African Community Epidemiology Network on Druguse (SACENDU) (2011:2) het bevind dat in Grabouw, 'n plattelandse dorp, 5 persent van kinders wat skool begin aan fetale alkoholsindroom ly as gevolg van alkoholmisbruik deur hulle moeders.

Volgens Pluddeman en Parry (2012:2) is die Wes-Kaap in Suid-Afrika geïdentifiseer as die streek met die hoogste vlakke van metafetamiengebruik in die wereld. Metafetamien, plaaslik bekend as tik, word beskou as die gevaarlikste dwelm met verskeie nuwe-effekte insluitend psigose, depressie en gewigsverlies. Die Mediese Navorsingraad (MNR) MNR Beleids “brief” (MethaMphetaMine use and associated probleMs aMong adolescents in the Western Cape Province of South Africa: A need for focused interventions: 2012:1-3) het ‘n toename gevind in gespesialiseerde substansieberadings en behandelingsentrums vir metafetamien in die Wes-Kaap. ‘n Opvolg navorsingstudie van 1561 hoërskoolleerders in Kaapstad (MNR Beleids “brief” 2012:1-3) het gevind dat 43 persent van die leerders wat betrokke is by middelmisbruik die skool verlaat of afwesig is. Mudavanhu en Schenk (2014:12-14) het spesifiek ondersoek ingestel na substansiegebruik in Grabouw, ‘n plattelandse dorp in die Wes-Kaap. Die studie het ontstaan as gevolg van die behoefte van die gemeenskap om meer te verstaan van die vernietigende effek van substansiemisbruik in die dorp. Die studie het veral klem gelê op die leerders wat sê dat hulle probleme ervaar met lae selfwaarde en identiteit en dat hierdie middele hulle help om ontslae te raak van hulle stres. Hierdie probleme wat hulle ervaar, het ‘n impak op hulle akademiese prestasies en skoolbywoning.

2.9 VOORKOMINGSTRATEGIEË VIR LEERDERAFWESIGHEID

Dit is belangrik om ondersoek in te stel na die voorkomingstrategieë om leerderafwesigheid in die platteland te verminder. Die platteland het beduidende en unieke uitdagings wat nie in stedelike gebiede voorkom nie. ‘n Omvattende strategie om leerderafwesigheid te bekamp word vervolgens bespreek.

2.9.1 DIE INKLUSIEWE LEEROMGEWING

Witskrif 6 (Republiek van Suid-Afrika. Departement van Onderwys, 2001:24) stel dit dat alle leerders, ongeag die struikelblokke wat hulle ervaar, geakkomodeer moet word sodat alle onregverdigdhede van die verlede aangespreek kan word. Die aanbevelings van die NCSNET/NCESS verslag van die Departement van Onderwys (1997:15) stel dit duidelik dat die bestaande “spesiale” en “gewone” sisteme van onderwys in ‘n verenigde en inklusiewe sisteem van onderwys geïntegreer moet word sodat daar aan die diverse behoeftes van alle leerders voorsien kan word. Leerders moet in hoofstroomskole geïntegreer word en dit is belangrik dat leerders se struikelblokke tot leer aangespreek word.

Engelbrecht en Green (2007:5) argumenteer dat ‘n gunstige psigososiale leer-omgewing toenemend herken word as ‘n voorvereiste vir suksesvolle leer. Eerstens argumenteer hulle

dat die moraal en houdings van die onderwysers en die manier van onderwyseropleiding en -ondersteuning verander moet word. Onderwyser-ondersteuning binne 'n inklusiewe onderwyssisteem verskaf 'n meer omvattende en breër verstaan. Hierdie verstaan van individue-in-konteks impliseer dat intervensies wat struikelblokke verminder of verwyder, nodig is om veranderinge in die sisteem teweeg te bring. Engelbrecht en Green (2007:160) maak voorstelle oor differensiasie van die kurrikulum, veranderings aan die skoolrooster en selfs die instelling van die skoolvoedingskema.

Witskrif 6 (Republiek van Suid-Afrika. Departement van Onderwys, 2001:27) stel 'n sisteem van onderwysondersteuning vir 'n inklusiewe onderwyssisteem voor wat afhang van effektiewe bestuur, beleid, beplanning en moniteringskapasiteit binne die Nasionale Onderwysdepartement en die nege provinsies. Die voorstel sluit in die daarstelling van distriksgebaseerde ondersteuningspanne wat sentraal is tot dienslewering. Hul doel is om kapasiteit te bou en ondersteuning aan opvoedkundige inrigtings, soos skole, te bied en om leerhindernisse aan te spreek. Volgens Witskrif 6 (Republiek van Suid-Afrika. Departement van Onderwys, 2001:3) is 'n sleutel-verantwoordelikheid van die distriksondersteuningspanne om kurrikulum-, assesserings- en onderrigondersteuning te bied. Die distrikgebaseerde span is verantwoordelik om hulp aan die onderwyserondersteuningspan te lewer. Die onderwyserondersteuningspan is nie daar om oplossings te gee vir onderwysers nie, maar om met 'n deelnemende benadering saam met die onderwysers oplossings aan die kind te verskaf. Dit is by die onderwyserondersteuningspan waar leerders met probleme met leerderafwesigheid hanteer kan word. Die struikelblokke tot leer kan geïdentifiseer word en dan effektief deur die funksionele onderwyser-ondersteuningspan hanteer word.

2.9.2 DIE INKLUSIEWE KLASKAMER

Volgens Engelbrecht en Green (1999:72) moet 'n inklusiewe klaskameromgewing geskep word vir die leerders met spesiale onderwysbehoeftes. Leerders met minder erge leeruitdagings is gewoonlik die grootste groep en ook die moeilikste om geïdentifiseer te word. Hulle het ander patrone en style van leer as leerders met geen leeruitdagings. Onderwysers, in samewerking met onderwyspersoneel moet 'n diagnostiese plan en 'n onderrigprogram ontwerp om die spesifieke uitkomst te kan bereik (SIAS, Draft Policy on Screening, Identification, Assessment and Support, 2014:9). Die ouer of voog behoort deur die hele proses van ondersteuning betrokke wees by alle besluite rondom die leerder. Die psigososiale omgewing, fisiese omgewing en selfs die klaskamerorganisasie moet so georganiseer word dat 'n inklusiewe klaskamer geskep kan word om aan die diverse

behoefte van leerders met spesiale onderwysbehoefte te voldoen. Hierdie diagnostiese plan moet gedurig hersien word sodat besluit kan word of 'n volgende vlak van ondersteuning nodig is, al dan nie.

2.9.3 OUERBETROKKENHEID

Die gebrek aan ouerbetrokkenheid in Suid-Afrikaanse skole word as 'n ernstige probleem beskou (Donald *et al.*, 2007:207). Die gebrek word aan verskillende redes toegeskryf. Volgens Donald *et al.*, 2007:207) is die gebrek aan ouerbetrokkenheid te wyte aan die indirekte gevolge van armoede. Die negatiewe spiraal van armoede maak dat ouers lae selfvertroue het om by die skool betrokke te wees. 'n Doelgerigte poging deur die skoolbeheerliggaam moet in werking gestel word om meer ouers te betrek by die skool en nie slegs wanneer die ouer genooi word om skool toe te kom wanneer daar dissiplinêre probleme ter sprake is nie. Die Skolewet (Republiek van Suid-Afrika. Departement van Onderwys. Suid-Afrikaanse Skolewet, 1998:54) asook die SIAS-dokument (Departement van Basiese Onderwys, 2014:67) maak voorsiening dat ouers vroeg ingelig moet word wanneer daar wel sprake is van stokkiesdraai of leerderafwesigheid by leerders.

2.9.4 SKOOL- EN GEMEENSKAPSINTERVENSIES

Volgens Donald *et al.* (2007:215) is dit belangrik dat leerderafwesigheid holisties benader moet word. Die skool-gemeenskap-verhouding is van uiterste belang in die aanspreek van leerderafwesigheid. Die verhouding is tweeledig, wat beteken dat die skool by die gemeenskap betrokke behoort te wees en dat die gemeenskap-strukture ook by die skool betrokke moet wees. Opvoedkundige programme vir ouers en die lede van die gemeenskap is 'n waardevolle bron wat 'n bydrae kan lewer tot die skool. Volgens West-Burnham, Farrar en Otero (2012:68) moet 'n leer-gemeenskap gebou word. Die skool moet 'n rol speel in die bou van eerstens 'n gemeenskap en daarna moet 'n leergemeenskap gevestig word. Die gemeenskap moet bewus wees daarvan dat die deure van die skool oop is vir die gemeenskap. West-Burnham, *et al.* (2012:68) is oortuig daarvan dat deurlopende dialoog die vertrekpunt in die skep van 'n leergemeenskap moet wees. Engelbrecht en Green (2007:169) is oortuig dat sterk skool-gemeenskap-verhoudings krities belangrik is in veral arm gemeenskappe waar die skool die enigste sentrum is vir gemeenskapontwikkeling. 'n Skool-gemeenskap-vennootskap kan 'n massa bronne en strategieë saamweef om 'n omgeegemeenskap te skep wat die hele skoolgemeenskap kan ondersteun.

2.9.5 ADMINISTRATIEWE MAATSTAWWE OM LEERDERAFWESIGHEID TE HANTEER

In die Community Agency for Social Justice Enquiry & Joint Education Trust se verslag oor leerderafwesigheid in die Suid-Afrikaanse sisteem (2007:81) word die volgende twee aanbevelings oor administratiewe maatstawwe gemaak. Toepaslike skoolregisters en ander metodes van rekordhouding van afwesigheid moet noukeurig gehou word. Die Departement van Onderwys het die SOMIS-administrasie ontwikkel om te verseker dat hulle skole presies weet hoeveel kinders in die skool is.

2.10 SAMEVATTING

Leerderafwesigheid in plattelandse skole moet beskou en verstaan word binne 'n ekosistemiese perspektief. Leerderafwesigheid is nie 'n eenvoudige konsep nie en daarom is daar onderskeid getref tussen die ander verwante afwesigheidsvorme wat ook bestaan. Die plattelandse skole en leerders het histories verskillende agterstande beleef en word omring met kontekstuele uitdagings wat 'n negatiewe en afbrekende impak om die leerder uitoefen. Die beleidsraamwerke van die Departement van Onderwys plaas die kind eerste en daarvolgens is daar verskeie beleidsraamwerke wat verseker dat die leerder in die skool bly. Die inklusiewe onderwysbenadering bied alternatiewe en oplossings om te verseker dat die leerder met struikelblokke tot leer effektiewe leer vir hul diverse behoeftes ontvang. Die struikelblokke tot leer en die kontekstuele faktore wys weereens die kompleksiteit uit waarmee die leerder in die platteland worstel. Die veerkragtigheidsbenadering bied 'n meer positiewe benadering tot die risiko's waarmee die leerder getrotseer word. Verskeie voorkomingstrategieë word aanbeveel om leerderafwesigheid aan te spreek.

In Hoofstuk 3 sal die navorsingsontwerp en -metodologie bespreek word.

HOOFSTUK 3

NAVORSINGSONTWERP EN -METODOLOGIE

3.1 INLEIDING

Die navorsingsontwerp is 'n roetekaart van hoe die navorsing en veral die data-insameling gaan plaasvind. Henning (2004:30) beskryf 'n navorsingsontwerp as 'n brug wat die navorser rig in die studie om te bepaal of te verduidelik hoe dinge met mekaar verbind is. In hierdie hoofstuk word die navorsingsparadigma bespreek en die navorsingsontwerp uitgeklaar. Die data-insamelings-metodes en die wyse waarop die data ge-analiseer word, sal bespreek word.

3.2 NAVORSINGSPARADIGMA EN -ONTWERP

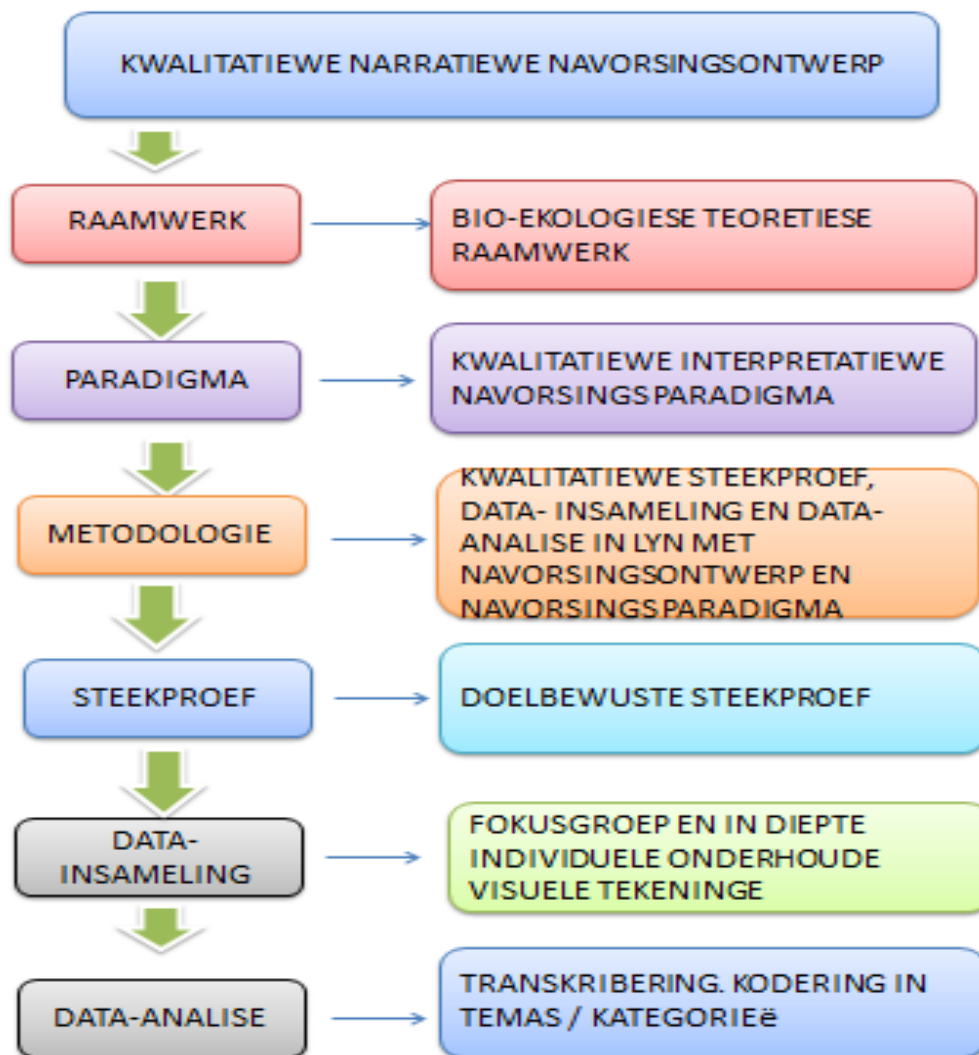
In 1962 het Kuhn in sy boek *The Structure of Scientific Revolution* die konsep paradigmaskuif gedefinieer. Kuhn (1962:43) argumenteer dat wetenskaplike progressie nie evolusioner is nie, maar eerder 'n reeks van vreedsame intervalle wat deur intellektuele revolusies veroorsaak word. Hierdie intellektuele revolusies veroorsaak dat een wêreldsiening deur 'n ander vervang word. 'n Paradigmaskuif is 'n ander manier van dink as tevore. Dit is 'n transformasie, 'n soort metamorfose wat gebeur. Die studie beoog om die wetenskaplike denke van leerderafwesigheid in plattelandse skole te verstaan sodat nuwe denke kan plaasvind om veranderinge vir leerders teweeg te bring.

Die uiteindelijke doel is om te verduidelik waarom dinge gebeur; in hierdie studie: waarom leerderafwesigheid gebeur. Hierdie verduidelikings bring duidelikheid in terme van die beplanning wat die navorser doen ten einde die navorsingsvraag te beantwoord, naamlik: Watter faktore dra by tot leerderafwesigheid in 'n plattelandse laerskool?

Die proses van die navorsingsontwerp word in onderstaande Figuur 3.1 uiteengesit.

Hierdie navorsing is dus binne die interpretatiewe kwalitatiewe navorsingsparadigma gedoen. Volgens Terre Blanche, Durrheim (1999:52) is die kwalitatiewe interpretatiewe paradigma geïnteresseerd in die deelnemers se menings, verwagtinge en aspirasies. Die paradigma probeer ook interpreteer en verstaan wat die deelnemers se bedoeling is en probeer sin maak van die deelnemers se stories. Dus is hierdie paradigma gepas wanneer die navorser werklik omgee vir alle deelnemers se gevoelens en perspektiewe. Die narratiewe navorsingsontwerp is gebruik om alle deelnemers se stories as data te gebruik. Volgens Merriman (2004:5) is die narratiewe ontwerp uiters gewild aangesien elke

deelnemer se storie 'n begin, middel en 'n einde het wat belangrik gaan wees om die navorsingsvraag te beantwoord.

Figuur 3.1 Die navorsingsontwerp

Elliott (1999:215-219) beklemtoon die belangrikheid om die verskynsel in eie reg te verstaan eerder as om van buite af na die verskynsel te kyk. Volgens hom maak kwalitatiewe navorsing gebruik van oop, eksploratiewe navorsingsvrae. Die doel is om 'n in diepte beskrywing van die verskynsel te kan gee. Kwalitatiewe navorsing is 'n totale wegbeweeg van die positivistiese benadering van kyk na verskynsels. Positivistiese benaderings kyk na verskynsels van 'n buitestaander posisie en probeer dan analise weergee vanuit 'n logies-analitiese benadering. Babbie en Mouton (2006:79) sê dat kwalitatiewe navorsers gewoonlik die innerlike menslike perspektief navors.

Die emiese en etiese perspektief word meestal deur antropoloë gebruik om na data te kyk. Volgens Kottak (2006:54) verwys die etiese benadering na hoe plaaslike mense dink, hoe

hulle die wêreld waarneem en kategorieer, die reëls van hul gedrag en wat dit vir hulle beteken. Die emiese siening fokus op die innerlike en binnestaander se verstaan van verskynsels en die etiese siening verwys na die buitestaander se siening van die verskynsel.

Volgens Merriam (2002:3-4) is die sleutel tot die verstaan van kwalitatiewe navorsing opgesluit in die idee dat betekenis sosiaal gekonstrueer word deur individue in interaksie met hul wêreld. Die wêreld of realiteit is nie hierdie vaste, enkele en meetbare verskynsel wat deur die positivistiese kwantitatiewe benadering verstaan word nie. In teenstelling hiermee is daar veelvoudige konstruksies en interpretasies van realiteit wat deur gedurige verandering oor tyd plaasvind. Merriam (2002:6) het verskillende eienskappe van die verskillende interpretatiewe kwalitatiewe navorsingsontwerpe geïdentifiseer: eerstens probeer navorsers binne die kwalitatiewe paradigma streef om die betekenis wat mense konstrueer oor hul wêreld en hul ervarings te verstaan; tweedens, binne alle vorme van kwalitatiewe navorsing is die navorser die primêre instrument vir data-insameling en -analise; derdens is die kwalitatiewe navorsingsproses induktief, wat beteken dat navorsers data insamel om konsepte, hipoteses of teorieë te bou eerder as om hipoteses te toets soos vervat in positivistiese navorsing, en laastens is die produk van kwalitatiewe navorsing om 'n ryk beskrywing van die verskynsel te gee deur middel van woorde en prente eerder as om syfers weer te gee wat die verskynsel beskryf.

Verskillende navorsers (Patton, 1990, Creswell, 1998,) het verskillende oriëntasies, benaderings of strategieë tot kwalitatiewe navorsing ontwikkel. Denzin en Lincoln (2000:1-29) het agt verskillende benaderings om kwalitatiewe navorsing te doen, ontwikkel, naamlik basiese interpretatiewe benadering, gevallestudie, etnografie, fenomenologie, grondteorie, narratiewe analise, kritiese teorie en postmodernistiese benadering. Die studie volg 'n interpretatiewe narratiewe studie wat baie van die kenmerke van die bogenoemde eienskappe van kwalitatiewe navorsing insluit.

3.3 STEEKPROEF

Babbie en Mouton (2006:164) verduidelik dat 'n steekproef 'n proses is om deelnemers te selekteer. Hulle onderskei tussen meer as een soort steekproef. Die geskikste steekproef vir hierdie studie is die doelgerigte steekproef. Die rede hiervoor is dat die aard en omstandighede van die navorsing oor leerderafwesigheid hom daartoe verleen. Die doelgerigte steekproef is ideaal vir 'n kleiner opset en waar die deelnemers maklik geïdentifiseer kan word (Babbie & Mouton, 2006:166). Volgens Patton (1990:168) is dit belangrik om inligting-ryk gevalle vir die studie te selekteer. Inligting-ryk gevalle is die soort

gevalle van wie daar baie geleer kan word en wat verband hou met die sentrale tema van die doel van die studie. Volgens Patton (1990:169) is dit belangrik dat met die doelgerigte steekproef strategie daar kriteria bepaal moet word ten opsigte van die deelname.

Eerstens is 'n gesprek met die leerondersteuningskoördineerder gereël om die seleksie van die steekproef te bespreek. Moontlike risiko leerders (leerders wat maatskaplike probleme ervaar) sal vermy word en nie geselekteer word nie. Die ses leerders wat doelbewus geselekteer gaan word sal leerders wees wie se ouers bewus is van die gereelde patroon van afwesigheid. Die skool se leerondersteuningskoördineerder sal ook doelbewus gekies word vir die spesifieke rede omdat hierdie leerders gereeld bespreek word. Skriftelike toestemming om vergaderings se notules as bron te gebruik, is verkry van die skoolhoof en leerderondersteuningspersoneel. Die volgende kriteria vir die insluiting van deelnemers sal as volg wees: 1) Die leerders moet in grade vyf en sewe wees. 2) Daar sal gekyk word na 'n gereelde patroon van afwesigheid van ten minste twee keer per week gedurende die jaar 2013. 3) Die ouers moet bewus wees van die leerders se gereelde patroon van afwesigheid.

3.4 DATA-INSAMELINGSMETODES

Volgens Babbie en Mouton (2006:75) is daar verskeie metodes om data in te samel. Kwalitatiewe navorsing maak gebruik van verskeie metodes, naamlik: observasies, onderhoude, transkripsies, dokumentasies en video opnames om navorsing te doen (Silverman, 2000:22). Patton (1990:30) meld drie benaderings tot kwalitatiewe onderhoude, naamlik informele gespreksvoering, 'n algemene onderhoudsgids en gestandaardiseerde oop vrae. In hierdie studie is die data soos volg ingesamel: eerstens ses semi-gestruktureerde individuele onderhoude, daarna visuele tekeninge deur hierdie ses deelnemers. Daarna het die fokus groep onderhoud gevolg met dieselfde ses leerders. Na aanleiding van die data wat voortgevloei het uit die individuele en fokus-groeponderhoude is die twee individuele onderhoude gevoer met die skoolmaatskaplike werker en die leerondersteuningskoördineerder. 'n Literatuurstudie vorm ook deel van die data-insamelingsmetode.

3.4.1 LITERATUURSTUDIE

Literatuurstudie is 'n vername deel van data-insameling omdat die studie binne n bepaalde teoretiese raamwerk geplaas word (Merriam, 2002:15). Hierdie studie het onderneem om die faktore van leerderafwesigheid in die platteland te ondersoek. Die literatuurstudie in Hoofstuk 2 het nuwe perspektiewe getoon rondom leerderafwesigheid asook op die navorsingsvraag en -ondersoek.

3.4.2 INDIVIDUELE ONDERHOUD

Die in diepte individuele onderhoud is die proses waar die navorser eerder meer geïnteresseerd is in die proses van die onderhoud en hoekom sekere dinge gebeur. Data sal dus ingesamel word deur middel van semi-gestruktureerde individuele onderhoude met die ses leerders. Al die onderhoudsvrae is aangeheg as Addendum A.

Daar sal ook 'n onderhoud gevoer word met die skool se leeronder-steuningskoördineerder. Hierdie koördineerder is deel van die skool se leerondersteuningspan en ook lid van die skoolbestuurspan. Die volgende vrae word gedek in die semi-gestruktureerde onderhoud: Watter faktore dra by tot leerderafwesigheid in 'n plattelandse laerskool? Hoe word leerders ondersteun by die skool? Watter aanbevelings kan u voorstel ten einde voorkomend op te tree?

3.4.3 FOKUSGROEPONDERHOUD

Volgens Babbie en Mouton (2006:292) is daar ook fokus groep onderhoude wat die voordeel bied om 'n groter interaksie te kry oor dieselfde onderwerp. Op hierdie manier sal baie meer informasie ingesamel kan word as gewoonweg. Sodoende kan die navorsingsvrae in diepte beantwoord word. Ten einde triangulasie te bewerkstellig sal daar dus ook een fokusgroep onderhoud met die ses leerders gevoer word. Die leerondersteuningskoördineerder sal nie teenwoordig wees tydens die hierdie gesprekvoering nie. Die fokus groep se onderhoude sal gelei word deur die temas wat uit die semi-gestruktureerde individuele onderhoude sal kom.

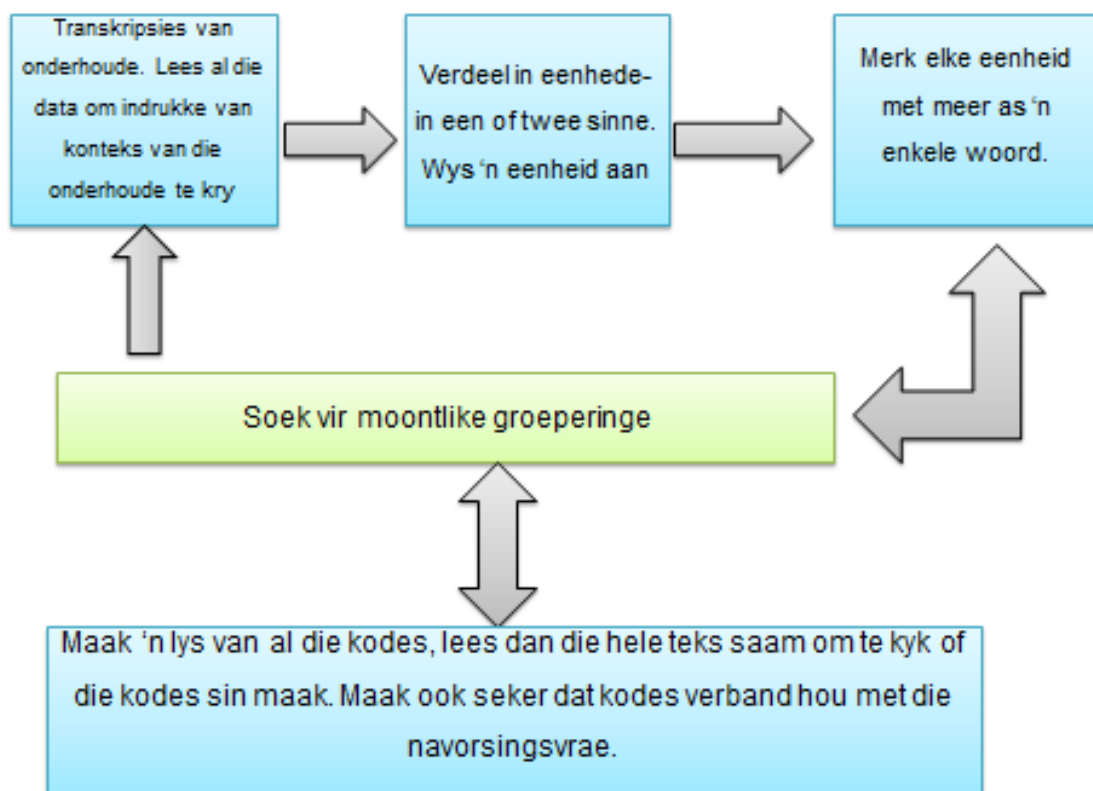
3.4.4 VISUELE METODES

Thomson (2008:1-7) is oortuig dat kinders en jongmense hul ryk ervaring, assosiasies en leefstyl kan deel wanneer daar van alternatiewe navorsingsmetodes gebruik gemaak kan word. Kinders en jongmense het spesifieke sienings, aksies en veral keuses wat hulle nie deur verbale kommunikasie kan oordra nie. Visuele navorsings metodes soos stilfotos's, video en elektroniese visuele media het ook al hoe meer prominente status binne die breër navorsingsparadigma begin kry. Volgens Guillemin (2004:272-289) is tekeninge as 'n visuele navorsingsmetode in n studie met kinders gebruik om siektetoestande te verstaan. Sy argumenteer dat die aksie van tekening help met kennis produksie met die visuele produk as 'n uitkomst. Sy argumenteer verder dat tekeninge 'n ryk en insiggewende visuele navorsings-metode bied wat eskploreer hoe kinders en jongmense sin maak van hulle eie wêreld.

Die ses deelnemers is elkeen 'n A3-bladsy gegee met kleurvolle kryt om te teken wat hulle doen wanneer hulle die dag afwesig is. 'n Gesprek is gevoer met hulle oor die tekeninge en hulle het kans gekry om te verduidelik wat hulle doen wanneer hulle nie by die skool is nie. Die vrae het gesentreer rondom die sleutelnavorsingsvraag. Temas wat uit die tekeninge spruit is geïdentifiseer en word in die data analise in detail bespreek.

3.5 DATA-ANALISE

Die analise van kwalitatiewe data is nooit netjies en skoon nie (Babbie & Mouton, 2006:490-491). Volgens Henning (2004:104) is daar 'n basiese proses om die data van 'n interpretatiewe studie te analiseer. Hierdie proses is die hartklop van die navorsing en nie net eenvoudige data nie. Data wat ingesamel word tydens hierdie navorsing sal dus volgens die onderstaande diagramatiese voorstelling van die prosesering van die data geanaliseer word (Henning, 2004:104).

Figuur 3.2 Die proses van data-analise (Henning, 2004:104).

Bogenoemde figuur beskryf die proses van data-analise in hierdie studie. Na die afloop van die onderhoude is alle transkripsies eers geles om algehele indrukke te kry ten opsigte van die konteks. Die data is verdeel in eenhede. Die eenhede is in een of twee sinne omskryf.

Elke eenheid is toe in 'n paar woorde opgesom. Na aanleiding daarvan is daar gesoek na moontlike groeperinge. Daarna is 'n lys gemaak van al die kodes om seker te maak dat teks en kodes verband hou met die navorsingsvrae.

3.6 GELDIGHEID EN BETROUBAARHEID

3.6.1 GELDIGHEID

Die geldigheid van kwalitatiewe navorsing word gevestig terwyl die navorsing plaasvind. Die navorser is gedurig besig om waardige bewyse van die probleem te kry om sodoende insig te verkry om 'n egtheid weer te gee (TerreBlanche & Durrheim, 1999:62). Om die geldigheid van die ingesamelde data te verseker en om dit te evalueer behoort die navorsingsvrae oor leerderafwesigheid beantwoord te kan word. Geldigheid word eintlik bevraagteken as een enkele persoon die bron is van al die data. In hierdie studie sal die geldigheid verseker wees indien alle navorsingsvrae beantwoord kan word.

3.6.2 BETROUBAARHEID

Die doel van kwalitatiewe navorsing, naamlik om te interpreteer en te verstaan, veroorsaak dat die kriteria vir betroubaarheid/akkuraatheid soms verskil. Volgens Babbie en Mouton (2006:523) kan betroubaarheid nie akkuraatheid verseker nie. Die vraag na betroubaarheid van 'n kwalitatiewe studie is om versigtig te wees met die vrae wat gevra word. Vrae behoort relevant en duidelik te wees. Vir die studie oor leerderafwesigheid het die navorser seker gemaak dat volledige beskrywings van data-insameling en -analise dit moontlik maak vir die leser om die betroubaarheid van die bevindinge te te beoordeel aan die hand van die data wat verkry is.

Merriam (2002:35) stel verskillende strategieë voor wat belangrik is om geldigheid en betroubaarheid te bevorder naamlik:

1. Triangulering is die gebruik van veelvuldige ondersoekers, bronne van data of data-insamelings om die opkomende bevindinge te bevestig.
2. Ledeverifiëring is wanneer die data en tentatiewe interpretasies teruggeneem word na die mense van wie dit verkry is en om vir hulle te vra of dit korrek is.
3. Portuurhersiening is wanneer besprekings met kollegas met verwysing na die proses van die studie gehou word, en wanneer opkomende bevindings met die rou data en tentatiewe interpretasies kongruent is.

4. Navorserposisie en reflektiwiteit verwys na die self-refleksie van die navorser met verwysing na die aannames, wêreldbeskouing, vooroordele, teoretiese oriëntasie en verhouding tot die studie wat die ondersoek mag affekteer.
5. Ouditverloop is om 'n gedetailleerde verslag van die metodes, prosedures en besluitnemingsproses van die studie wat gevolg word, te gee.
6. Ryk, volledige beskrywing is om genoeg beskrywing te gee van die kontekstualisering van die studie sodat die lesers kan bepaal tot watter mate die situasie die navorsingskonteks verbind sodat die navorsing oorgedra kan word.

Volgens Patton (1990:491) is dit belangrik dat konteksgebonde ekstrapolasies gemaak moet word eerder as veralgemenings want dit gaan die eksterne betroubaarheid en oordraagbaarheid van die resultate beïnvloed. Die navorser het in hierdie studie so ver moontlik geldigheid en betroubaarheid verseker deur aandag te gee aan bogenoemde punte.

3.7 ETIESE ASPEKTE

Henning (2004:73) verduidelik dat wanneer die onderhoudsplan gefinaliseer is, begin die proses van die etiese oorwegings. Etiese klaring is verkry van die Universiteit van Stellenbosch om hierdie navorsing te doen. Sien Addendum B. Eerstens is daar toestemming van Wes-Kaapse Onderwysdepartement (WKOD) verkry (Addendum C), asook van die betrokke openbare skool (Addendum D), die ouers (Addendum E), asook die minderjarige deelnemers (Addendum F) om die navorsing te doen. Dit beteken dat die deelnemers ten volle ingelig was oor die navorsing en waarvoor die onderhoude gebruik gaan word. Die deelnemers is ook verseker dat hulle privaatheid en sensitiwiteit beskerm sal word. Die onderskeie onderhoude is met toestemming van die deelnemers opgeneem. Die deelnemers en ouers is verder verseker dat skuilname gebruik sal word om hul identiteit te beskerm.

Daar word ook te alle tye van die kwalitatiewe navorser verwag om die etiese oorwegings tydens die navorsingsproses te respekteer. Die etiese aspekte van kwalitatiewe navorsing word volgens McMillan (2001) beskou as die waarde ten opsigte van reg en verkeerd, behoorlik en onbehoorlik en goed en sleg. In die geval waar daar onverwagte data geopenbaar word gedurende die onderhouds-proses sal die spesifieke gevalle na die Skoolsielkundige en Skool maatskaplike werker verwys word vir verdere ondersteuning.

3.8 SAMEVATTING

Die hoofstuk bevat 'n deeglike bespreking van die navorsingsontwerp van die studie. Die navorsingsontwerp is 'n eksploratiewe kwalitatiewe navorsingsontwerp. Die navorser het besluit op 'n eksploratiewe navorsingsontwerp omdat dit 'n binnestaandersiening en -insig bied. Daar is besluit op drie metodes van data-insameling: individuele onderhoude, fokus groep onderhoude en visuele metodes. Daar is besluit om visuele metodes te gebruik omdat kinders die teikengroep is. Die steekproef is 'n doelbewuste steekproefstrategie en die teikengroep is leerders wat probleme ervaar met afwesigheid in 'n plattelandse skool. Die proses van data-analise en die aspekte van betroubaarheid en geldigheid is bespreek. Laastens bied die navorsingsontwerp 'n roetekaart vir die navorser om die navorsing te rig.

In die volgende hoofstuk word die bevindinge van hierdie navorsing uiteengesit

HOOSTUK 4

NAVORSINGSBEVINDINGE

4.1 INLEIDING

Die doel van hierdie hoofstuk is om die data wat ingesamel is te analiseer om dit sodoende te kan interpreteer. Die analisering en interpretasie van data is verskillende prosesse. Analisering is die proses van orde skep uit die data deur dit te organiseer in patrone, kategorieë en in basiese beskrywende eenhede. Daarteenoor gee die interpretasie betekenis en beduidenis ten opsigte van die analise deur. Sodoende verduidelik die beskrywende patrone die verbintenisse en verhoudings tussen die dimensies (Patton, 1990)

4.2 DATA-ANALISE EN -INTERPRETASIE

Die data vir hierdie studie is ingesamel deur middel van drie instrumente, naamlik: semi-gestruktureerde onderhoude, sketse en 'n fokus groep onderhoud. Individuele semi-gestruktureerde onderhoude is met elkeen van die deelnemers gevoer: die ses leerders, die leerondersteuningskoördineerder en die skoolmaatskaplike werker. Elke leerder het ook 'n skets gemaak van wat hulle gedoen het wanneer hulle nie by die skool is nie. Na aanleiding van die temas wat na vore gekom het in die individuele semi-gestruktureerde onderhoude met die ses leerders, het een fokusgroeponderhoud gevolg. Gegewe die sensitiwiteit van die onderhoude is dit gedoen in 'n neutrale plek weg van die skool af.

Die organisering van kwalitatiewe data is 'n kreatiewe proses en verskil van studie tot studie (Patton, 2004). Die agt individuele onderhoude van hierdie studie en die fokus groep onderhoud is op band opgeneem met die toestemming van die deelnemers. Die sketse van elke leerder is ingeskandeer. Daar is 'n skuilnaam aan elke leerder toegeken om sodoende hul identiteit te beskerm. Die inhoud van elke onderhoud is sorgvuldig getranskriebeer en word as 'n harde kopie en ook elektronies bewaar. Afdrukke van elke onderhoud is gemaak om die koderingsproses te vergemaklik.

4.3 DIE KONTEKS VAN DIE NAVORSING

Die skool is geleë in 'n plattelandse dorp. Die dorp gaan gebuk onder hewige werkloosheid, armoede en alkoholmisbruik. Baie van die leerders se ouers werk as seisoenwerkers en die inkomste is baie ongereeld weens die aard van seisoenale werk. Baie van die ouers is afgedank by die plase omdat die plaaswerkers hoë werklone eis. Hierdie sosiaal-maatskaplike kwessies het 'n negatiewe invloed op die leerders se skoolwerk.

4.3.1 BIOGRAFIESE INLIGTING VAN DEELNEMERS

Die verstaan van kwalitatiewe navorsing is gegrond in die siening dat betekenis sosiaal gekonstrueer word deur die individue se interaksie met hulle wêreld (Babbie & Mouton, 2006:491). Tabel 4.1 hieronder verskaf die biografiese inligting van die leerders.

Tabel 4.1 Biografiese inligting

Leerders	Ouderdom	Geslag	Graad	Familie Profiel
*Anthea	13	Vroulik	7	Is sesde kind Ouers getroud, Pa werk alleen.
*Etien	11	Manlik	4	Is enigste, ouers getroud, pa werk alleen.
*Jamie	13	Vroulik	7	Is die jongste. Ouers werkloos. Het twee ouer broers.
*James	13	Manlik	5	Is die enigste kind. Ouers ongetroud. Ma werk. Pa is in die tronk.
*Mervin	11	Manlik	5	Is die tweede jongste van vier kinders. Ouers getroud, ma werk alleen.
*Sharon	12	Vroulik	5	Is tweede jongste, van vyf kinders. Ouers getroud, ma werk alleen.

*'n Skuilnaam is aan elke leerder toegeken om sodoende hul identiteit te beskerm.

4.3.2 KORT BESKRYWING VAN ELKE LEERDER

Die volgende is 'n beskrywing van die leerders. Die onderhoude waarin die deelnemers verduidelik wat in hul sketse uitgebeeld word, is verbatim getranskribeer en weerspieël die plaaslike uitspraak. Die korrekte spelling word tussen hakies aangedui.

Anthea is dertien jaar oud en in graad sewe. Sy hou van Natuurwetenskappe, maar nie van Wiskunde en Engels nie. Daar is ses kinders, vyf susters en een broer in die familie. Sy kom baie intelligent voor want sy is baie uitgesproke en het sommer spontaan begin praat. Sy woon saam met haar ouers in 'n Heropbou en Ontwikkelingsprogramhuis (HOP-huis). Die huis is vergroot met sinkplate. Sy was nie skaam om te noem dat die verhouding met haar ouers nie lekker is nie en dat haar pa baie drink en altyd skel nie. Sy beskryf wat sy doen indien sy nie by die skool is nie in die illustrasie hieronder. "*Daar is 'n meisie haar naam is *Lillian Karelse (skuilnaam), dan neem sy my altyd winkel toe en dan koop [koop] sy vir haar 'n sigaret, dan sê sy ek moet saam haar roek [rook]*"

Etien is 11 jaar oud en in graad vier. Hy hou van Afrikaans en Lewensvaardigheid, maar nie van Wiskunde en Engels nie. Hy is baie teruggetrokke en praat nie veel nie. Hy is die enigste kind en woon by albei sy ouers. Sy pa werk in die stad en kom slegs Vrydae huistoe. Dit is net hy en sy ma gedurende die week. Hy is op Ritalin geplaas nadat hy deur die plaaslike klinieksuster as aandagafleibaar geïdentifiseer is. Die illustrasie wat hy geteken het, weerspieël waar hy en sy beste vriend saam is.

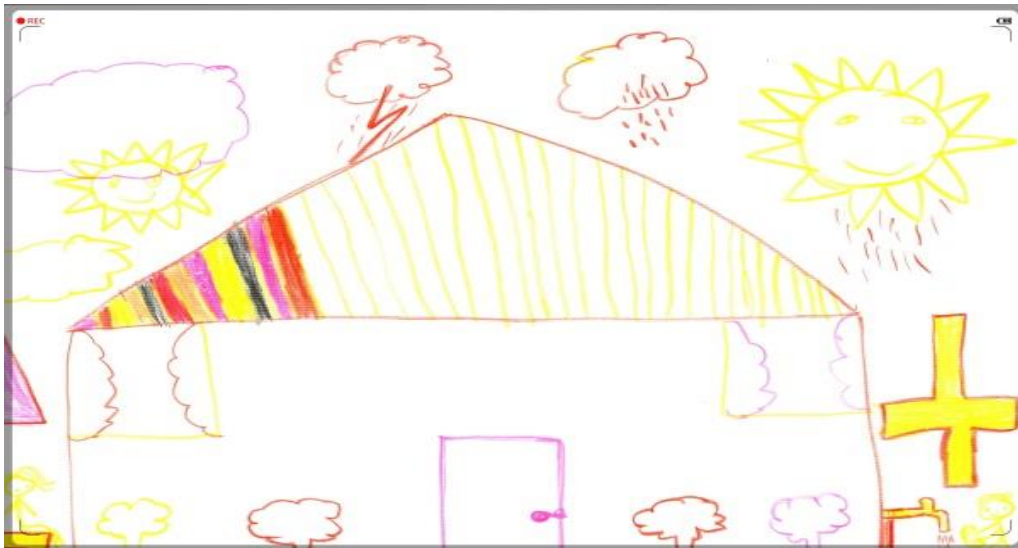

Jamie is dertien jaar oud en in graad 7. Dit was aanvanklik baie moeilik om met Jamie 'n afspraak te maak. Alhoewel sy baie uitgesproke is, kom dit voor dat sy eintlik baie alleen voel. Sy is die jongste van drie kinders. Haar drome is om eendag matriek te voltooi. Haar oudste broer is in die tronk en die jonger broer is in Bonny Town, 'n jeugsorgsentrum, weens die gebruik van tik (methamfetamien). Sy hou van seunsvriende en ten spyte daarvan dat

haar ouers nie wil hê sy moet rondloop nie, sit sy en haar vriend gereeld by die kanaal naby die woonbuurt.

James is 'n baie skaam kind en praat nie maklik nie. Hy is dertien jaar oud en nou eers in graad vyf. Sy pa is in die tronk en hy en sy ma woon by sy tannie wat ses kinders het. Hulle woon almal saam in 'n HOP-huisie. Sy geliefkoosde meneer is meneer Lewis (skuilnaam). Gedurende naweke verkoop hy vir die meneer gedroogde snoek. Toe hy moes vertel wat hy geteken het, was sy antwoord: *"Ek het sommer net geteken, want dit is leke [lekker] by die huis om TV [televisie] te kyk"*.

Mervin is elf jaar oud en in graad vyf. Hy is die tweede jongste van vier kinders waarvan almal seuns is. Skool is vir hom lekker, maar hy hou nie van die kinders by die skool nie. Hulle spot hom oor sy naam en van. Volgens die maats klink sy naam net soos 'n meisienaam en sy van klink net soos 'n plek se naam. Hierdie spottery oor sy naam maak

hom baie ongelukkig en dit wil voorkom of dit sy selfbeeld afkraak. Dit is vir hom lekker by die huis, want hy en sy vriende is baie lief om rugby te speel.

Sharon is twaalf jaar oud en in graad vyf. Sy is baie skaam en baie teruggetrokke. Dit is vir haar baie moeilik om oor haar huislike omstandighede te praat. Daar is vyf kinders in die huis en sy is die tweede jongste. Sy hou glad nie van Wiskunde en Engels nie. Haar ouers is werkloos. 'n Mens kom agter dat sy nog baie kinderlik en dromerig is, want sy teken waar sy en haar maatjies graag in die son en reën speel.

4.4 BEVINDINGE

By basiese interpretatiewe navorsing is die navorser geïnteresseerd in hoe die deelnemers betekenis gee aan hul situasie (Merriam, 2002:4). Die versamelde data is geanaliseer volgens die inhoudsanalise aan die hand van Patton (1990) soos in Hoofstuk 3 beskryf.

Tabel 4.2 Kodering (Die # dui aan dat die respondent dit beleef het.)

KATEGORIE	TEMA	Kodes	Anthe	Etien	Mervi	Jamie	James	Sharo
Persoonlike faktore	1) Portuurgroep	Negatiewe vriende	#	#		#		
	2) Leerders se dryfkrag	Inherente motivering	#	#	#	#	#	#
		Die maats by die skool spot my oor my naam			#			
	3) Ouers	Ondersteuning en gesindheid	#	#	#	#	#	#
Gesins-Uitdagings	Gesinsdinamika	Dwelmmisbruik	#			#	#	#
		Rusie in gesin	#					#
		Familielede in die trunk				#	#	
	Ekonomiese faktore	Werkloosheid	#	#	#	#	#	#
		Seisoenale werkers			#	#		
		Enkelouerhuishouding					#	
Omgewings - faktore	Woonbuurt	Baie leerders loop rond en gaan nie skool nie	#	#	#	#	#	#
	Ligging van die skool	Afstand vanaf skool	#	#	#	#	#	#
	Dwelmafhanklikheid	Mense self; oumense is dronk	#	#	#	#	#	#
Skool-aangeleent hede	Boelie	Maats spot			#			
		Opvoeders wat skel en vloek op kinders	#			#	#	
	Kurrikulum	Wiskunde/Engels	#	#	#	#	#	#
	Ouerbetrokkendheid	Ouers daag nooit op by vergaderings nie	#	#	#	#	#	#

Dit is baie belangrik dat die data analiseerder nie voorgee dat al die bevindinge eweveel gelykwaardig is nie. In kwalitatiewe navorsing behoort die rapportering van die analiseerder substantiewe oordele te vel in verband met die variasies van die kredietwaardigheid van die verskillende bevindinge (Patton, 1990). Na aanleiding van die data-analise en kodering het

daar vier verskillende hoofkategorieë na vore gekom, naamlik: persoonlike faktore, gesinsuitdagings, omgewingsfaktore en skoolaangeleenthede.

Vervolgens, ten einde die navorsingsvrae te beantwoord, sal die data bespreek word na aanleiding van die kategorieë en temas wat geïdentifiseer is.

4.4.1 PERSOONLIKE FAKTORE

Die eerste kategorie behels die persoonlike faktore wat 'n dinamiese rol speel in die al ses leerders se lewe. Die volgende temas wat spruit uit hierdie kategorie word vervolgens bespreek.

4.4.1.1 LEERDERS SE DRYFKRAG

Die impak van negatiewe vriende het duidelik na vore gekom by drie leerders waar hulle noem dat hul vriende het wat hulle saamneem om verkeerde dinge te doen. In die individuele onderhoude het die deelnemers as volg reageer: Anthea maak melding van *“Daar is ‘n meisie haar naam is Lillian (skuilnaam) sy wil hê ek moet saam haar roek [rook].”* Die ironie is dat sy graag regte vriende soek en nie verkeerde vriende nie volgens haar uitlating: *“Ek hou baie van regte vriende en ek hou nie van verkeerde vriende nie”*. Jamie se maatjie kom haal hom om saam kanaal toe te gaan en om in die son te sit. Sy is ook meer as gewillig om in die son te sit. Etien noem *“Ek verkies seuns want hulle speel elke dag saam by die huis en die maats waarmee ek speel gaan ook [ook] nie skool toe nie”*. Dit is dus duidelik vanuit die data uit die Individuele onderhoude dat negatiewe vriende tot leerderafwesigheid kan bydra.

Inherente motivering ontbreek in die meeste leerders se lewe. Tydens die fokus-groeponderhoud het dit duidelik na vore gekom dat die deelnemers 'n gebrek aan inherente motivering het wanneer dit kom by skool bywonig. Dit is duidelik vanuit die volgende stellings:

Etien: *“Partykeer wanneer jy vroeg opstaan en jy kom vroeg by die skool sê maar so donker, dan draai ‘n man om en gaan ‘n man weer partykeer [partykeer] huis toe.”*

Jamie: *“Partykeer [Partykeer] sit ek net by die huis in die son, as die son warm skyn dan is dit lekker, dan is ek net by die huis en kyk TV [televisie].”*

Mervin voel nog nie opgewasse om op te staan vir sy identiteit nie en meen dat sy maats hom boelie: *“Ek is baie kwaad want die kinders spot my oor my naam en van”*.

4.4.1.2 OUERS

Die ouers se ondersteuning met skoolwerk en gesindheid daarteenoor is geïdentifiseer tydens die fokusgroeponderhoud. Jamie noem: *“’n Mens se ma-hulle sê dai tyd [in hulle skooltyd] het hulle nie sulke werk gedoen nie wat ons nou doen nie.”* Daar is leerders wat voel hulle word tuis nie genoeg ondersteun en bygestaan nie. Anthea sê: *“Party oggende skel mens se ma jou uit omdat ‘n mens sleg doen in Wiskunde en Engels, dan stress hulle vir ons.”* Volgens die leerders is *sommige ouers ook baie onredelik en ongenaakbaar en gee net nie om vir hulle behoeftes en begeertes nie.* Tydens die fokusgroeponderhoud het dit duidelik na vore gekom dat leerders ondersteuning nodig het van hulle ouers. Holt, Buckley en Whelan (2003) het gevind dat huishoudelike geweld die ouer se vermoë om ouerleiding toe te pas negatief beïnvloed en die kind ervaar ‘n negatiewe siening van ouerleiding in die konteks van huishoudelike geweld. Die kinders ontwikkel post-traumatische stres en dit beïnvloed die kinders se prestasie en bywoning by die skool. Volgens Jamie sal sy dit waardeur indien *“my ma my waswater kan opsit as ek nog slaap en my pap maak, dat ek lekker kan eet.”* Etien voel weer: *“Hul kan ‘n mens halfpad wegbring, of hulle kan ‘n man by die skool bring of by die hek.”*

4.4.2 GESINSUITDAGINGS

Die deelnemers ervaar twee groot struikelblokke in die gesin wat geweldige uitdagings meebring. Eerstens is dit die verhoudinge binne die huis self en dan die ekonomiese faktor wat ‘n groot invloed het in die platteland.

4.4.2.1 GESINSDINAMIKA

Anthea is van mening dat *“die verhoudinge is nie lekker daar by ons in die huis nie”*. Sharon het tydens die onderhoud baie emosioneel geraak en gesê: *“die gestryery en so... my ma en pa stry heeldag, dan as my ma my pa kwaad maak dan stry hulle, ek weetie [weet nie] dis altyd soe [so].”* Volgens Jamie is haar pa kwaai met haar en: *“ek mag nie daar waar hy bly, gaan rondloop nie wan [want] ek moet die heeldag in ons pad bly.”*

Die tema van die gebruik van dwelms en alkohol het duidelik na vore gekom tydens die individuele onderhoude. Volgens Anthea werk haar pa deur die week, maar is elke naweek dronk. Jamie en Sharon se ma en pa drink verskriklik.

Jamie se oudste broer is in die tronk omdat hy dagga gesmokkel het en die middelste broer is in Bonny Town, ‘n jeugsorgsentrum in Kraafontein, want soos sy sê: *“hy het getik toe was hy nie reg in sy kop nie en toe stuur hulle hom daarnatoe.”* Ek is redelik bekend met Jamie se omstandighede. Sy pa is in die tronk, weens ‘n moord wat hy gepleeg het op die plaas.

Die Raad van Geestes Navorsing (2005) het bevind dat indien daar meer volwassenes in die huis is, dit meer waarskynlik sal wees dat die kind by die skool sal wees.

4.4.2.2 EKONOMIESE FAKTORE

In Groenvlei is daar baie min werksgeleenthede vir die mense. Die dorpie is omring met plase en landbougrond. Werkloosheid is aan die orde van die dag. Dit is net Mervin se mammi wat werk en hierdie werk is ook net vir die seisoen; dus is vyf leerders se ma's werkloos. Slegs Anthea en Etien se vaders werk; dus is daar ook vier leerders wie se pa's werkloos is. Anthea se pa moet sorg vir ses kinders in die huis en dit is net slegs hy wat op die plaas werk. Omdat James se pa in die tronk is, is sy ma 'n enkelouer en die enigste broodwinner in die huis. Sharon se ouers moet vir vyf kinders sorg, maar niemand werk in die huis nie. Jamie, wie se ouer broers in die tronk en inrigting is, se ouers is ook werkloos. Die ekonomiese situasie en die feit dat sy ouer broers in die tronk is, lei tot verdere wanhoop en het 'n invloed op sy motivering om skool toe te gaan.

4.4.3 OMGEWINGSFAKTORE

4.4.3.1 WOONBUURT

Vier van die leerders noem dat hulle maatjies met wie hulle speel ook nie skool gaan nie. Etien sê: *Eek verkies seuns, want hulle speel elke dag saam my by die huis.* Volgens Etien is daar heelwat maatjies wat afwesig is van die skool. Jamie noem: *"Ek gaan na Peter toe dan sit ons in die son, maak die jaart [werf] skoon en ons bly by die huis as dit reën."* Peter was aanvanklik een van die leerders wat deur die skool geïdentifiseer is as 'n moontlike deelnemer vir hierdie studie. Dit was egter baie moeilik om met hom 'n afspraak te maak.

4.4.3.2 LIGGING VAN DIE SKOOL

Vyf van die leerders woon in die sosio-ekonomiese HOP-huise in Groenvlei. Hulle ouers werk egter op die nabygeleë plase. Hierdie woonbuurt is 'n redelike afstand van die skool af. Leerders moet vroeër van die huis stap om betyds by die skool te wees. Daar bestaan nie 'n busdiens vir die kinders nie en hulle word genoodsaak om ver afstande te loop. Die Wes-Kaapse Onderysdepartement het 'n beleid wat vyf kilometer gestel het as 'n vereiste vir die verskaffing van vervoer. Hulle val net buite hierdie vyf kilometermerk. Volgens die leerondersteuings-koördineerder is leerders wat afwesigheidsgedrag openbaar gedurig afwesig veral wanneer dit die dag reën. Die kinders kom nat by die skool aan wanneer dit reën en dit beïnvloed hul skoolbywoning.

4.4.3.3 DWELMMISBRUIK

Na aanleiding van die onderhoude is dit duidelik dat die gebruik van alkohol 'n groot rol speel in al die gesinne se lewens. Jamie noem dat: “*daar by ons in die pad, die mense slaap baie vroeg maar dai [daardie] mense drink baie, veral dai ou [die ouer] mense.*” “*Ja dis net ek en my ma, my ane [ander] broer is in Bonny Town en my ane [ander] broer is in die tronk, in Kraaifontein, hy het getik toe was hy nie reg in sy kop nie.*” Anthea sê van haar pa: “*hy skel heeldag as hy dronk is.*” Vervolgens kan die afleiding gemaak word dat middelmisbruik 'n geweldige impak het in die omgewing, want die leerders word gedurig gekonfronteer met mense in die omgewing wat dronk is en tik (methamfetamien) gebruik. Pluddeman en Parry (2012:2) is van mening dat die Wes-Kaap in Suid-Afrika gekenmerk word as die streek in die wêreld met die hoogste vlakke van metafetamiengebruik.

4.4.4 SKOOLAANGELEENTHEDE

4.4.4.1 BOELIE

Dit was duidelik uit sy onderhoud dat Mervin deur sy maats geboelie word. Hy voel baie seergemaak en noem: *Ek wil nie meer skool toe gaan, want die kinders by die skool spot my oor my naam.*” Leerders is ook van mening dat die opvoeders by die skool hul onnodig uitskel. Etien beskryf: “*dit is nie lekker [lekker] by die skool nie, hul gee 'n man pak en sê maar jy gesels met jou maatjie of jy teken iets en dan sê hul 'n man moetie [moenie] en dan gaan jy net aan en dan slaan hul jou en dan bly jy by die huis.*” Jamie noem weer: “*van die onderwysers is baie onbeskof, hulle vloek sommer vir jou.*” Volgens Fried en Fried (2003) is boelie die gedrag wat voorkom wanneer een of meer individue herhaalde kere 'n ander persoon of persone fisies, emosioneel of mondeling treiter. Boelie in die klaskamer en deur vriende het 'n negatiewe uitwerking op die kind se selfvertroue volgens Donald *et.al* (2007) Boeliegedrag deur die onderwyser beïnvloed die onderwyser-kind-verhouding negatief.

4.4.4.2 KURRIKULUM

Die interessantste bevindinge wat na vore gekom het, is dat die deelnemers nie van Wiskunde en Engels hou nie. Daar was nie spesifieke redes waarom hulle nie daarvan hou nie. Die algemene gevoel was dat hulle verstaan net nie Wiskunde en Engels nie. Die leerondersteuningskoördineerder is van mening dat “... *'n kind wat baie afwesig bly, daardie kind gaan noodwendig agterstande toon. As gevolg van uitmis kan onderrig ... as ek nou dink aan spesifiek Wiskundelesse wat die kind moet kry om die volgende goed te verstaan.*

Die kind gaan nie regtig kan vorder in Wiskunde nie. So my opinie is dat hulle swakker sal vaar in Wiskunde in vergelyking met 'n leervak ... 'n Gunstige psigososiale leeromgewing word toenemend herken as 'n voorvereiste vir suksesvolle leer (Engelbrecht & Green, 2007:5).

4.4.4.3 OUERBETROKKENHEID

Een van die bevindinge is dat die ouers van hierdie leerders hulp van buite af soek vir hulle leerders se afwesigheid. Uit die onderhoud met die skool se leerondersteuningskoördineerder blyk dit dat ouers baie min betrokke is by die kinders se skoolwerk. Sy noem: *“Die ouer probeer die kind beskerm en die kind probeer die ouers om die bos lei, want die ouers is maar jonk en onervare en hulle laat toe dat die kind doen wat hulle wil. Daar is weinig gevalle waar daar nou rêrig siekte is.”* Volgens haar is dit die ouer se plig om toe te sien dat die kind by die skool is. *“Tydens ouervergaderings sien jy nie sulke ouers nie.”* Dus is die ouers baie min betrokke by die kinders se daaglikse skoolaktiwiteite. Die tekort aan ouer-betrokkenheid in ons Suid-Afrikaanse skole word as 'n ernstige probleem beskou. Donald *et.al* (2007) noem dat die tekort aan ouerbetrokkenheid te wyte is aan die indirekte gevolge van armoede. Armoede veroorsaak dat ouers lae selfvertroue het om betrokke by die skool te wees. Afstand van die skool af speel ook 'n rol.

4.5 INTERVENSIË

Intervensie en ondersteuning is kardinaal in die poging om faktore wat lei tot leerderafwesigheid vas te stel. Twee individuele onderhoude is gevoer met die leerondersteuningskoördineerder van die skool en die skoolmaatskaplike werker van die Wes-Kaapse Onderwysdepartement. Die volgende data het na vore gekom.

4.5.1 LEERONDERSTEUNINGSKOÖRDINEERDER

Volgens die Leerondersteuningskoördineerder is leerders afwesig om verskeie redes. Die meeste leerders *“... sou ek sê is as gevolg van huishoudelike probleme afwesig, want baie van ons ouers is seisoeniale werkers en hulle moet vroegoggend mos nou die bus of die lorrie vat en dan is daardie kindertjies nou by die huis en hulle moet vir hulleself klaarmaak om skool toe te gaan en nou gaan ouers van die veronderstelling uit dat die kindertjies wel skool toe kom en dan kom hulle nie”*. Daar is ook *“weinig gevalle waar daar nou rêrig siekte is, want as hulle sporadies afwesig is dan is dit nie as gevolg van siekte nie.”* Daar is intervensies (sien Tabel 4.2) wat die skool se ondersteuningspan toepas ten opsigte van leerderafwesigheid. *“Die ingryping werk gewoonlik indien ons met die ouers self praat.”* Volgens Cohen en Ryan (1998) is dit so dat indien leerders leerprobleme ervaar, dit uiters

noodsaklik is om die nodige ondersteuning te bied wat grootliks sal help om die agterstande in te haal. Akademiese ondersteuning kan gebied word vir 'n groep of individueel.

4.5.2 SKOOLMAATSKAPLIKE WERKER

Volgens die skoolmaatskaplike werker meld skole nie gereeld afwesigheid aan nie. *“Daar is kinders wat 'n tendens toon of daar is 'n patroon van afwesigheid waar kinders wegbly van die skool. Hulle bly byvoorbeeld afwesig op 'n Maandag of 'n Vrydag, en hulle sal op 'All Pay'-dag. Die meeste kinders wat wel ondersteuningstoelaag kry, hulle is afwesig.”* Slegs met die besoeke aan skole sal daar byvoorbeeld gepraat word van leerderafwesigheid. Die meeste klagtes gaan gewoonlik oor dwelmafhanklikheid. *“Leerderafwesigheid het 'n klein bietjie afgeneem, die nasionale voedingsprogram het definitief 'n impak gehad op leerder bywoning, die leerders kom al hoe meer skool toe.”* Volgens haar kom leerderafwesigheid meer gereeld by die plattelandse skole voor as by die vorige Model C-skole.

4.5.3 INTERVENSIES VIR LEERDERAFWESIGHEID

Die volgende intervensies vir leerderafwesigheid is deur die leerondersteuningskoördineerder en die skoolmaatskaplike werker voorgestel (sien Tabel 4.3). Volgens hulle kan hierdie intervensies 'n bydrae lewer tot die ondersteuning van leerders wat probleme ervaar met leerderafwesigheid.

Tabel 4.3 Intervensies vir leerderafwesigheid

DEEL NEMER	INTERVENSIES VIR LEERDERAFWESIGHEID
---------------	--

LEER- ONDERSTEUNINGS- KOÖRDINEERDER	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Daar is 'n afwesigheidsbeleid wat aandui dat indien 'n leerder vir drie dae afwesig is, die ouer 'n brief ontvang waarop hulle moet reageer. Indien nie, gaan daar 'n tweede brief en indien daar nog steeds geen reaksie is nie, gaan die opvoeder huisbesoek doen. ❖ Die beleid oor leerderafwesigheid van Wes-Kaapse Onderwysdepartement word toegepas indien leerders meer as 10 dae sonder rede afwesig is. Die leerders word dan gederegisteer. ❖ Indien die ouers by die skool opdaag, <i>“gaan die gesprek oor hoekom die kind afwesig is en as ons dan nou sien daar is rêrig 'n probleem dan vat ons dit verder. As dit 'n maatskaplike probleem is dan moet ons dit na 'n maatskaplike werker toe vat.”</i>
SKOOL- MAATSKAPLIKE WERKER	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Indien afwesigheid aangemeld word, gaan die Departementele amp-tenare soos die maatskaplike werkers na die leerders se huise toe. ❖ Ouerleiding en gesprekke met die ouers vind plaas. ❖ Individuele gesprekke met die leerders vind plaas wat gepaard gaan met individuele intervensies. ❖ In sekere gevalle word daar Personeelbesprekings gedoen indien dit regtig ernstig is en die tendens verbeter nie. ❖ Daar is noue samewerking met die Suid-Afrikaanse Polisie en eksterne maatskaplike dienste soos BADISA (maatskaplike organi-sasie in Suid Afrika) wat help met die monitering van leerders. ❖ Daar is 'n lammervanger wat in die Onderwysdistrik werk. ❖ Die lammervanger is die persoon wat afwesigheid van leerders hanteer en moniteer. ❖ Die doelwit van die lammervanger is om leerders te herintegreer in skole of opvoedkundige instansies. ❖ Hulle het ook vakansieprogramme en intervensies om leerders aktief besig te hou. ❖ Daar is 'n skoolbank by sommige skole om leerders te help wat byvoorbeeld nie klere, 'n skoolsak, of skoene het nie.

Bogenoemde tabel verwys na die onderondersteuningspersoneel se aanbevelings ten opsigte van afwesigheid van leerders.

Die leerondersteuningskoördineerder het beklemtoon dat die toepassing van die afwesigheidsbeleid een van die maniere is om te verseker dat die afwesigheid by leerders beter gemonitor word. Die afwesigheidsbeleid het duidelike riglyne wat gevolg behoort te

word. Een van die maniere, wanneer die kind herhaaldelik uitbly, is dat daar van die onderwyser verwag word om huisbesoek te doen om vas te stel wat die redes is. Soos bepreek in die literatuurstudie paragraafnommer 2.7 het die Wes-Kaapse Onderwysdepartement op 1 Januarie 2011 die Nasionale Departement van Basiese Onderwys se beleidsdokument rakende leerderafwesigheid en prosedures vir die hantering van bywoningsrekords aanvaar (Regeringsgazette, 4 Mei 2010) Die doel van die beleid is eerstens, om stiptelikheid en gereelde bywoning van publieke skole te bevorder. Tweedens wil die Wes Kaapse Onderwysdepartement standaardprosedures vir rekordhouding, bestuur en monitering van leerderbywoning aan publieke skole voorsien. Die rekordhouding het 'n groter moniteringstelsel van skoolbywoning daar geplaas.

4.5.3.1 Die skoolmaatskaplike werker se aanbeveling ten opsigte van afwesigheid

Die skoolmaatskaplike werker is in diens van die Wes Kaap Departement van Onderwys en werk nou saam met die skole om te verseker dat geen kind deur die sisteem val nie. Hulle werk behels om ondersteuning te gee aan leerders wat afwesig is en die skool verlaat. Bezuidenhout en Joubert (2003) het bevind dat baie kinders wat die skool vroeg verlaat later by misdaad betrokke raak en met die gereg bots.

4.5.3.2 Gesprekke met ouer en kind

Die gesprekke met die ouer en die kind is van kardinale belang omdat dit geleentheid bied vir die onderwyser om insig te verkry waarom die kind afwesig is. Ouerbetrokkenheid word as sleutelement beskou vir die effektiewe skoolbywoning van die kind. Soos bespreek in die literatuurstudie (2.9.3) is dit belangrik dat die Skolewet (Republiek van Suid Afrika) voorsiening maak daarvoor dat ouers vroeg ingelig moet word wanneer daar wel sprake is van stokkiesdraai of leerderafwesigheid.

4.5.3.3 Die Lammervanger

Die lammervangerkonsep is 'n plattelandse konsep wat verwys na dieselfde diens as die stokkiesdraaibeamptes wat die WKOD in hul Veilige Skole-program (Hantering van veiligheid en sekuriteit in Wes Kaapse Onderwys Departementele inrigtings, 2003:9) aangestel het om na die verskynsel van leerderafwesigheid te kyk. Die

stokkiesdraaibeamptes doen huisbesoeke om vas stel waar die leerders hulself bevind. Die Lammervanger op die platteland het dieselfde funksie, maar word gekortwiek deur die ver afstande van die dorpe en plase op die platteland. Die skoolmaatskaplike werker beskou dit as 'n belangrike intervensie om te verseker dat leerders nie die skool moet verlaat nie.

4.5.3.4 Vakansieprogramme

Veilige Skole (Hantering van veiligheid en sekuriteit in Wes Kaapse Onderwys Departementele inrigtings 2003:12) is 'n afdeling in die onderwysdistrik wat gemoeid is met die aanbied van die vakansieprogramme. Veilige Skole het in 2013 met die Department van Gemeenskapsveiligheid (Hantering van veiligheid en sekuriteit in Wes Kaapse Onderwys Departementele inrigtings 2003:13) begin saamwerk om doeltreffende vakansieprogramme aan leerders te bied. Die fokus van hierdie program is veral op leerders wat uitdagings ervaar met gedragsprobleme en moeilike omstandighede.

4.5.3.5 Ondersteuning van Organisasies

Die Suid-Afrikaanse Polisie en ander organisasies is nou betrokke by skole. Deur die jare het die polisie veral gefokus op die *Adopt a Cop*-konsep wat fokus op die skole. Die diens fokus op die noue betrokkenheid van 'n polisiebeampte by die skool en die beampte fokus veral op die gedragsmoeilike kinders wat die geneigdheid het om die skool te verlaat of gereeld afwesig is. Nie-regeringsorganisasies soos BADISA ('n maatskaplike diensprogram verwysing) fokus ook op die kind wat probleme ervaar en hulle het by die skool 'n klerebank begin om aandag aan die kinders se fisiese behoeftes te skenk.

Tabel 4.4 Intervensies vir agterstande in die kurrikulum

DEEL NEMER	INTERVENSIES AGTERSTANDE IN KURRIKULUM
---------------	---

LEER- ONDERSTEUNINGS- KOÖRDINEERDER	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Die skool het 'n Geletterdheids- en Gesyferdheidsplan wat in werking is vir Huistaal en Wiskunde. ➤ Die strategie volgens haar: <i>“wat ons gebruik om daardie swakke kindertjies 'n bietjie aan te help en as ons die strategie volg en die opvoeders maak daadwerklik daarvan gebruik dan kan ons sekere uitvalle uit die weg uit ruim.”</i> ➤ Daar is ook ekstra intervensie en ondersteuning in die middag vir die swakke kinders in spesifieke vakke, waar meer tyd aan hulle gegee word. ➤ Gesprekke vind vroeg in die jaar met die ouers plaas in verband met die vordering van hulle leerders.
SKOOL- MAATSKAPLIKE WERKER	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Die leerders kry beloningskaarte vir bywoning wat met hom bespreek word. ➤ Die leerders se bywoning word streng gemonitor om seker te maak dat daar wel positiewe uitkomstes is. ➤ Die leerders se skryfboeke en rapporte word getrek om sy vordering te monitor en dan miskien iets ingeplak vir beloning.

Bogenoemde tabel verduidelik die intervensies wat deur die skoolmaatskaplike werker en leerondersteuningskoördineerder implementeer om agterstande in skole aan te spreek. Die skool het 'n geletterheids- en gesyferheidsplan vir die leerders ontwikkel. Die agterstande in geletterheid en gesyferdheid het die skool genoop om met 'n plan vorendag te kom, veral op die gebied van Huistaal en Wiskunde. Die lae geletterheidsvlakke van sommige ouers op plattelandse dorpe het 'n wesenlike impak op die prestasie van leerders, veral in Huistaal en Wiskunde. Volgens die leerondersteuningskoördineerder is daar daadwerklike strategieë wat hulle volg om leerders met uitdagings te ondersteun. Hulle noem dat 'n vroeë gesprek met ouers aan die begin van die jaar en deurlopende ondersteuning vir die leerders moet plaasvind. Volgens Witskrif 6 (Republiek van Suid Afrika, 2001:3) is dit in die onderwyser-ondersteuningspan waar leerders met probleme met leerderafwesigheid hanteer kan word. Die struikelblokke vir leer kan geïdentifiseer word en dan effektief deur die funksionele onderwyser-ondersteuningspan hanteer word.

Die skoolmaatskaplike werker het beloningskaarte geïdentifiseer. Volgens Donald et.al (2007) vorm beloningskaarte deel van die strategieë om positiewe gedrag te versterk deur middel van beloning. Beloningskaarte dien as positiewe motivering vir leerders om skool

gereeld by te woon. Sommige skole het 'n beloningspuntestelsel waarvolgens hulle gereelde aanwesigheid by die skool monitor en dan dienooreekomstig 'n beloning vir die leerder gee. Sommige belonings sluit selfs in dat die leerders op 'n Vrydag vroeg huis toe kan gaan. Die skoolmaatskaplike werker beklemtoon dat die effektiewe hantering van skoolafwesigheid opgesluit lê in 'n goeie en deurlopende moniteringstelsel.

4.6 SAMEVATTING

Die bevindinge uit die analise van die data wat ingevorder is deur middel van semi-gestruktureerde onderhoude, een fokusgroeponderhoud en visuele uitbeelding van leerders se belewenis op 'n dag weg van die skool, is saamgevat en in 'n tabel uitgebeeld in hierdie hoofstuk. Dit is duidelik dat daar verskeie faktore is wat bydra tot die verskynsel van leerderafwesigheid op die platteland. Die temas toon dat leerderafwesigheid binne die kontekstuele analitiese perspektief beter begryp word. Leerderafwesigheid word beïnvloed deur die verskillende sisteme soos die gesin, skool en gemeenskap. Die fisiese, ekonomiese en sosiaal-maatskaplike kwessies waarbinne die kind funksioneer, speel 'n deurslaggewende rol by die leerders wat probleme ervaar met leerderafwesigheid. Die plattelandse konteks waar gesinne in armoede leef en op plaas werk as seisoenwerkers het gewys dat dit 'n groot impak het op die leerders se belewenis van skoolbywoning.

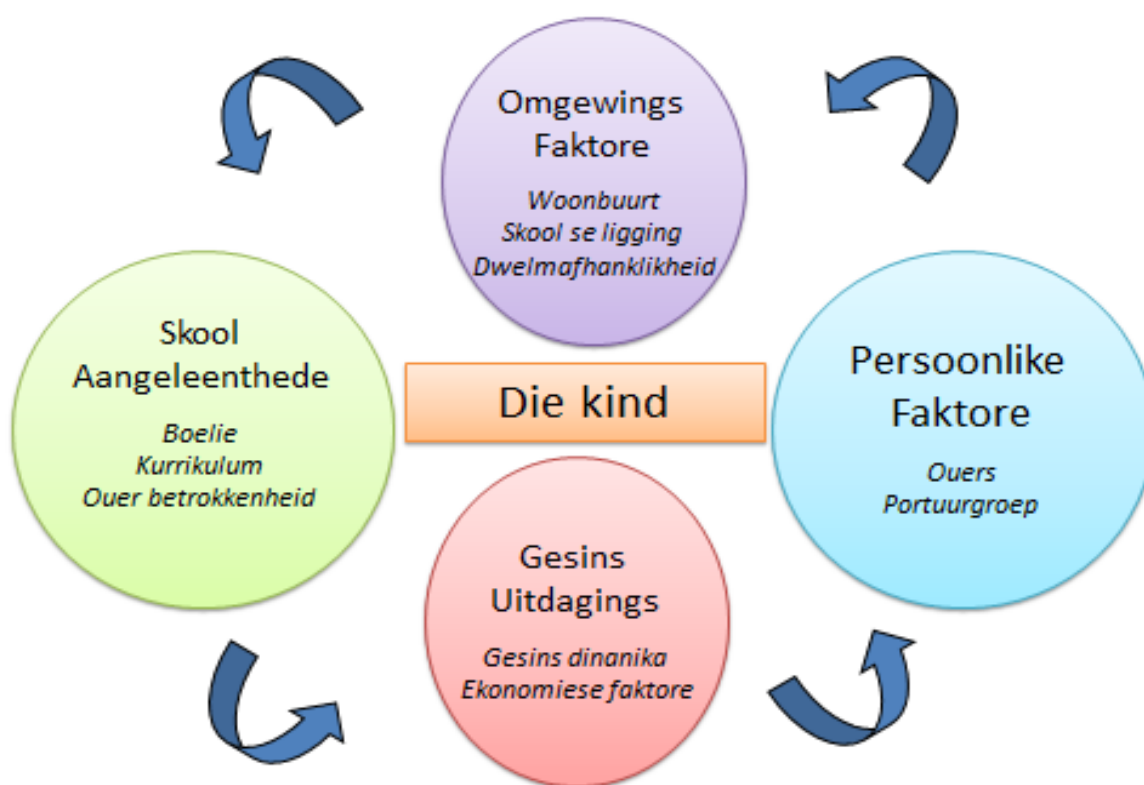
Vier duidelike groot kategorieë het na vore gekom: persoonlike faktore, gesinsdinamika, omgewingsfaktore en skoolaangeleenthede. In elke kategorie was daar temas wat gevind en bespreek is. 'n Volledige beskrywing van die bevindinge en die verbintenis met die literatuur sal in Hoofstuk 5 bespreek word.

HOOFSTUK 5

BESPREKING VAN BEVINDINGE, AANBEVELINGS EN SAMEVATTING

5.1 INLEIDING

Hierdie hoofstuk het ten doel om die hoofkategorieë wat deur middel van die inhoudsanalise in Hoofstuk 4 bevind is, te bespreek en in verband te bring met die literatuur. 'n Samevatting van die studie sal gemaak word vir aanbevelings. Die aanbevelings vir intervensies ter ondersteuning sal dan gemaak word ten opsigte van leerderafwesigheid en kurrikulum-aangeleenthede. 'n Skematiese voorstelling van die vier hoofkategorieë wat bevind is, word uiteengesit in Figuur 5.1

Figuur 5.1 Hoofkategorieë van bevindinge

5.2 BESPREEKING VAN BEVINDINGE

Wanneer bevindinge bespreek word, moet daar seker gemaak word dat die bevindinge in verband gebring word met literatuur en ook met vorige navorsing. Die implikasie moet duidelik aangedui word vir verdere navorsing (Merriam, 2002:38). Die besprekings wat gaan volg, word met die literatuur verbind om my te lei na die uiteindelijke doel van my studie en om die navorsingsvrae te beantwoord.

Soos gestel in afdeling 1.2 is die doel van hierdie studie om:

1. vas te stel watter faktore bydra tot leerderafwesigheid op die platteland;
2. vas te stel hoe leerders ondersteun kan word en
3. aanbevelings te maak ten einde voorkomend op te tree.

Die vier hoofkategorieë, naamlik persoonlike faktore, gesinsuidagings, omgewings-faktore en skoolaangeleenthede is geïdentifiseer en sal as raamwerk gebruik word in 'n poging om die navorsingsvrae te beantwoord.

Figuur 5.1 beeld die verwantskap tussen die kind en sy/ haar spesifieke kontekste uit. Die stelling van Donald (2007:49), is dat daar ander elemente ook betrokke is by die verstaan van sisteme, naamlik dat daar weggesteekte doelwitte en waardes in 'n sisteem bestaan wat mekaar beïnvloed; daar bestaan subsisteme binne die sisteem wat baie keer oorvleuel. Patrone van kommunikasie bestaan tussen subsisteme en tussen sisteme buite die subsisteme; die rol van die kind in sy /haar konteks bestaan binne die sisteme en elkeen word verskillend gedefinieer. Sisteme buite die skool kan byvoorbeeld 'n groter invloed hê op leerderafwesigheid as die subsisteme van die onderwyser en kurrikulum binne die skool. Dit beklemtoon net weereens dat die kind ten volle begryp moet word, holisties benader moet word en dat die kategorieë (soos voortspruitend uit die bevindinge) se invloede op die kind erken moet word. Vervolgens word die geïdentifiseerde kategorieë en temas bespreek.

5.2.1 PERSOONLIKE FAKTORE

Die belangrikheid om die regte vriende te kies en ook die idee dat vriende 'n negatiewe invloed op hulle mag hê, was 'n kwessie wat deur die meeste leerders uitgewys is. Volgens McWhirter (2004:31) ontwikkel jong kinders hul individuele karaktereienskappe binne hulle unieke familie- en gemeenskapsomgewing, veral ten opsigte van waarvan hulle hou en nie hou nie. Sommige van hulle kry dit reg om onder uiters moeilike omstandighede te oorleef. Ongelukkig is geen kind bestand teen die blootstelling aan 'n negatiewe sosiale omgewing nie.

Die dryfkrag om vriende te akkommodeer, het dan ook baie duidelik na vore gekom tydens die onderhoude. Volgens McWhirter (2004:31) is een van die grootste menslike behoeftes “om te behoort aan”. Hy glo dat te veel gemeenskappe jong-mense faal. Jongmense moet telkemale verseker word dat hulle waarde het en betekenisvolle rolle het om in die samelewing te speel. Hul selfbeeld en selfvertroue kan ‘n knou kry indien daar vir hulle besluite geneem word. Gemeenskappe moet jongmense grootmaak vir die lewe daar buite. Dit het duidelik gespreek uit die individuele onderhoude.

Dit was ook duidelik dat interne motivering by al ses die leerderdeelnemers ontbreek. Een van die leerders is gedurig afwesig oor spottery deur sy maats. Daar was ook twee leerders wat reken hulle kry te min ondersteuning van hulle ouers se kant af. Hierdie bevindinge stem ooreen met Donald (2007:189) wat meen dat veral gesinsgebaseerde beskermende faktore deurslaggewend is in die bevordering van veerkragtigheid. ‘n Stabiele gesinslewe speel ‘n sleutelrol in die lewens van kinders wat dit regkry om bo hul omstandighede uit te styg. Die volgende vier gesinseienskappe word as beskermende faktore beskou. Eerstens ‘n omgee en konsekwente verhouding met ten minste een stabiele ouer of versorger; tweedens ‘n gesin waar bekwaamheid bevorder word en waar kinders aangemoedig word om akademies te presteer; derdens ‘n gesin waar daar duidelike owerleiding en monitering is en waar ondersteunende gesag bevorder word; laastens is dit wanneer ‘n gesin ‘n sterk, koherente en konsekwente waardestelsel navolg. Dit is duidelik dat hierdie eienskappe ontbreek by die deelnemers.

5.2.2 GESINSUITDAGINGS

5.2.2.1 GESINSDINAMIKA

Dwelmmisbruik is ‘n probleem by drie van die leerders, naamlik Jamie se ouers en broers en Anthea en Sharon se ouers. McLoughlin (2007) verwys na die vereikende gevolge wat afhanklikheidsmiddels het vir mense wat op plase of in die platteland bly. Die teenwoordigheid van die papsak (alkohol in ‘n plastieksak) en die dopsisteem (waar mense betaal word met alkohol as deel van ‘n salaris vir hulle arbeid) veroorsaak dat daar emosionele onstabieleit in die huis is en verdere gesondheidsprobleme soos skade in die lewer en vertraagde breinontwikkeling kan bevorder. Die studies van Pluddeman en Parry (2012:1) in die Wes-Kaap het bevestig dat die Wes-Kaap van die hoogste gebruik van metafetamien (tik) in die wêreld het. Die misbruik van afhanklikheidsmiddels het ‘n negatiewe invloed op die beeld wat kinders van hulle ouers en ook van die lewe het.

Afhanklikheidsmiddels gaan gepaard met hoë vlakke van geweld en dit dra by tot leerderafwesigheid op die platteland.

Anthea, Etien, Jamie en Sharon het rapporteer dat hulle ouers by rusies betrokke raak. Die kinders het rusie in die gesin as een van die faktore aangedui wat 'n faktor is waarom hulle nie skool toe gaan nie. Rusie en stryery in die huis word as 'n vorm van emosionele mishandeling beskryf. Die selfbeeld van die kinders word afgebreek en afgetakel deurdat daar gedurigdeur rusie en stryery plaasvind. Die respondente dui nou wel nie aan hoe gereeld en hoe ernstig dit plaasvind nie, maar beskou dit as belangrik en deurslaggewend waarom hulle nie skool toe wil gaan nie. Emosionele mishandeling word deur Tomlinson (2004:6) beskou as die weggesteekte vorm van kindermishandeling. Holt, Buckley en Whelan (2008:797) het bevind dat huishoudelike geweld, 'n mishandelingskonteks vir kinders is. Huishoudelike geweld het tot gevolg dat die ouers se vermoë om ouerleiding toe te pas negatief beïnvloed word en die kind ontvang 'n negatiewe siening van ouerleiding in die konteks van huishoudelike geweld. Die kinders ontwikkel posttraumatische stres en dit beïnvloed die kinders se prestasie en skoolbywoning. Posttraumatische stres kan aanleiding gee tot die kind se swak konsentrasievermoë in die klaskamer as gevolg van die rusie wat in die huis plaasvind.

Familielede in die tronk word aangedui as nog 'n faktor waarom leerders afwesig bly. Aan hierdie verskynsel word nie baie aandag geskenk in die literatuur in Suid-Afrika nie. Suid-Afrika het die grootste tronkpopulasie in Afrika en die negende grootste in die wêreld (World Prison Brief, 2013). Jaslyn (2008:63) verwys veral na die kinders wie se ouers of familie in die tronk is as die "weggesteekte" populasie. Sy het veral na die verhouding tussen ouers in die tronk en hulle kinders gekyk en die impak wat dit op hul verhouding het. Volgens haar gaan die verhouding wat die kind het met die ouer in die tronk gepaard met heelwat krisisse omdat die kommunikasie tussen ouer en kind baie beperk is. Die besoeke by die tronk word bemoeilik deur die kille en koue atmosfeer waaraan die kind blootgestel word. Volgens Jaslyn (2008:63) is dit veral die stigma en skaamte waarin die kind gedompel word omdat die ouer in die tronk is wat 'n negatiewe impak op sy of haar selfbeeld het. Dit stem ooreen met bevindinge van hierdie navorsing waarin James se pa en Jamie se ouer broer in die tronk is. Hulle het ook aangevoer dat dit die rede is waarom hulle nie wil skool toe gaan nie.

5.2.2.2 EKONOMIESE FAKTORE

Een van die grootste ekosistemiese invloede in kinders se lewens is hul ekonomiese status. Die tendens is dat ekonomie die grootste effek het op risikoleerders wat toenemende armoede, welsynhervorming, ekonomiese stagnasie van arm werkendes, enkelmoeders en hawelose families insluit (McWhirter, 2004:28). Die ekonomiese status was een van die bevindinge wat 'n massiewe rol speel in al die deelnemers aan hierdie studie se lewens. Albei die ouers van twee leerders is werkloos. Twee leerders se ouers is seisoenale werkers. Een van die leerders het net een ouer. In die literatuur 2.4 is veral verwys na die lae lone wat werkers op plase en in die platteland ontvang. Hierdie lae lone en veral die verdere lae betaling van seisoenwerkers het onlangs groot opstande in Suid-Afrika teweeg gebring (Mail&Guardian, 2014) Departement van Maatskaplike Dienste). Die fokus was op die ekonomiese uitbuiting van plaaswerkers. Jamie en Sharon het aangedui dat hulle ouers nie werk nie en dat hulle aangewese is op die regering se staatstoelae wat ook baie min is. Mervin en James se moeders is seisoenwerkers wat beteken dat hulle slegs vir 6 maande van die jaar werk het en die ander ses maande is daar geen inkomste nie. Daar is ook aangedui dat die respondente se ouers enkelouers is wat die huishouding aan die gang moet hou. Hierdie faktore is vernietigende faktore wanneer die inkomste nie die behoeftes van die mense aanspreek nie. Die afwesigheid van geld kan verder veroorsaak dat die kinders honger gaan slaap wat weer 'n impak het op hul konsentrasievermoë in die skool Gabarino (1997). Volgens Oosthuizen (2008) het baie versorgers van kinders wat skool verlaat, aangedui dat die koste van onderwys en opvoeding, algemene stres, en die las van huishoudelike armoede van die grootste faktore is waarom hulle met leerderafwesigheid gesukkel het. Baie van die huishoudings in Suid-Afrika val benede die armoede grenslyn van R470 per maand. Dit is 53,3 persent van huishoudings wat benede die armoede grenslyn val. Dit is dus duidelik dat die ekonomiese status van huisgesinne 'n groot impak op die kind se skoolbywoning het.

5.2.3 OMGEWINGSFAKTORE

Volgens Bronfenbrenner (aangehaal in Landsberg 2011:11) speel omgewing 'n besondere en dinamiese rol in die ontwikkeling van die kind. Gabarino (1997) verwys na omgewings waar daar baie gevare en risiko's is as "toksiese omgewings" wat 'n negatiewe impak op die lewens van kinders kan hê. Indien die kinders nie die nodige ondersteuningstrukture het nie en ook lae veerkragtigheid het, kan hulle in 'n siklus van wanhoop verval en moontlik by kriminele aktiwiteite betrokke raak. Die omgewing, volgens Bronfennbrenner en Garbarino, is bepalend vir die kind se ontwikkeling. Die tipe woonbuurt waarin die leerders woon, word aangedui as een van die omgewingsfaktore wat 'n rol speel by skoolbywoning. Hulle noem

dat baie leerders rondrentel en nie skool toe gaan nie weens die swak omgewing waarin hulle woon. Die swak omgewing hou ook verband met die afwesigheid van behoorlike behuising of die beskikbaarheid van behuising vir die lae-inkomste-groepe (ook bekend in die gemeenskap as HOP-behuising wat deel van die nasionale regering se beleid was in 1995. Hierdie HOP (Heropbou en Ontwikkelings program)-huise is gewoonlik baie klein en bied nie goeie geleenthede vir studie nie. Barbarin *et al.* (1998) bevestig dat strukturele eienskappe soos die demografie van die area waarin die kind bly, die fisiese struktuur, etniese samestelling van die gemeenskap, die aantal huishoudings met vroue aan die hoof en die proporsie van mense wat onder die broodlyn leef, 'n impak op die kind se belewenis het. Volgens die skrywers kan die negatiewe strukturele eienskappe van die gemeenskap die positiewe emosionele uitkomstes van die kinders kniehalter. Die afstand tussen skool en huis is een van die sentrale faktore wat in die nasionale studie oor skoolafwesigheid geïdentifiseer is. Die teenwoordigheid van dwelms in die omgewing het 'n afbrekende gevolg op die kinders se uitkyk op die die lewe.

5.2.4 SKOOLAANGELEENTHEDE

Boelie word beskryf as die gedrag wat openbaar word wanneer een of meer individue herhaaldelik fisiese, emosionele of mondelinge mishandeling op ander uitoefen. Cornell, Dewey, Gregory, Anne, Huang, Francis, Fan en Xitao (2013:138-149) het bevind dat tergerie deur leerders en selfs onderwysers veroorsaak dat leerders die skool verlaat. Mervin het te kenne gegee dat hulle geboelie word in die skool en ook dat een van hulle geterg word. Hulle noem ook dat die opvoeders hulle vloek en skel, wat op sigself ook boeliegedrag is deur die onderwysers. Hulle word negatief geaffekteer deur die aanhoudende boeliegedrag wat plaasvind in die skool. Indien daar nie 'n goeie ondersteuningsstelsel vir hulle is by die huise nie, speel dit 'n rol by ongereelde skoolbywoning.

Die kurrikulum word verder ook as een van die struikelblokke van leer aangebied. In hierdie geval gee Reid (2006) te kenne dat gereelde leerderafwesigheid gevind word by jong leerders wat twee jaar agter is in Wiskunde en Geletterdheids-uitslae. In die bevindinge van hierdie studie is daar vyf leerders nie van Wiskunde en Engels hou nie. Wiskundige struikelblokke kan veroorsaak word deur intrinsieke sowel as ekstrasieke faktore volgens Landsberg (2011:197). Die skool en omgewing is deel van die ekstrasieke faktore. Volgens Landsberg is gereelde afwesigheid uit die skool of verandering van skool van die belangrikste oorsake vir wiskundige gebreke. Dit is duidelik dat leerders wat dit moeilik vind met die skoolwerk meestal afwesig bly (Le Ritchie, 1988:3). Hy beweer ook dat akademiese agterstande 'n gevoel van frustrasie en aanhoudende vrees vir mislukking laat ontwikkel. Die

onvermoë om met akademiese verwagtinge en uitdagings van die kurrikulum tred te hou, kan tot leerderafwesigheid bydra.

Donald *et al.* (2007:213) bevestig dat die tekort aan ouerbetrokkenheid in 'n ernstige lig beskou moet word. Volgens hulle is die tekort aan ouerbetrokkendheid te wyte aan die indirekte gevolge van armoede. Die negatiewe spiraal van armoede maak dat ouers lae selfvertroue het om by die skool betrokke te wees.

5.3 AANBEVELINGS EN INTERVENSIES

5.3.1 PERSOONLIKE FAKTORE

Na aanleiding van die onderhoude met die skoolmaatskaplike werker en leerondersteuningskoördineerder is daar intervensies deur die skool en die Wes Kaapse Onderwys Departement se kant in plek. Ten spyte van die Wes-Kaapse Onderwysdepartement se beleid van deregistrasie, vermeerder die leerderafwesigheid steeds by Kanonkop Primêr. Die intervensies blyk baie min te wees en die resultate is nie na wense nie. 'n Veldtog in die skole om leerderaan-wesigheid te bevorder, sal ideal wees volgens James Dierke, in Kinney (2008:38). Hy skryf dat veranderinge noodsaaklik is om leerderafwesigheid te verminder en het die volgende doelwitte saamgestel wat in plek gestel moet word.

Daarvolgens wil ek graag die volgende aanbevelings maak:

- Daar moet 'n visie wees by die skool.
- Die skool moet erken dat alles nie op dieselfde tydstip gaan regkom nie.
- Dit is belangrik om stabiliteit in leerders se lewe te bring, veral diegene wat dit nie tuis kry nie.
- Daar behoort gedurig aan leerders se gedrag, klasbestuur en aanhoudende onderrig gewerk te word.
- Klaskamerreëls moet daargestel word wat almal maklik kan volg.
- Die besef moet daar wees dat almal deel is van 'n groep en almal moet saam-werk.
- Leerders behoort veilig in die skoolomgewing te voel.
- Opvoeders moet saamwerk aan effektiewe strategieë om leerderafwesigheid te elimineer.
- Die data van leerderafwesigheid wat beskikbaar is, moet geanaliseer word om uit te vind hoe om leerders te help.
- 'n Omgewing moet geskep word waar leerders kan leer en gelukkig voel en waar die opvoeders die onderrigtyd ten volle benut.

- 'n Leerder, wat iemand spesiaal by die skool het ('n mentor), wat kyk dat hy of sy in die skool is, en hom of haar voortdurend ondersteun, sal die gevoel kry dat daar iemand is wat werklik omgee en sodoende gemotiveer voel om elke dag by die skool te wees.
- Samewerking is noodsaaklik tussen die leerders en ouers om leerderafwesigheid te verminder.
- Bewusmakingsveldtogte oor leerderaanwesigheid kan die gewenste uitwerking hê as almal in die skoolgemeenskap inkoop in die veldtogte.

5.3.2 GESINSUITDAGINGS

Ouerbetrokkenheid by die skool het groot uitdagings in die Suid-Afrikaanse skoolsisteem. Ouers woon nie die ouervergaderings by nie en vind dit ook moeilik om die onderwyser te kom spreek wanneer probleme geïdentifiseer word. Volgens Donald (2007:213) is 'n stabiele gesinslewe die sleutel in die lewens van kinders wat dit regkry om bo hul omstandighede uit te styg. Daarom is dit belangrik dat nie net ouerbetrokkenheid bevorder moet word nie, maar ook die bou van 'n gesonde gesinslewe in plattelandse dorpe. Die volgende aanbevelings word dus gemaak:

1. Die skole moet saam met die maatskaplike werkers 'n vennootskap sluit om hul ouers te help om 'n gesonde gesinslewe te bou.
2. Aangesien infrastruktuur beperk is in plattelandse dorpe kan die skool as plek van byeenkomste gebruik word wat as verdere aansporing vir die ouers kan dien.
3. Die fokus moet val op hoe die ouer die kind kan ondersteun met sy skoolwerk.
4. Die plaaslike organisasies kan verder opgelei word om gesinsbyeenkomste te reël om die rol van die gesin op die kind se ontwikkeling aan hulle deur te gee.
5. Die plaaslike skoolbeheerliggaam kan 'n program aanbied om veral ouers wie se kinders sukkel met skoolbywoning by te staan.
6. Individuele huisbesoek aan ouers wie se kinders sukkel met skoolbywoning en gewoonlik probleme ervaar om skoolfunksies by te woon.

5.3.3 OMGEWINGSFAKTORE

Omgewingsfaktore soos behuising en dwelms in die gemeenskap is gewoonlik buite die jurisdiksie van die skool. 'n Aanbeveling is dus dat die skoolbeheerliggaam 'n groter rol kan speel om die plaaslike wyksraadlid en gemeenskapspolisiëring te betrek by die skool. Die plaaslike wyksraadlid speel 'n bepaalde funksie om te verseker dat behuising deel van die Geïntegreerde Ontwikkelingsplan van die munisipaliteit moet wees. Omdat behuising ouers

en kinders raak, is dat belangrik dat die korrekte persone, soos die wyksraadslid en gemeenskapslede betrek moet word om ernstig na die behuisingskrisise op plattelandse dorpe te kyk. Die skool kan gereelde dwelmvoorkomingsprogramme implementeer vir die kinders en waar daar gevalle van dwelmmisbruik by die huis plaasvind, moet gemeenskapopleiding-sessies en werksinkels aangebied word, omdat die studie bevind het dat dwelmmisbruik in die gesin 'n nadelige uitwerking op die kind se skoolbywoning het. Die skool behoort deel te neem aan die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling se bewusmakingsprogramme in die gemeenskappe.

5.3.4 SKOOLAANGELEENTHEDE

Alhoewel die meeste leerders probleme ervaar met Engels en Wiskunde, beveel die Departement van Onderwys (2002:7) en Landsberg (2011:98-99) aan dat Lewensoriëntering leerders kan help om betekenisvolle lewens te lei en om die regte keuses te maak in die gemeenskap. Lewensoriëntering se spesifieke doelwitte gee leerders geleentheid om:

1. hulself te verstaan en ontdek;
2. die vaardighede en gesindhede te ontwikkel om hulle sosiale verhoudinge te bevorder;
3. respek vir ander mense se waardes te ontwikkel;
4. die menseregte van almal te respekteer;
5. lewens- en besluitnemingsvaardighede te ontwikkel;
6. toegang tot loopbaan- en ander geleentheid te kry en
7. waardes en gesindhede wat nodig is vir 'n gesonde en gebalanseerde lewenstyl te leer.

Landsberg (2011:205) beveel die volgende riglyne aan om ondersteuning te bied aan leerders wat sukkel met Wiskunde.

1. Beklemtoon verstaan en denkvermoë eerder as memorisering.
2. Bevorder 'n verskeidenheid van strategieë, wat die kind se eie metode insluit, in plaas van een metode.
3. Gebruik vrae en foute as leergeleentheid en nie as tekens van domheid nie.
4. Moedig groepwerk aan.

Opvoeders word aangemoedig om leerders se assesseringsuitslae op 'n sinvolle manier weer te gee en nie om hulle selfbeeld af te kraak nie. Daar moet positiewe kommentaar gegee word in die areas waar die leerders suksesvol was. Skep vir die leerder 'n geleentheid om die inhoud wat hersien is, oor te skryf.

Hammill en Bartel (aangehaal in Landsberg, 2011:206) gee algemene riglyne om leerders te ondersteun in Wiskunde.

1. Maak gebruik van verskeie konkrete apparate en onderrigstrategieë om leerders die geleentheid te gee om die konsepte in Wiskunde te visualiseer, te ontdek en daarmee om te gaan.
2. Gebruik 'n verskeidendheid van denkstrategieë om probleme op te los.
3. Bring die wiskundige uitkomstes in verband met die werklikheid
4. Wees gereed om veranderinge in 'n les aan te bring, indien leerders nie die basiese vaardighede ken nie.

Witskrif 6 (2001:11) stel 'n sisteem van onderwysondersteuning vir 'n inklusiewe onderwys-sisteem voor. 'n Sleutelverantwoordelikheid van die distriksondersteuning-spanne is om kurrikulum-, assesserings- en onderrigondersteuning te bied. Dus is die uitbou van 'n inklusiewe onderwys- en opleidingsisteem nodig. Aangesien die bronne beperk is in die plattelandse area behoort die WKOD die plattelandse skole met meer fisiese bronne te versterk. Die deurlopende opleiding van die skep en vestiging van 'n inklusiewe skool en klaskamer is van kardinale belang. Vrywillige werkers in die gemeenskap kan leerders in die middag met hul tuiswerk help; veral hulle wat sukkel en uitdagings ervaar met lees en Wiskunde. 'n Vennootskap kan gesluit word met afgetrede onderwysers om verder hulp met Wiskunde en lees te kan bied.

Die voorkoms van boeliegedrag het ernstige afmetings begin aanneem en die deelnemers het dit geïdentifiseer as 'n faktor vir skoolafwesigheid. Die aanbeveling is dat dit belangrik is dat die skool verantwoordelikheid neem om 'n boelieprogram in samewerking met die amptenare van die Onderwys Departement in plek te stel. 'n Bewusmakingsveldtog kan deur die skool geloods word om leerders en ouers bewus te maak daarvan. Leerders moet veral bemaagtig word om dit aan te meld sodat daar voorkomend opgetree kan word. Die tekens en verskillende vorme van boeliegedrag moet in die voorkomingsprogram ingesluit word.

5.4 VOORSTELLE VIR VERDERE NAVORSING

Die volgende temas kan verder ondersoek word om die begrip van die verskynsel van leerderafwezigheid in plattelandse areas te verbreed.

- Hierdie studie is gedoen in een plattelandse skool en dit sal goed wees om meer skole te betrek by 'n studie.

- Verdere ondersoek na die impak van die intervensievoorstelle.
- 'n Moontlike vergelykende studie tussen plattelandse skole en stedelike skole.

5.5 SAMEVATTING

Hierdie studie is gelei deur die volgende navorsingsvraag: Watter faktore dra by tot leerderafwesigheid in 'n plattelandse laerskool? Die doel was dus om vas te stel watter faktore bydra tot leerderafwesigheid op die platteland, vas te stel hoe leerders ondersteun kan word en daarvolgens aanbevelings te maak ten einde voorkomend op te tree. Hierdie studie is suksesvol nagevors deur die doelbewuste seleksie van ses leerders, een opvoeder en een werknemer van die Wes-Kaapse Onderwysdepartement. Die data is ingesamel deur middel van semi-gestruktureerde onderhoude, een fokus groep onderhoud en visuele prente. Daar is beduidende ooreenstemminge tussen die bevindinge en die literatuurstudie bevind. Die vier hoof-kategorieë wat uit die navorsingsbevindinge gespruit het, is as uitdagings bevind, naamlik: persoonlike faktore, gesinsuitdagings, omgewingsfaktore en skoolaangeleenthede. Hierdie bevindinge wat deur middel van inhoudsanalise saamgestel is, het die raamwerk geskep vir die geweldige uitdagings waarmee leerders in 'n plattelandse skool op 'n daaglikse basis te doen het. Vanuit die literatuur was dit duidelik dat leerders in die plattelandse areas baie ekonomiese uitdagings het weens die tekort aan werkseleenthede. Die bronne en ondersteuningsisteme is ook baie beperk. Dit blyk dat hierdie faktore, onder andere, bydraend is tot die verskynsel van leerderafwesigheid in 'n plattelandse laerskool. Uit hierdie navorsing is dit duidelik dat leerders wel ondersteun kan word deur die voorstelle wat die studie voorlê en wat veral deur die skool geïmplementeer kan word.

LYS VAN VERWYSINGS

- Atkinson, M, Halsey, K., & Bedford, N. 2004. *Evaluation of fast track to prosecution for school non-attenders*. Nottingham: DES Publications.
- Babbie, E. & Mouton, J. 2006. *The practice of social research*. Cape Town: Oxford University Press.
- Barbarin, O.A., Richter, L., De Wet, T. & Wachtel, A. 1998. Ironie trends in the transition to peace: Criminal violence supplants political violence in terrorizing South African blacks. *Peace and conflict: The Journal of Peace Psychology*: Europe PMC, 71 (1),16-25.
- Beckett, C. & Taylor, H. 2010. *Human Growth and Development*. London: SAGE Publishers.
- Bezuidenhout, C. & Joubert, S. 2003. *Child and youth misbehaviour in South Africa*. Pretoria: Van Schaik Publishers.
- Cohen, A.D. & Ryan, C. 1998. *Strategies in learning and using a second language*. Harlow, England: Longman.
- Community Agency for Social Enquiry (CASE) & Joint Education Trust (JET). 2007. *Learner absenteeism in the South African schooling system*. [Online] Available: <http://www.case.organisation.za> [18 February 2014].
- Cornell, Dewey; Gregory, Anne; Huang, Francis; Fan, & Xitao, 2013: Perceived Prevalence of Teasing and Bullying Predicts High School Dropout Rates Washington: *American Psychological Association: Journal of Educational Psychology*: v105 nr 1, p138-149, Feb 2013.
- Creswell, J.W. 1998. *Qualitative inquiry and research design*. London: SAGE Publications.
- Gonzales, R., Richards, K. & Seely, K. 2002 *Youth out of school*. Denver: Colorado Colorado Foundation.
- Denzin, N.K, Lincoln, Y.S. 2000. *The Sage Handbook of Qualitative Research*. United State of America: SAGE Publication.
- Department of Labour mg.co.za/article/2014-12-15-r330-an-hour-de-doorns-child-labour-probed. Rondebosch, Kaapstad: GroundUp Nuus.
- Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 5th ed. (DSM-5). 2005. United State of America: American Psychiatric Association.

- Dieltens, V. & Meny-Gilbert, S. 2009. Poverty, social exclusion and school access in South Africa. *South African Journal of Education*: 128 No 55.
- Donald, D. & Dawes, A. 2007. *Childhood and adversity*. Cape Town: David Phillip.
- Donald, D., Lazarus, S. & Lolwana, P. 2007. *Educational Psychology in Social Context*. 3rd ed. Cape Town: Oxford University Press.
- Drakenstein Munisipaliteit. 2011.
https://en.wikipedia.org/wiki/Drakenstein_Local_Municipality Sensusopname.
- Eliot, A.J. 1999. *Handbook of Competence and Motivation*. New York: The Guilford Press.
- Engelbrecht, P. & Green, L. 2007. *Responding to the challenges of inclusive education in Southern Africa*. Pretoria: Van Schaik Publishers.
- Fried, S. & Fried, P. 2003. *Bullies, targets, witnesses: Helping children break the pain chain*. New York: M. Evans & Company.
- Gabarino, J. 1997. *Children and the Dark Side of Human experience*. Chicago: Loyola University.
- Gardener, J. (2012). *Collaborative Approaches to reducing Absenteeism among K-12 Students*. London: SAGE Publications Ltd.
- Garnezy, N. 1993. *Children in poverty: Resilience despite risk*. USA, Bethesda MD, Psychiatry. 1993 Feb; 56(1):127-36
- Govender, P. 2005. *School dropouts set off alarm bells*. London: Wiley Publishers.
- Guillemin, M. 2004. *Picturing Research, Drawing as a visual Methodology*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Henning, E., Van Rensburg, W. & Smith, B. 2004. *Finding your way in qualitative research*. Pretoria: Van Schaik Publishers.
- Heyne, D. King, N. & Cooper, C. 2001. *School refusal: Epidemiology and management*. USA, Bethesda MD, Pediatrics. 2001; 3(10):719-32.

- Holt, S. Buckey, H. & Whelan, S. 2008. *The impact of exposure to domestic violence on children and young people: review of literature*. Ireland: Children's research centre, University of Dublin.
- Institute for Security Studies for South Africa(ISS). 2014. *South African Crime Quarterly*. Pretoria South Africa: Institute for Security Studies.
- Jaslyn, G. 2008. *The hidden population: familial relationships and social supports upon parental Incarceration*: Singapore National University of Singapore.
- Jordaan, W.J., & Jordaan, J.J. 1998. *People in context*. 3rd ed. Sandton: Heinemann.
- Kearny, H. 2001. *Levels and applications of qualitative research evidence*. London: Heinemann.
- Kinney, P. 2008. *Happy to be there every day. Pricipal Leadership* San Fancisco: National Centre San Francisco.
- Kisslinger, T. 2006. Primary school dropouts and truancy are serious problems in Kilimanjaro. Mkombozi Centre for Street Children [Online]. Available: <http://www.mkombozi.org> [10 June 2010].
- Kitzman, M., Gaylord, N.K., Holt, A.R. & Kenny, E.D. 2003. *Domestic Violence and Its Impact on the Social and Emotional Development of Young Children*. USA: University of Memphis.
- Kopperud, D. 2006. *School attendance tracking, challenges and effective practices*. California: Department of Education.
- Kottak, C.P. 2006. *Cultural Anthropology*. London: McCraw-Hill Higher Education.
- Kuhn, T. 1962. *The structure of Scientific Revolution*. Chicago: University of Chicargo Press.
- Landsberg, E. 2011. *Adressing Barriers to learning*. Pretoria: Van Schaik Publishers.
- Le Ritchie, E 1988. *The supreme court of Canada and its justices*. Ontario Canada: Dundurn Group and the Supreme court of Canada.
- London L, 1999. The "dop" system, alcohol abuse and social control amongst farm workers in South Africa: a public health challenge. *Social Science & Medicine*, 48 (10), 1407-1414.
- Malcolm, H., Wilson, V., Davidson, J. & Kirk, S. 2003. *Absence from school: A study of its causes and effects in seven LEAs*. Glasgow: The SCRA Centre, University of Glasgow.

- McCray, E.D. 2006. It's 10 a.m.: Do You Know Where Your Children Are? The Persisting Issue of School Truancy: *Intervention in School and Clinic*, 42(1):30-33.
- McLoughlin, J. P. 2007. Consumption and problem drinking amongst farm workers in the rural Western Cape: prevalence and risk factors. PhD Thesis. Cape Town: University of Cape Town.
- McMillan, J.H. & Schumacher, S. (eds). 2001. *Research in Education: a conceptual introduction*. New York: Addison Wesley Longman, Inc.
- McNeal, R.B. 1999. Parental Involvement as Social Capital: Differential Effectiveness on Science Achievement, Truancy, and Dropping Out. *Social Forces*, 78 (1):117-144.
- McWhirter, J. J., McWhirter, B.T., McWhirter, A.M. & McWhirter, E.H. 2004. *At risk youth: A comprehensive response*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole Publishing Company.
- Mediese Navorsingraad (MNR) Beleidsopdrag. 2012. *MethaMphetaMine use and associated problems among adolescents in the Western Cape Province of South Africa: A need for focused interventions*.
- Merriman, S.B. 2002. *Qualitative research in practise: examples for discussion and analysis*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Merriman, S.B. 2004. *Qualitative Research and Case Study Application in Edcation*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Molta, S., Dieltiens, V. & Sayed, Y. 2012. *Physical access to schooling in South Africa*. South Africa: Comparative Education.
- Morris, M. & Rutt, B. 2004. *Analysis of pupil attendance Date in Excellence in Cities (EIC) Areas. An interim report Research Report No 571*. London: Department of Education and Skills.
- Morrel, R., Bhana, D. & Shefer, S. 2012. *Teenage pregnancy and parenting at schoolin contemporary South African contexts*, Perspectives in Education, 31(1): 10. Cape Town: Elsevier Inc.
- Mudavanhu, N & Schenk, R. 2014. Substance abuse amongst the youth in Grabouw Western Cape: Voices from the Community. Stellenbosch, 50-(1), 37-54.
- National Forum on Education Statistics. 2009.[Online] Available: <http://nces.ed.gov/pubsearch> [10 January 2016].

- Newman, B. & Newman, P. 2015. *Development through life: a psychological approach*. London: Wadsworth Belmont.
- Odendal, F.F. & Gouws, R.H. 2005. 5de uitg. *Verklarende Handwoordeboek van die Afrikaanse taal*. Kaapstad: Pearson Education South Africa.
- Oliver, L. 2013. *Burden of a fetal alcohol syndrome in a rural West Coast area in South Africa*. Stellenbosch: Univeristy of Stellenbosch.
- Oosthuizen, M. 2008. *Risk and opportunity*. Cape Town: Institute for Justice and Reconsiliation.
- Panday, S., Makiwane, M., Ranchod, C. & Letsoalo, T. 2009. *Teenage Pregnancy in South Africa – With A Specific Focus On School-Going Learners*. Child, Youth, Family and Social Development, Human Sciences Research Council. Pretoria: Department of Basic Education.
- Patton, M.Q. 1990. *How to use Qualitative Methods in Evaluation*. London: SAGE Publications.
- Patton, M.Q. 2004. *Qualitative Research and evaluation methods*. London: SAGE Publications.
- Pluddeman, A. & Parry, C. 2012. *Harm Reduction in Substance Use and High-Risk Behaviour*. London: Wiley Blackwell Publishers.
- Porter, G.L. 2002. *Cooperative learning and strategies for inclusion: celebrating diversity in the classroom*. Baltimore: PH Brookes.
- Reid, K. 2006. *Managing school attendance: the professional perspective, Teacher Development*. Swansea: Swansea Institute of High Education.
- Republic of South Africa. Department of Basic Education. 2014. *Draft Policy on Screening, Identification, Assessment and Support*. Pretoria: Government Printer.
- Republic of South Africa. 1996. *The Constitution of the Republic of South Africa*. Pretoria: Government Printer.
- Republic of South Africa. 1996. *South African Schools Act 84, 1996 (2B-69)* 108 of 1996. Pretoria: Government Printer.

- Republic of South Africa. Department of Education. 2001. *Education white paper 6: special needs education: building an inclusive education and training system*. Pretoria: Department of Education.
- Republic of South Africa. South African Schools act 84 of 1996, National Norms and Standards for School Funding, 2004.
- Republiek van Suid-Afrika. 1997. *NLSNET/NLESS-verslag*. Pretoria: Departement van Nasionale Onderwys.
- Republiek van Suid-Afrika. Wes-Kaapse Onderwysdepartement. 1997. Ernstige misdrywe van leerders. *Provinsiale Staatskoerant* (I), 51.
- Republic of South Africa. *Learner Absenteeism in the South African Schooling System*. 2007. Pretoria; Department of Education.
- Human Sciences Research Council. 2005. *A Report On Education in SA Rural Communities*. Pretoria: HSRC.
- Silverman, D. 2000. *Doing Qualitative Research: A pratical Handbook*. London: SAGE Publications.
- Slater, A. & Bremner, G. 2011. *An Introduction to Developmental Psychology*. 2nd ed. Oxford: Blackwell.
- Social Change Assistance Trust. 2006. [Online] Available www.westerncape.gov.za/other/2003/saron [20 June 2015].
- Republic of South Africa. 2014. *Policy on Screening, Identification, Assessment and Support*. Pretoria: Department of Education.
- South African Community Epidemiology Network on Drug Use (SACENDU): *update: alcohol and drug abuse trends*: Pretoria. Department of Health, July - December 2011
- State of the Nation Adress 2013. South African Government. [Online] Available www.gov.za/state-nation-adress-2013-0. [14 February 2013].
- South African Country Progress Report on the Declaration of Commitment on HIV/AIDS*.(SACENDU). 2010. Pretoria: Department of Health.

- Terre Blanche, M. & Durrheim, K. 1999. *Research in Practise: Applied Methods for the Social Sciences*. Cape Town: University of Cape Town Press.
- Theron, L. Ungar, M. & Liebenberg, L. 2015. *Youth Resilience and Culture Commonalities and Complexities*. New York, NY: Springer.
- Thobela, N. 2009. *The perceptions of principals and teachers of learners with HIV/Aids*. Stellenbosch: Stellenbosch University.
- Thomson, P. 2008. *Visual Methodologies: An Introduction to Researching with Visual Materials*. London: Sage Publications.
- Tomlinson, P. 2004. *Therapeutic Approaches in Work with Traumatized Children and Young People: Theory and Practice*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Tyler, K. 1994. *Educational Psychology: An International Journal of Exprimenthal Education Psychology*. London: Heinemann.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. 1998. *Wasted Opportunities When School Fails*. Paris: UNESCO.
- UNICEF. 2010. *Children and aids*. [Online] Available www.unicef.org/.../ChildrenAndAIDS_Fifth_Stocktaking_Report_2010.
- Von Bertalanffy, L. 1971. *General SystemTheory Foundations*. United Kingdom: Allan Lane Publishers.
- Weideman, M. 2007. *Learner Absenteeism in the South African Schooling System*. Bloemfontein: CASE Organanisation.
- Western Cape Education Department. 2003. *Circular 0121/2003. Centralised Educational Management Information System (CEMIS)*. Cape Town: WCED.
- Western Cape Education Department. 2003. *Mangaging Safety and Security within WCED institutions*. Cape Town: WCED.
- Western Cape Education Department. 2003. *Managing learner pregnancy in public schools*. Cape Town: WCED.
- Western Cape Education Department, 2003. *HIV and AIDS Policy of the Westren Cape Education Department*. Cape Town: WCED.

- Western Cape Education Department. 2009. *Policy on learner attendance*. Cape Town: WCED.
- West-Burnham, J, Farrar, M. & Otero, G. 2012. *Schools and Communities working together to transform children's lives*. London: Continuum Press.
- Wilan, S. 2013. *A review of teenage pregnancy in South Africa - Experiences of schooling and knowledge and access to sexual & reproductive health services*. London: Partners in Sexual Health (PSH).
- Williams, L. 2001. *Student Absenteeism and Truancy*. London: Sage Publication.
- Wittenberg, M. 2005. *The school in South Africa. Working Paper No.113*. Cape Town: Centre for Social Science Research, University of Cape Town.
- World Prison Brief, 2015. Institute for Criminal Policy Research, London: University of London.

ADDENDUM A

ONDERHOUDSGIDS:

DIE AARD VAN LEERDERAFWESIGHEID IN 'N PLATTELANDSE SKOOL

Hierdie onderhoudsgids word gerig deur die bio-ekologiese teoretiese raamwerk waarin daar ondersoek ingestel sal word na die faktore wat aanleiding gee tot gereelde afwesigheid deur die na die proksimake verhoudings en interaksies tussen die onderskeie sisteme waarin die deelnemers betrokke is te ondersoek.

Die volgende semi gestruktureerde vrae sal daarop gerig wees om duidelikheid te kry oor die faktore wat daartoe bydra tot die gereelde patroon van afwesigheid.

Vrae aan leerders

AFDELING A	AFDELING B	AFDELING C
Agtergrond Inligting	Persoonlike ervaring van skool	Huislike omstandighede
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kan jy my meer oor jouself vertel: • Ouderdom, Geslag, Graad • Wat kan jy goed doen? ➤ Vertel meer oor watter soort vriende verkies jy en waarom en hoe oud is hulle? ➤ Wat is jou opinie oor julle woonbuurt waar julle woon ➤ Vertel my meer oor julle verhoudinge met die gemeenskap 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kan jy my meer vertel wat skool vir jou is. ➤ Watter dinge is daar wat lekker is by die skool ➤ Vertel meer oor jou - >gunsteling vakke, >onderwysers en >maats 	<p>Kom ons gesels oor jou huis:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Is jou ouers streng en waarom sê jy so? ➤ Werk jou ouers en waar werk hulle ➤ Hoeveel broers en susters is daar in die huis ➤ Hoe is jou ouers en kinders se verhoudinge met mekaar binne die huis ➤ en jou broers en suster se verhoudinge by die skool ➤ Die hoeveelste kind is jy in julle familie ➤ Watter dinge is vir jou lekker by die huis
AFDELING D		
Vertel meer van die gemeenskap		
<p>Verduidelikende vrae wat outomaties sal opkom:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kan jy bietjie verder uitbrei op dit wat jy sê? ➤ Kan jy my enigiets anders vertel? ➤ Kan jy vir my 'n paar voorbeelde opnoem? 		

Vrae aan Leerondersteuningspan se Koördineerder

Vrae om die volgende vas te stel:

- Wat is u algemene ervaring in verband met leerders wat afwesig is
- Hoe gereeld vind gesprekke met leerders en ouers plaas en waaroor gaan die gesprekke

- Watter tipe ondersteuning word aangebied deur die skool / Dink u dat dit voldoende is en waarom?
- Wat is u opinie oor ondersteuning vanaf die ouers se kant
- Vertel meer oor hulle akademiese prestasie en is daar spesifieke vakke waarin hulle goed of swak vaar en waarom
- Die vakke waarin hulle swak vaar se Opvoeders- wat is hulle opinie van die leerders
- Toon leerders ook ander gedragsprobleme

Fokusgroep onderhoude sal gelei word deur die temas wat uit die individuele semi gestruktureerde onderhoude uit kom.

ADDENDUM B

UNIVERSITEIT • STELLENBOSCH • UNIVERSITY
jou kennisvennoot • your knowledge partner

Approval Notice Response to Modifications- (New Application)

02-Mar-2015

ENGELBRECHT, Louisa Magdalena

Proposal #: HS1123/2014

Title: Die aard van leerderafwesigheid in n plattelandse skool

Dear Mrs Louisa ENGELBRECHT,

Your **Response to Modifications - (New Application)** received on **13-Feb-2015**, was reviewed by members of the **Research Ethics Committee: Human Research (Humanities)** via Expedited review procedures on **18-Feb-2015** and was approved.

Please note the following information about your approved research proposal:

Proposal Approval Period: **18-Feb-2015 -17-Feb-2016**

Please take note of the general Investigator Responsibilities attached to this letter. You may commence with your research after complying fully with these guidelines.

Please remember to use your **proposal number (HS1123/2014)** on any documents or correspondence with the REC concerning your research proposal.

Please note that the REC has the prerogative and authority to ask further questions, seek additional information, require further modifications, or monitor the conduct of your research and the consent process.

Also note that a progress report should be submitted to the Committee before the approval period has expired if a continuation is required. The Committee will then consider the continuation of the project for a further year (if necessary).

This committee abides by the ethical norms and principles for research, established by the Declaration of Helsinki and the Guidelines for Ethical Research: Principles Structures and Processes 2004 (Department of Health). Annually a number of projects may be selected randomly for an external audit.

National Health Research Ethics Committee (NHREC) registration number REC-050411-032.

We wish you the best as you conduct your research.

If you have any questions or need further help, please contact the REC office at 218089183.

Included Documents:

REVISED_Response to Modifications

REC application form

REVISED_Interview schedule

REVISED_Request for permission_school

Interview schedule

REVISED_Assent form

REVISED_Permission letter_Saron PS

WCED permission letter

REVISED_Research proposal

Request for institutional permission_school Assent form

REVISED_REC application form Informed consent form REVISED_DESC Checklist

REVISED_Informed consent form_parents_AFR REVISED_Informed consent form_Coordinator Permission_school

Research proposal DESC application

Sincerely,

Clarissa Graham

REC Coordinator

Research Ethics Committee: Human Research (Humanities)

REVISED_Permission letter_WCED

ADDENDUM C

DIREKTORAAT: NAVORSING

Audrey.wyngaard@westerncape.gov.za

tel.: +27 21 467 9272 faks: 0865902282

Privaatsak x9114, Kaapstad 8000

wced.wcape.gov.za

VERWYSING: 20140515-29587

NAVRAE: Dr A.T Wyngaard

Mev Louisa Engelbrecht
PO Box 79
Saron
6812

Beste Mev Louisa Engelbrecht

NAVORSINGSTITEL: DIE AARD VAN LEERDERAFWESIGHEID IN 'N PLATTELANDSE SKOOL

U aansoek om bogenoemde navorsing in skole in die Wes-Kaap te onderneem, is toegestaan onderhewig aan die volgende voorwaardes:

1. Prinsipale, opvoeders en leerders is onder geen verpligting om u in u ondersoek by te staan nie.
2. Prinsipale, opvoeders, leerders en skole mag nie op enige manier herkenbaar wees uit die uitslag van die ondersoek nie.
3. U moet al die reëlins met betrekking tot u ondersoek self tref.
4. Opvoeders se programme mag nie onderbreek word nie.
5. Die ondersoek moet onderneem word vanaf **13 April 2015 tot 30 September 2015**
6. Geen navorsing mag gedurende die vierde kwartaal onderneem word nie omdat skole leerders op die eksamen (Oktober tot Desember) voorberei.
7. Indien u die tydperk van u ondersoek wil verleng, moet u asb met **Dr A.T. Wyngaard** in verbinding tree by die nommer soos hierbo aangedui, en die verwysingsnommer aanhaal.
8. 'n Fotostaat van hierdie brief sal oorhandig word aan die prinsipaal van die inrigting waar die beoogde navorsing sal plaasvind.
9. U navorsing sal beperk wees tot die lys van skole soos wat by die Wes-Kaap Onderwysdepartement ingedien is.
10. 'n Kort opsomming van die inhoud, bevindinge en aanbevelings van u navorsing moet voorsien word aan die Direkteur: Onderwysnavorsing.
11. 'n Afskrif van die voltooide navorsingsdokument moet ingedien word by:

**Die Direkteur: Navorsingsdienste
Wes-Kaap Onderwysdepartement
Privaatsak X9114
KAAPSTAD
8000**

Ons wens u sukses toe met u navorsing.
Die uwe

Geteken: Dr Audrey T Wyngaard
Direktoraat: Navorsing
DATUM: 02 Oktober 2014

ADDENDUM D

2015-02-11

Geagte Me Engelbrecht

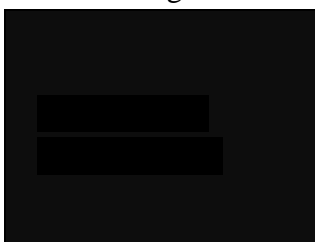
Hiermee gee ek, Hubert Lesch, prinsipaal van bogenoemde skool, toestemming aan Me Louisa Engelbrecht vir die volgende:

- Dat sy die notule van die Leerondersteuningspan van 2014 kan gebruik in haar studies van die kinder swat gevallestudies is.
- Dat sy met hierdie leerders se klasopvoeders gesprekke kan voer met die Klasopvoeder se toestemming.
- Dat sy ses leerders kan identifiseer tussen die ouderdom van 13 en 15 jaar vir haar gevallestudie met die toestemming van die leerders se ouers.
- Sy het ook toestemming om toegang te hê tot bywoningsregisters en notules van die spesifieke vergaderings waartydens hierdie leerders bespreek was gedurende 2014.
-

Vir die nodige beskerming van opvoeders, ouers en leerders moet alle inligting streng vertroulik gehanteer word. Ek glo en vertrou dat die resultate en bevindinge van hierdie studie/ navorsing gebruik sal word om die gemeenskap van Saron te bevoordeel.

Sterkte en voorspoed met die studies.

Vriendelike groete

ADDENDUM E

UNIVERSITEIT•STELLENBOSCH•UNIVERSITY
jou kennisvenoot • your knowledge partner

UNIVERSITEIT STELLENBOSCH INWILLIGING OM DEEL TE NEEM AAN NAVORSING

Beste _____

U word gevra om deel te neem aan 'n navorsingstudie uitgevoer te word deur Louisa Engelbrecht (Studente nommer:13438689) in die Departement Opvoedkundige Sielkunde aan die Universiteit van Stellenbosch. Die aard van die navorsing is om vas te stel wat "Die aard van leerderafwesigheid in 'n plattelandse skool" is. Die navorsing vorm deel van die vereistes vir die werwing van die graad M.Ed (Opvoedkundige Ondersteuning). Bevindinge sal in 'n tesis opgeteken word.

1. DOEL VAN DIE STUDIE

Die doel van die navorsingstudie sal gerig wees om vas te stel watter faktore bydra tot leerderafwesigheid op die platteland. Asook om vas te stel hoe die leerders ondersteun kan word om sodoende aanbevelings te maak ten einde voorkomend op te tree.

2. PROSEDURES

Indien u inwillig om aan die studie deel te neem, vra ons dat u die volgende moet doen:

Daar is 'n toestemmingsbrief wat u moet onderteken om u te beskerm. Daar sal ook verwag word om deel te neem aan 'n semi-gestruktureerde onderhoud. Die gesprekke sal met u toestemming op band opgeneem word. Die vrae is so opgestel dat u vryelik kan gesels oor die redes en faktore wat volgens u 'n rol speel in leerders se gereelde afwesigheid van skool.

Die gesprekke sal gevoer word by 'n plek waar u dit gemaklik vind om te doen. Die ideaal is dat u self besluit waar u gemaklik sal wees. Die onderhoude sal nie langer as een uur neem. Indien daar nog tyd nodig is sal u in kennis gestel word. Sodra al die individuele gesprekke plaasgevind het, sal u ook deelneem aan 'n fokusgroep onderhoud saam met die ander deelnemers.

3. MOONTLIKE RISIKO'S EN ONGEMAKLIKHEID

Die vrae is so opgestel dat u vryelik sal kan gesels. Ek voorsien nie enige risiko's vir u as deelnemers nie.

4. MOONTLIKE VOORDELE VIR PROEFPERSONE EN/OF VIR DIE SAMELEWING

Die resultate en bevindinge van die studie mag bydra tot voordeel vir die onderwysomgewing, en dan ook in hierdie skool. Die skool sal beter begrip kry oor die aard en omstandighede van leerderafwesigheid. Die opsommende verslag vanuit die tesis sal aan die skool beskikbaar gemaak word.

5. VERGOEDING VIR DEELNAME

Geen vergoeding sal gegee word.

6. VERTROULIKHEID

Enige inligting wat deur middel van die navorsing verkry word en wat met u in verband gebring kan word, sal vertroulik bly en slegs met u toestemming bekend gemaak word of soos deur die wet vereis. Vertroulikheid sal gehandhaaf word deur middel van die veilige bewaring van oudio bande. Die identiteit van deelnemers sal beskerm word deur gebruik te maak van skuilname of kodes in die dataversameling, analise en bespreking.

7. DEELNAME EN ONTTREKKING

U kan self besluit of u aan die studie wil deelneem of nie. Indien u inwillig om aan die studie deel te neem, kan u te eniger tyd u daaraan onttrek sonder enige nadelige gevolge. U kan ook weier om op bepaalde vrae te antwoord, maar steeds aan die studie deelneem. Die ondersoeker kan u aan die studie onttrek indien omstandighede dit noodsaaklik maak.

8. IDENTIFIKASIE VAN ONDERSOEKERS

Indien u enige vrae of besorgdheid omtrent die navorsing het, staan dit u vry om in verbinding te tree met Me Louisa Engelbrecht

Weskaapse Onderwys Departement

Elimstraat 19

Saron

6812

023-2400495

My studieleier Dr LM Dreyer kan by die volgende telefoon nommer gekontak word: 021 808 3502 of per e-pos: lornadreyer@sun.ac.za

9. REGTE VAN PROEFPERSONE

U kan te eniger tyd u inwilliging terugtrek en u deelname beëindig, sonder enige nadelige gevolge vir u. Deur deel te neem aan die navorsing doen u geensins afstand van enige wetlike regte, eise of regsmiddel nie. Indien u vrae het oor u regte as proefpersoon by navorsing, skakel met me Malene Fouche (021 808 4222; mfouche@sun.ac.za) van die Afdeling Navorsingsontwikkeling, Universiteit van Stellenbosch.

VERKLARING DEUR PROEFPERSOON OF SY/HAAR REGSVERTEENWOORDIGER

Die bostaande inligting is aan my, [*naam van proefpersoon/deelnemer*], gegee en verduidelik deur Louisa Engelbrecht in Afrikaans en ek is dié taal magtig. Ek as deelnemer is die geleentheid gebied om vrae te stel en haar vrae is tot my bevrediging beantwoord.

Ek wil hiermee vrywillig in om deel te neem aan die studie. Ek gee hiermee my toestemming dat die *proefpersoon/deelnemer* aan die studie mag deelneem. 'n Afskrif van hierdie vorm is aan my gegee.

Naam van proefpersoon/deelnemer

Naam van regsverteenvoordiger (indien van toepassing)

_____ -

Handtekening van proefpersoon/deelnemer of regsverteenvoordiger Datum

VERKLARING DEUR ONDERSOEKER

Ek verklaar dat ek die inligting in hierdie dokument vervat verduidelik het aan [*naam van die proefpersoon/deelnemer*] en/of sy/haar regsverteenvoordiger [*naam van die regsverteenvoordiger*]. Hy/sy is aangemoedig en oorgenoeg tyd gegee om vrae aan my te stel. Dié gesprek is in Afrikaans gevoer.

Handtekening van ondersoeker

Datum

Goedgekeur Subkomitee A 25 Oktober 2004

ADDENDUM F

INLIGTINGSTUK EN TOESTEMMINGSVORM VIR DEELNEMERS

TITEL VAN NAVORSINGSPROJEK: Die aard van leerderafwesigheid in 'n plattelandse skool.

NAVORSER(S): Louisa Engelbrecht

ADRES: Posbus 79 Saron

KONTAKNOMMER: 0836571052

Wat is navorsing?

Deur navorsing leer ons hoe dinge (en mense) werk. Ons gebruik navorsingsprojekte of -studies om meer oor siektes uit te vind. Navorsing leer ons ook hoe om siek kinders beter te help of te behandel.

Waaroor gaan hierdie navorsingsprojek?

Ons gaan uitvind hoe dit gebeur dat leerders by die huis bly.

Hoekom vra julle my om aan hierdie navorsingsprojek deel te neem?

Ek het na die klasregister gekyk en gesien dat jy gereeld van die skool af wegbly. Ek wil ook hê dat jy my moet help om die redes vir afwesigheid uit te vind.

Wie doen die navorsing?

Ek gaan self die navorsing doen. Ek is Louisa Engelbrecht van Saron. Ek is nou besig om verder te leer.

Wat sal in hierdie studie met my gebeur?

Indien jy gaan deelneem sal niks met jou gebeur nie. Al die vrae wat ek gaan vra sal ek op band opneem sodat ek jou presiese woorde wat jy gesê het vir jou kan

voorlees. Niemand anders sal die opname hoor nie. Dit is vertroulik en net tussen ons twee.

Kan enigiets fout gaan?

Ek wil ek jou net verseker dat daar geen fout sal gaan nie. Jy hoef nie bang en onseker te wees nie. Indien daar vrae gaan wees sal seer maak kan jy met jou ouers daaroor praat.

Watter goeie dinge kan in die studie met my gebeur?

Dit is baie belangrik dat jy die vrae eerlik beantwoord, want daar is so baie kinders wat met dieselfde probleem sit en ons kan dan vir hulle beter verstaan. Ons kan hulle help om gereeld skool toe te kom.

Sal enigiemand weet ek neem deel?

Jou ouers en skool gee toestemming vir jou om deel te neem. Jy is nog te jonk om self toestemming te gee, maar as jy nie wil deelneem nie sal ek dit aanvaar.

Met wie kan ek oor die studie praat? Jy kan enige tyd na my toe kom en ook jou ouers as jy wil praat oor hierdie studie. Jy weet waar ek woon.

Wat gebeur as ek nie wil deelneem nie?

Jy mag weier om deel te neem selfs al het julle ouers ingestem. Onthou dat jy ook enige tyd kan onttrek sonder om in die moeilikheid te beland.

Verstaan jy hierdie navorsingstudie, en wil jy daaraan deelneem?

☐ JA

☐ NEE

Het die navorser ál jou vrae beantwoord?

☐ JA

☐ NEE

Verstaan jy dat jy kan ophou deelneem net wanneer jy wil?

☐ JA

☐ NEE

Handtekening van kind

Datum